ADOLFO BIOY CASARES

Dormind la SOARE

Colecția GLOBUS / Editura Univers

COPERTA COLECȚIEI DE ION STATE

Grafica: Nicolae Sîrbu. Ilustrația: Vasile Socoliuc

Adolfo Bioy Casares
DORMIR AL SOL

© Emecé Editores, S. A., 1973,
Buenos Aires, Argentina.

Toate drepturile asupra acestei versiuni
sînt rezervate Editurii UNIVERS

GLOBUS

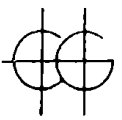

Adolfo Bioy Casares

DORMIND LA SOARE

Traducere, cuvînt înainte
și note
de
TUDORA ȘANDRU-
OLTEANU

EDITURA UNIVERS

BUCUREȘTI
1984

CUVÎNT ÎNAINTE

CREATOR AL UNEI opere ce se definește prin deosebită originalitate, în conținut și în arta narativă, argentinianul Adolfo Bioy Casares [1] este, neîndoios, una din marile valori ale fenomenului literar hispano-american din zilele noastre, atît de generos reprezentat de personalități strălucite.

„Cel mai pur dintre prozatorii fantastici din Argentina și, poate, din America", după aprecierea criticului L. A. Sánchez [2], Bioy Casares se alătură pleiadei renumiților săi compatrioți: Jorge Luis Borges, Ernesto Sábato, Julio Cortázar, M. Mujica Láinez, care și-au adus o contribuție esențială la situarea literaturii argentiniene pe unul din primele locuri în panorama culturală a Americii Latine contemporane.

Sensul major al creației lui Bioy Casares trebuie căutat în faptul că, de-a lungul ei, se întruchipează constant, printr-un efort susținut de a atinge o expresie proprie, una

---

[1] Cunoscut cititorilor români prin traducerea a două romane reunite într-un volum, *Invenția lui Morel. Plan de evadare*, Editura Univers, 1976, a nuvelei *Trama celestă* („Vatra", nr. 9, 10, 11/1978), precum și a povestirii scrise în colaborare cu J. L. Borges, *Lunga așteptare a lui Tai-an* („Secolul XX", nr. 17/1968).

[2] *Proceso y contenido de la novela hispanoamericana*, ed. a 2-a, Madrid, 1968, p. 185.

din trăsăturile caracteristice literaturii argentiniene: tendința către echilibru și armonie [1]. Într-adevăr, în lumea romanelor și povestirilor sale se împletește armonios caracterul național — prin care nu trebuie văzut un localism îngust, superficial, căci marile teme ale literaturii și culturii nu se circumscriu doar anumitor arii geografice, ele făcînd însă posiblă dăinuirea unor forme și elemente specific naționale [2] — cu cel universal.

Traiectoria literară și umană a lui Adolfo Bioy Casares s-a înscris, mereu ascendent, sub semnul nobil al necesității cunoașterii, al încercării febrile de a pătrunde în misterele existenței, al căutării adevărului și perfecțiunii.

Actul de creație literară stă, în mod exemplar, în centrul vieții și activității sale. Născut la 15 septembrie 1914, la Buenos Aires, s-a lăsat de foarte timpuriu cucerit de pasiunea scrisului, căreia i s-a dedicat în întregime, renunțînd la studiile de la Facultatea de Drept, Filozofie și Litere. Amintirea perioadei începuturilor este evocată, în cuvinte simple și emoționante, în această mărturisire recentă, cu valoarea unei adevărate profesiuni de credință: „Cînd eram foarte tînăr și am început să scriu, am făcut-o din plăcere și dintr-un impuls imperios și, de asemenea, pentru ca să fiu citit. Banii, succesul sau eșecul sînt consecințe ulterioare, binevenite sau regretabile, dar străine acestui prim impuls care, din fericire, nu m-a părăsit nici astăzi." [3]

Prietenia care avea să-l lege, foarte curînd (de prin 1931) și pentru totdeauna, de J. L. Borges, bazată pe afinități semnificative — cultul pentru cărți, atracția față de

---

[1] E. Carilla, *Estudios de literatura argentina. Siglo XX*, Tucumán, 1961, p. 11.

[2] E. Carilla, *op. cit.*, p. 13.

[3] Dintr-o scrisoare adresată traducătoarei în octombrie 1982.

literatura fantastică și de factură polițistă, față de problemele teoretice ale scrisului —, a înrîurit profund destinul literar al tînărului scriitor, mai cu seamă în primele sale opere. Grăitoare în acest sens sînt propriile sale destăinuiri : „În ceea ce privește formația mea literară, consider că am fost, că sînt, extrem de norocos că pot sta de vorbă și lucra cu Borges, de atîția ani" [1]. Căci între cei doi scriitori s-a creat o relație complexă, ce transcende simplul dat al prieteniei, îmbogățindu-se printr-o interesantă colaborare, ale cărei jaloane sînt următoarele : fundarea, în 1937, a revistei „Destiempo", apoi a unei edituri cu același nume, alcătuirea a două antologii (coautoare fiind scriitoarea Silvina Ocampo, soția lui Bioy Casares) : *Antología de la literatura fantástica (Antologia literaturii fantastice)* (1940) și *Antología poética argentina (Antologie poetică argentiniană)* (1941), apoi a culegerilor *Los mejores cuentos policiales (Cele mai bune povestiri polițiste)* (1943) și *Poesía gauchesca (Poezie gauchescă)* (1955) și, în sfîrșit, a unor volume originale : *Cuentos breves y extraordinarios (Povești scurte și extraordinare)* (1955), *El libro del cielo y del infierno (Cartea cerului și a infernului)* (1960) ; la acestea se adaugă lucrările pe care Borges și Bioy Casares le semnează cu pseudonimul Honorio Bustos Domecq : *Seis problemas para don Isidro Parodi (Șase probleme pentru don Isidro Parodi)* (1942), *Dos fantasías memorables (Două fantezii memorabile)* (1946), *Crónicas de Bustos Domecq (Cronicile lui Bustos Domecq)* (1967) și *Nuevas crónicas de Bustos Domecq (Noi cronici ale lui Bustos Domecq)* (1977) și, cu pseudonimul Benito Suárez Lynch : *Un modelo para la muerte (Un model pentru moarte)* (1946).

---

[1] Martha Paley de Francescato, *Entrevista a Adolfo Bioy Casares*, „Hispamérica", nr. 9, 1975, p. 76.

În evoluția creației narative personale a lui Bioy Casares se pot distinge trei etape. Prima, cuprinzînd povestirile publicate între 1929—1940 [*Prólogo (Prolog), Diecisiete disparos contra lo porvenir (Șaptesprezece împușcături împotriva viitorului), Caos (Haos), La nueva tormenta o la vida múltiple de Juan Ruteno (Noua furtună sau viața multiplă a lui Juan Ruteno), La estatua casera (Statuia casnică),* și *Luis Greve, muerto (Luis Greve, mort)*] îl definește drept „continuator al prozei fantastice, în principal de limbă engleză, și susținător al unei forme de roman și de povestire întemeiată pe găsirea unei intrigi bine construite și pe fluiditatea relatării" [1]. Aceste începuturi literare aveau să fie judecate cu asprime amestecată cu ironie de autor, dar totodată justificate : „În primele mele cărți care, din fericire, nu mai sînt de găsit nicăieri, (...) nu eram un scriitor spontan, ci un teoretician al scrisului (...). Și dacă am continuat să scriu, a fost deoarece căutam adevărul literaturii, adevărul ascuns al literaturii." [2]

Romanul *La invención de Morel (Invenția lui Morel),* publicat în 1940, marchează începutul celei de a doua etape, a consacrării, în care se mai includ romanul *Plan de evasión (Plan de evadare)* (1945) și volumul de povestiri *La trama celeste (Trama celestă)* (1948). În aceste trei opere talentul scriitorului înflorește, cu vigoare și originalitate, aflîndu-și plenitudinea. Importanța *Invenției lui Morel,* adevărată capodoperă a literaturii fantastice universale, este covîrșitoare ; cartea îi aduce creatorului o faimă trainică, printre compatrioți (la un an de la apariție este distinsă cu

---

[1] *Historia de la literatura argentina,* vol. 3 : *Los contemporáneos.* Centro Editor de América Latina, Buenos Aires, 1968, p. 1216.

[2] María Esther Gilio, *Adolfo Bioy Casares : Todos merecemos compasión,* „Cultura y Nacion", 1 aprilie 1982, p. 4.

„Premiul orașului Buenos Aires") și, prin intermediul a numeroase traduceri, pe plan internațional. În contextul literaturii hispano-americane, *Invenția lui Morel* se situează la punctul de răscruce care separă romanul tradițional de noul roman, fiind prima operă de valoare prin care se afirmă „generația intermediară" (sau „generația de la 40") a prozatorilor argentinieni, unde se încadrează și alte nume de prestigiu, ca E. Sábato, J. Cortázar, M. Mujica Láinez, Silvina Bullrich, Roger Pla, B. Verbitsky,[1] Înzestrați cu o experiență culturală bogată, cu o înțelegere justă a revoluției săvîrșite în creația narativă universală, reprezentanții cei mai de seamă ai acestei generații au jucat un rol fundamental în istoria literelor argentiniene. Prin activitatea lor. genul narativ ajunge la adevărata maturizare, însemnînd un avans de netăgăduit pe drumul căutării identității naționale, care formează o constantă a spiritualității și culturii argentiniene. Operele acestor prozatori au făcut ca literatura țării lor să rupă granițele izolării, impunîndu-se cu forță pe plan mondial.

În celebrul prolog pe care l-a scris la *Invenția lui Morel,* Borges declara : „Am discutat cu autorul amănuntele intrigii, am recitit cartea ; nu mi se pare o inexactitate sau o hiperbolă să o calific drept perfectă". Într-adevăr, Bioy Casares plăsmuiește un univers stăpînit de fantezie și mister, în care irealul se împletește subtil și straniu cu realitatea, și urzește ipoteze uluitoare cu privire la spațiu și timp, la posibilitatea de suprapunere a prezentului, trecutului și viitorului, la anularea fluxului temporal prin repetiția fără sfîrșit, la mirajul memoriei, la existența unor lumi paralele (această ultimă idee, reluată la alte dimensiuni, formează nucleul povestirii *Trama celestă,* care a dat titlul volumului din 1948).

---

[1] *Historia de la literatura argentina,* p. 1205 și 1270.

În aceeași atmosferă învăluitoare de vis și miracol, de proiecție fulgurantă spre infinit, de invenții axate pe un calcul matematic strict, dar cu efecte halucinante, se desfășoară celălalt roman scurt, *Plan de evadare.*

Cea de a treia etapă în evoluția creației lui Bioy Casares se inițiază cu romanul *El sueño de los héroes (Visul eroilor)* (1954) și se continuă cu volumele de povestiri *Historia prodigiosa (Poveste uimitoare)* (1956), *Guirnalda con amores (Ghirlanda cu iubiri)* (1959), *El lado de la sombra (Latura umbrei)* (1962), *El gran Serafín (Marele Serafim* (1967), *Historias de amor (Povești de dragoste)* (1972), *Historias fantasticás (Povești fantastice)* (1972) și *El héroe de las mujeres (Eroul femeilor)* (1979) și cu romanele *Diario de la guerra del cerdo (Jurnalul războiului porcului)* (1969) și *Dormir al sol (Dormind la soare)* (1973). Cu toate că ficțiunea este și aici factorul generator al structurii narative, producția din această perioadă întrunește noi trăsături, care o îmbogățesc și nuanțează, sporindu-i valoarea, artistică și umană.

Evoluția categoriei fantasticului de-a lungul procesului de creație a operei scriitorului argentinian este vădită, relația dialectică dintre realitate și ireal fiind supusă transformării. De la jocurile prea elaborate și artificioase care au dat naștere povestirilor din prima etapă se ajunge ca, în cea de a doua, fantasticul să fie învestit cu altă funcție. „Nu e un fantastic de dragul fantasticului, ci o modalitate de expresie literară cu funcție filozofică. Prin arta lui, Casares convertește categoria de fantastic într-un sistem de referințe foarte precis al lumii reale."[1]

Romanele și unele din volumele de povestiri din ultima perioadă se încadrează, în linii generale, tot în această viziune, dar în cazul lor legătura cu realitatea se adîncește.

---

[1] *Invenția lui Morel. Plan de evadare*, p. 1.

Astfel, în povestirile din volumele *Ghirlanda cu iubiri* și *Poveşti de dragoste*, fantasticul face loc prezentării diferitelor situaţii şi conflicte de dragoste, iar *Visul eroilor* — „unul din romanele cele mai interesante şi complexe ale generaţiei intermediare" [1] —, ca şi *Jurnalul războiului porcului* şi *Dormind la soare*, sînt axate pe consemnarea minuţioasă a vieţii cotidiene din cartierele mărginaşe din Buenos Aires, de unde scriitorul îşi extrage materia pe care o transformă apoi, prin alchimia creaţiei, în operă literară. Zugrăvită cu impresionantă veridicitate, existenţa galeriei de tipuri umane bine individualizate apare în întreaga ei complexitate, dominată de pasiuni şi duşmănii, surde sau făţişe, de iubire şi rivalitate, năzuinţe şi înfrîngeri. Autorul se inspiră din mitologia fascinantă a marelui oraş din amintirea vie a unor evenimente care s-au petrecut aievea în anii tinereţii sale [2]. În mod firesc, această nouă tematică impune şi o reînnoire a mijloacelor formale ale artei prozatorului. Ironia şi umorul, parodia şi satira, capătă o pondere tot mai însemnată, recurgîndu-se adesea la limbajul colocvial. Şi în aceste opere persistă extraordinarul, miracolul, visele şi nălucirile, dar sînt incorporate în real cu o artă exactă a echilibrului, care conferă narativei lui Bioy Casares originalitatea esenţială la care ne-am referit la început. Căci fantezia „nu e simplă fantezie, ci filozofie infiltrată prin porii realităţii, transformînd această materie pe care în mod obişnuit o numim realitate, în vis sau ceva asemă-

---

[1] *Historia de la literatura argentina*, p. 1216.

[2] „Buenos Aires-ul descris în *Visul eroilor* este cel pe care l-am trăit cînd am ieşit pentru prima oară îmbrăcat cu pantalonii lungi pe care mi i-a împrumutat Joaquín, portarul casei, înainte de 1930 şi, totodată, Buenos Aires-ul epocii în care am scris romanul", precizează autorul, după cum menţionează Ofelia Kovacci în monografia *Adolfo Bioy Casares*, Buenos Aires, 1963, p. 9.

nător, dar în același timp prezentînd acest vis ca și cum ar fi viață de toate zilele. În cele opt povestiri din *Eroul Jemeilor* sau în romanul *Dormind la soare* (...) Bioy Casares creează o minuțioasă metaforă a cosmosului, în care realitate și fantezie se intercalează simetric într-un univers deconcertant de o rară frumusețe, de o geometrică exactitate." [1]

Ultimul roman al scriitorului, *Dormind la soare*, pe care îl prezentăm acum în tălmăcire românească, ilustrează cu prisosință adevărul cuprins în cunoscuta cugetare a lui Ortega y Gasset din *Ideas sobre la novela (Idei despre roman)*: „...O condiție a geniului narativ este aceea de a-l învălui pe cititor, a-l transpune într-o lume retrasă și secretă, de unde nu poate și nici nu dorește să iasă; pe scurt, a-l seduce". Sau, cu alte cuvinte și recurgînd la o formulare a lui Bioy Casares însuși, putem spune că *Dormind la soare* dă viață magistral concepției sale despre menirea romanului, care „trebuie să fie ca o casă unde îți face plăcere să locuiești" [2]. Ideea este reluată cu un prilej recent de autor, care precizează: „Dacă mă gîndesc la cărțile mele ca la niște case, aș putea spune că *Dormind la soare* este casa în care mă simt cel mai bine" [3].

Acest roman de mare densitate reflexivă valorifică plenar unele din posibilitățile întrezărite în opere anterioare, întrunind — poate în cel mai înalt grad — cele patru constante ale creației prozatorului, care sînt, după opinia lui Trinidad Barrera: „...fantasticul și sentimentul iubirii — cu problemele de solitudine și comunicare pertinente — ca teme, și

---

[1] Mariana Șipoș, *Fantasticul cotidian în literatura argentiniană*, „Luceafărul", nr. 8, 1982, p. 8.

[2] María Esther Gilio, *art. cit.*, p. 4.

[3] Dintr-o scrisoare adresată traducătoarei în februarie 1983.

rigoarea intelectuală și umorismul ironico-sentimental, ca formă"[1].

Dimensiunea umană și cea fantastică sînt structurate într-o urzeală desăvîrșită, perfect coerentă, formînd un angrenaj complex ale cărui piese se îmbină armonios. Succinta caracterizare făcută de Julio Mata artei narative a scriitorului, atunci cînd afirmă: „ordine reglată cu stricteţe, pe care meșteșugul se angajează s-o disimuleze, ar fi deci, cea mai bună definiţie a operei lui Bioy"[2], se poate aplica și în cazul acestei cărți.

În ceea ce privește dimensiunea umană, ea se realizează la două nivele: cel al iubirii absolute a eroului pentru soţia sa și cel al descrierii vieţii cotidiene din Buenos Aires, în ambianţa specifică unui cartier modest de la periferie.

Dragostea — „temă foarte importantă pentru mine", se destăinuie scriitorul[3] — este o adevărată cheie a romanului, apărînd în acea ipostază tragică a neîmplinirii ei, a imposibilităţii contopirii cu fiinţa iubită, care se regăsește, ca un nerv vital, în contextul întregii sale narative, așa cum au remarcat, între alţii, E. Sábato și Octavio Paz[4].

Lucho Bordenave, tînăr sensibil, interiorizat, de o mare cinste și generozitate sufletească, îndrăgostit cu pasiune de soţia sa, Diana, este atras fără voie în vîrtejul halucinant ce ia treptat proporţii de coșmar, îndepărtîndu-l implacabil și definitiv de făptura iubită. Realitatea cotidiană — fundalul pe care se desfășoară drama eroului — este surprinsă în amănunte ce se dovedesc, pe parcursul succesiunii episoadelor, încărcate de semnificaţie: rutina vizitelor fami-

---

[1] Studiul introductiv la *La invención de Morel. El gran Serafín*, Ediciones Catedra S.A., Madrid, 1982, p. 21.

[2] *Bioy Casares o la aventura de narrar*, „Nueva Revista de Filología Hispánica", nr. 1, 1978, p. 113.

[3] María Esther Gilio, *art. cit.*, p. 5.

[4] Apud T. Barrera, *op cit.*, p. 47.

liei mic-burgheze și mărginite a Dianei, variatele relații omenești, pendulînd între cei doi poli, prietenia și antipatia, stabilite între vecinii care locuiesc în același pasaj, între foști colegi de școală.

În realizarea dimensiunii fantastice autorul se lasă călăuzit de unele din legile narațiunii fantastice, așa cum le-a analizat în „Prologul" de la *Antologia literaturii fantastice*, unde vorbește despre faptul că, într-o lume cu desăvîrșire credibilă, se poate întîmpla ceva incredibil, ceea ce ar corespunde tendinței realiste din cadrul literaturii de ficțiune. În existența obișnuită a lui Bordenave, limitată la familie și la lucrul său în atelierul de ceasornicărie, se insinuează și apoi irumpe incredibilul, reprezentat de strania activitate ce ascunde enigme înfricoșătoare de la Institutul de Psihiatrie, unde sînt internați mai întîi Diana, apoi, prin violență și înșelăciune, însuși protagonistul.

Cel de al doilea postulat al narațiunii fantastice stabilit de Bioy Casares se referă la elementul *surpriză*. În *Dormind la soare* acest element este redat atît prin crearea gradată a atmosferei de mister cît și prin explicarea finală a misterului. Așa cum remarcă, între alții, criticul Jorge Campos, „fantezia lui Bioy Casares provine mai curînd din lumea fizică și matematică decît din cea a fantasmelor și a groazei" [1]. Într-adevăr, ca și în *Invenția lui Morel*, nucleul fantastic, miracolul, nu este de esență nepămînteană, ci se bazează pe descoperiri ale științei moderne pe care imaginația scriitorului le prelucrează cu îndrăzneală, construind o uimitoare rețea de speculații prezentate ca certitudini. În romanul de față, sîmburele științific aparține domeniului psihiatriei și neurologiei, iar misterul constă în

---

[1] *El fantástico Bioy Casares*, „Insula", nr. 391, 1979, p. 11.

practicarea, prin intervenţia chirurgicală, a unei metode radicale de tratament a bolilor nervoase.

Măiestria artei prozatorului cunoaşte în *Dormind la soare* acea stăpînire desăvîrşită a mijloacelor expresive, acea împlinire fericită care ne îndreptăţeşte să alăturăm romanul celor mai valoroase creaţii ale sale, *Invenţia lui Morel* şi *Visul eroilor*.

Ca modalitate expresivă a discursului narativ, autorul recurge la cea a relatării scrise de Bordenave, ca prezentare externă, întemeiată pe identitatea narator-protagonist, ca formă internă, putînd astfel înfăţişa cititorului atît perspectiva din afară — acţiunile eroului şi ale celorlalte personaje, ceea ce îşi comunică ele prin dialoguri şi discuţii — cît şi perspectiva interioară, obţinută prin redarea a tot ce gîndeşte şi simte eroul în fiecare clipă. Relatarea lui Bordenave este raportul amănunţit pe care îl redactează în Institutul de Psihiatrie, destinat unui cunoscut, Félix Ramos, pentru a-i solicita ajutorul.

Din punctul de vedere al tratării misterului se pot distinge trei faze. Mai întîi, insinuarea misterului de dezlegat, care transpare de la bun început, de la primele rînduri: „Vă scriu acum pentru a treia oară. În caz că nu mă vor lăsa să termin, am ascuns primul bileţel într-un loc pe care-l ştiu doar eu... O să vă spun povestea mea de la început şi o să încerc să fiu limpede, căci simt nevoia ca dumneavoastră să mă înţelegeţi şi să mă credeţi. Neliniştea e pricina ştersăturilor. Mă ridic întruna şi-mi apropii urechea de uşă."

Cea de a doua fază cuprinde dezvoltarea gradată a misterului. Pentru a explica în modul cel mai convingător necesitatea stringentă de a fi ajutat să iasă din spital, Bordenave consemnează fidel în raport, printr-un amplu „flash-back", începutul şi cursul întîmplărilor care l-au adus în acea situaţie-limită. Gradarea misterului este făcută cu un

rar simţ al măsurii, fiind guvernată de o logică internă infailibilă, ce ne poartă cu gîndul la precizia mecanismului unui ceasornic şi, desigur, la semnificaţia faptului că meseria protagonistului este aceea de ceasornicar. Înlănţuirea secvenţelor principale ale acestei faze, care ocupă spaţiul cel mai întins în economia cărţii, este următoarea: viaţa de familie, cu neînţelegerile pricinuite de nervozitatea Dianei — internarea ei la Institutul de Psihiatrie — imposibilitatea în faţa căreia e pus Bordenave de a-şi mai putea vizita soţia — singurătatea şi disperarea lui, copleşite de presimţirea nenorocirilor — reîntoarcerea acasă a Dianei, total schimbată în bine — aparenta şi trecătoarea fericire a celor doi — insinuarea, în sufletul eroului, a senzaţiei că Diana e o străină şi apoi certitudinea acestui fapt — internarea prin forţă a lui Bordenave — evadarea lui din spital, unde surprinsese elemente ale unei activităţi sumbre şi de neînţeles.

Întoarcerea protagonistului la Institutul de Psihiatrie şi discuţia cu doctorul constituie cea de a treia fază, a dezvăluirii misterului, pe parcursul căreia se menţine însă intens atmosfera de surpriză.

Complexitatea şi încărcătura semantică a discursului narativ se realizează şi prin inserarea unor teme cu valoare de simbol în creaţia lui Bioy Casares. Astfel apare tema visului, atît de importantă şi în *Invenţia lui Morel* şi în *Visul eroilor*. În răstimpul la care se referă relatarea scrisă de Bordenave acesta are cinci vise, aproape toate cu înspăimîntătoare deviaţii spre coşmar, ajungînd să invadeze şi domeniul realităţii: „N-o să vă vină să credeţi: încă adormit, m-am întrebat dacă visul acesta era o urmare a celor întîmplate sau o prevestire a ceea ce avea să se întîmple. N-o să mă credeţi nici dacă vă spun că, treaz fiind, coşmarul continua."

La nivelul verbal al scriiturii se cuvine să evidenţiem ca merit fundamental aflarea unui limbaj propriu, cu exacte posibilităţi de caracterizare a lumii imaginate. Personajele sînt urmărite fidel, în fiecare mişcare, reacţiile lor sînt mereu convingătoare, creînd cititorului senzaţia unei trăiri autentice şi intense.

Fără nici o vanitate formală, Bioy Casares ajunge la o transparenţă expresivă obţinută printr-un stil despuiat de orice artificiu, care pare a nu-şi propune deliberat nimic şi este totuşi încărcat de intenţii. Limbajul folosit, redînd spaniola colocvială în varianta ei argentiniană vorbită în capitală, este spontan, savuros, flexibil, cu nuanţe de umor şi ironie.

În sfîrşit, cu privire la semnificaţia generală a romanului, trebuie avut în vedere că, deşi la o lectură superficială acesta pare că se centrează pe descrierea unei drame existenţiale ce îmbracă un aspect individual, contextul social este totuşi prezent, nu explicit însă, ci prin capacitatea de metaforizare a lumii presupusă de arta creatorului. Căci Institutul de Psihiatrie reprezintă, evident, o autentică închisoare, iar în forţele oarbe care se abat asupra eroului, anihilîndu-i personalitatea, împingîndu-l la imposibilitatea comunicării, la nelinişte torturantă şi disperare, poate fi întrezărit cu uşurinţă reflexul unei societăţi nefaste, inumane.

În acest ultim roman, Bioy Casares se dovedeşte un apărător generos al omului, al demnităţii şi libertăţii spiritului, al dreptului său de a decide, de a iubi şi, în ultimă instanţă, de a trăi.

De aceea credem că, mai presus de orice, *Dormind la soare* cucereşte prin marea calitate a autorului de a fi alături de fiinţa umană în luptă cu un destin advers. Această caracterizare pe care Ernesto Sábato i-a făcut-o cu douăzeci şi cinci de ani înainte de elaborarea romanului de faţă avea

să se adevereasca întru totul : „Bioy Casares este sentimental și romantic, chiar dacă se străduiește să ascundă acest lucru. Romanele lui se vor apropia tot mai mult de condiția umană, invențiile lui se vor amesteca tot mai mult cu nenorocirile și speranțele acestor sărmane făpturi care trăiesc și suferă într-o lume ingrozitoare“ [1].

Transpare constant din lectura acestei cărți că scriitorul nutrește o nețărmurită înțelegere și compasiune pentru eroul său, pentru om în general, așa cum declara dealtfel recent : „Simt compasiune pentru om. Uneori discutăm, Borges și cu mine, despre aceasta. El spune că nu poate admite compasiunea, că îl jignește. Eu cred că toți meritățm compasiune, că sîntem toți niște bieți oameni, eroici prin simplul fapt că trăim [2].

Roman viguros și tulburător, realizat cu neîntrecută măiestrie, *Dormind la soare* reușește să dezvăluie „adevărul ascuns al literaturii“, afirmîndu-se ca una din izbînzile certe ale prozei argentiniene și hispano-americane în concertul literaturii universale actuale.

TUDORA ȘANDRU-OLTEANU

---

[1] *Adolfo Bioy Casares, Plan de evasión*, „Sur“, nr. 133, 1948, p. 68—69.

[2] María Esther Gilio, *art. cit.*, p. 4.

PRIMA PARTE

de

LUCIO BORDENAVE

1

VĂ SCRIU acum pentru a treia oară. În caz că nu mă vor lăsa să termin, am ascuns primul bileţel într-un loc pe care-l ştiu doar eu. Dacă vreau, mîine îl pot lua de acolo. E atît de scurt şi cînd l-am scris eram atît de grăbit, încît nu-l mai înţeleg nici eu. Al doilea, nu cu mult mai bun, vi l-am trimis cu o mesageră pe nume Paula. Fiindcă n-aţi dat semne de viaţă, n-o să mai insist cu alte scrisori fără rost, care vă stîrnesc poate mai degrabă împotrivirea. O să vă spun povestea mea de la început şi o să încerc să fiu limpede, căci simt nevoia ca dumneavoastră să mă înţelegeţi şi să mă credeţi. Neliniştea e pricina ştersăturilor. Mă ridic întruna şi-mi apropii urechea de uşă.

Poate că vă întrebați : „De ce Bordenave nu trimite epistola unui avocat ?“ Pe maestrul Rivaroli l-am văzut numai o dată, dar pe Picardo Grasul (ce să mai spun !) îl cunosc din totdeauna. Nu-mi inspiră încredere un avocat care pentru pariurile și aranjamentele lui îl folosește pe Grasul. Ori poate vă întrebați : „De ce-mi trimite tocmai mie epistola ?“ Dacă veniți cu argumentul că nu sîntem prieteni, vă dau dreptate, dar puneți-vă în locul meu, vă rog, și spuneți-mi cui aș putea s-o trimit. După ce m-am gîndit la toți amicii — lăsîndu-l la o parte pe Aldini, pentru că reumatismul îl amorțește —, m-am oprit la cel care nu mi-a fost niciodată prieten. Bătrîna Ceferina decretează : „Noi, cei care trăim într-un pasaj, ne aflăm cu locuința într-o casă mai mare“. Cu asta vrea să spună că ne cunoaștem cu toții.

Nici nu vă mai amintiți poate cum a început neînțelegerea.

Asfaltul, turnat prin 1951 sau 1952, țineți minte că a ocolit un gard viu și a deschis pasajul nostru lumii dinafară. E curios cîtă vreme a trebuit să treacă pînă ne-am convins de schimbare. Chiar dumneavoastră, într-o duminică pe la ora liturghiei, vă amuzați în tihnă de ghidușiile pe care le făcea pe bicicletă fata băcanului, de parcă ar fi fost în curtea ei, și v-ați supărat pe mine deoarece am strigat la ea. Nu vă învinuiesc c-ați fost mai iute la mînie și la vorbe de ocară, în loc să vedeți automobilul care era gata s-o calce. Am rămas privindu-vă năuc, în așteptarea unei lămuriri. Poate că v-a lipsit curajul să mă opriți și să-mi

dați o explicație, sau vă veți fi gîndit că lucrul cel mai chibzuit din partea noastră era să ne resemnăm în fața unei neînțelegeri de atîtea ori reînnoită că începea să se confunde cu destinul. Fiindcă în realitate întîmplarea cu fata băcanului nu era prima, ci doar încă una în plus.

De mici, dumneavoastră și toată gașca mă urmăreați, cînd vă aduceați aminte. Într-o seară, Picardo Grasul, cel mai mare din grup (dacă nu-l punem la socoteală pe Aldini șchiopul, care făcea pe maestrul de ceremonii și nu o dată ne-a dus duminica la tribuna Atlantei [1], m-a văzut cu cravată pe cînd mă întorceam de la nunta unchiului meu Miguel și, sub pretext că-mi aranjează nodul, a fost cît pe-aci să mă sugrume. Altă dată, m-ați făcut încrezut. V-am iertat, căci mi-a trecut prin cap că mă jigneați numai pentru a vă pune la mintea celorlalți, știind bine că în fond era o calomnie. După mulți ani, un doctor care o îngrijea pe soția mea mi-a explicat că dumneavoastră și gașca nu mă puteați înghiți pentru vila cu grădină cu pietriș colorat și pentru bătrîna Ceferina, care vedea de mine ca o dădacă și mă apăra de Picardo. Explicațiile atît de complicate nu conving.

Poate că urmarea cea mai ciudată a neînțelegerii din cauza fetei băcanului a fost părerea pe care mi-am făcut-o atunci, și de care m-am convins foarte curînd, că dumneavoastră și cu

---

[1] Cunoscută echipă argentiniană de fotbal.

mine ajunseserăm la o învoială ca să păstrăm ceea ce eu am numit distanţa dintre noi.

Ajung acum la ziua căsătoriei mele cu Diana. Mă întreb ce veţi fi gîndit cînd aţi primit invitaţia... Aţi crezut poate că era o manevră ca să stric această înţelegere între bărbaţi. Dimpotrivă, intenţia mea era de a dovedi cel mai mare respect şi consideraţie faţă de neînţelegerea dintre noi.

Mai demult, într-o seară, stăteam de vorbă la poarta casei cu Ceferina, care stropea trotuarul. Îmi amintesc perfect că aţi trecut prin mijlocul pasajului şi nici măcar nu ne-aţi aruncat o privire.

— O s-o duceţi tot aşa într-o ceartă pînă la Judecata de Apoi ? întrebă Ceferina, cu vocea-i care părea că răsună din cerul gurii.

— E destinul.

— E pasajul, a răspuns şi cuvintele ei nu mi s-au şters din minte. Un pasaj e un mic cartier în altul mai mare. În singurătatea noastră cartierul ne însoţeşte, dar prilejuieşte întîlniri neplăcute, care stîrnesc, ori reînvie, duşmănii.

Am îndrăznit să-i îndrept greşeala.

— Nu chiar duşmănii, i-am spus. Neînţelegeri.

Doña Ceferina este o rudă din partea celor din familia Orellana, care a venit din provincie pe vremea cînd trăiau părinţii mei ; cînd mama a dispărut, nu s-a mai dezlipit de noi, vedea de gospodărie, era dădacă, adevăratul

stîlp al casei. În cartier e poreclită „Cacique“ [1]. Ceea ce nu știe lumea e că această femeie, pentru a nu fi mai prejos decît mulți din aceia care o disprețuiesc, a citit toate cărțile de la chioșcul din Parcul Saavedra și aproape toate cărțile de la mica școală Basilio din Parcul Chas, care îi e mai aproape.

2

ȘTIU CĂ UNII au tot spus că n-am avut noroc în căsnicie. E mai bine ca cei dinafară să nu-și dea cu părerea despre lucruri intime, pentru că în general greșesc. Dar încearcă numai să le explici celor din cartier și din familie că sînt dinafară !

Firea soției mele este mai curînd dificilă. Diana nu iartă nici o scăpare, nici măcar n-o concepe, iar dacă vin pe neașteptate acasă cu un cadou deosebit mă întreabă : „Ca să-ți iert ce anume ? “ E cu desăvîrșire bănuitoare și neîncrezătoare. Orice veste bună o întristează, fiind convinsă că pentru a restabili echilibrul o să vină una rea.

Nu voi tăgădui nici că ne-am certat, ea și cu mine, și nu numai o dată, iar într-o noapte — mă tem că tot pasajul a auzit larma — cu intenția de a pleca de-a binelea de acasă,

[1] Șef de trib, căpetenie.

m-am îndreptat spre Incas[1] s-aştept autobuzul, care a întîrziat din fericire, dîndu-mi timp de gîndire. Probabil că multe perechi cunosc astfel de necazuri. E din cauza vieţii moderne, a vitezei. Pot să vă spun însă că pe noi amărăciunile şi neînţelegerile n-au reuşit să ne despartă.

Mă uimeşte cît de mult pot urî oamenii compătimirea. Prin felul lor de a vorbi, ai crede că sînt de fier. Dacă-mi văd soţia necăjită de ceea ce face cînd îşi iese din fire, simt o adevărată milă pentru ea şi, totodată, soţia mea mă compătimeşte că mă amărăsc din vina ei. Credeţi-mă, oamenii consideră că sînt de fier, dar cînd îi încearcă o durere, se înmoaie. În această privinţă Ceferina seamănă cu ceilalţi. După părerea ei, în milă e numai slăbiciune şi dispreţ.

Ceferina, care mă iubeşte ca pe copilul ei, n-a acceptat-o niciodată pe soţia mea. Străduindu-mă să înţeleg această antipatie, am ajuns să bănuiesc că Ceferina ar nutri aceleaşi sentimente faţă de oricare femeie ce s-ar apropia de mine. Cînd i-am spus ce gîndeam, Diana a răspuns :

— Îi plătesc cu aceeaşi monedă.

Nimic nu îndrăgesc oamenii mai mult ca duşmăniile lor. Vă mărturisesc că nu o dată m-am simţit părăsit şi singur între aceste două femei, bune în fond. Noroc că mă puteam refugia oricînd în atelierul de ceasornicărie.

---

[1] Prescurtare familiară de la *Avenida de los Incas*, bulevard din Buenos Aires.

O să vă dau o dovadă că antipatia Ceferinei pentru Diana era, în cadrul familial, un fapt public și notoriu. Într-o dimineață, Ceferina apăru cu ziarul și ne arătă o notiță care suna cam așa : *Tragic bal mascat în Paso del Molino*[1]. *S-a încrezut în dominoul de lîngă el, socotind că era soția lui. Era criminala.* Eram așa de irascibili, încît citirea acestei notițe a fost de ajuns ca să ne luăm la harță. Diana, n-o să vă vină să credeți, a considerat că era o aluzie la ea, eu i-am ținut isonul, iar bătrîna, nebunie curată, a luat aerul cuiva care zice : *poftim !*, de parc-ar fi citit ceva compromițător pentru soția mea sau barem pentru breasla nevestelor. Au trecut mai bine de paisprezece ore pînă să-mi dau seama că pe bărbatul de la bal nu l-a ucis consoarta. N-am vrut să mai lămuresc nimic, de teamă să nu redeschid discuția.

Am învățat ceva : nu-i adevărat că te faci înțeles vorbind. Vă dau ca exemplu o situație ce s-a repetat de nenumărate ori. O văd pe soția mea abătută sau absentă și, bineînțeles, mă întristez. Mă întreabă imediat :

— De ce ești trist ?

— Pentru că mi se pare că ești nemulțumită.

— Mi-a trecut.

Am chef să-i răspund că mie nu, că nu sînt așa de schimbător, că nu trec atît de iute de la tristețe la bucurie. Crezînd poate că mă arăt drăgăstos, adaug :

---

[1] Cartier din Buenos Aires.

— Dacă vrei să nu mă mîhnești, nu fi tristă niciodată.

De-aţi vedea cum se mai supără !

— Atunci ce-mi tot dai zor că-ţi faci griji din pricina mea, îmi strigă de parcă aș fi surd. Ţie nu-ţi pasă ce simt eu. Domnul vrea ca nevastă-sa să se simtă bine ca să-l lase pe el în pace. Îi pasă numai de-ale lui și nu vrea să fie deranjat. Mai e și vanitos, pe deasupra.

— Nu te înfuria, că-ți iese un herpes la gură, îi spun, fiindcă a avut totdeauna tendința să facă răni de-astea mărunte care o necăjesc și o irită.

Îmi răspunde :

— Ți-e teamă să nu iei și tu ?

Nu vă relatez scena asta ca s-o vorbesc de rău pe soţia mea. Poate că o povestesc în defavoarea mea. Cînd o ascult pe Diana, îi dau dreptate, chiar dacă uneori mă îndoiesc. Dacă, din întîmplare, ia atunci una din atitudinile ei caracteristice — ghemuită în fotoliu, îmbrăţișîndu-și un picior și sprijinindu-și fața de genunchi, cu privirea pierdută în gol — mă părăsește orice îndoială, mă simt fermecat și îi cer iertare. Mă prăpădesc după silueta și statura ei, după pielea ei trandafirie, părul blond, mîinile fine, mirosul ei și, mai ales, după ochii ei fără seamăn. O să-mi spuneţi că sînt rob ; fiecare e așa cum îi e felul.

În cartier le vine ușor să spună despre o doamnă că e leneșă, ori că are o fire supărăcioasă, sau că e plimbăreață, dar nu-și bat capul să cerceteze care-i pricina. Fără îndoială, Diana suferă că n-are copii. Mi-a explicat

lucrul ăsta un doctor, și mi l-a confirmat o doctoriță cît se poate de isteață. Cînd Martincito, băiatul cumnatei mele, un puști insuportabil, vine să stea cîteva zile la noi, Diana se dă în vînt după el, n-ai mai recunoaște-o, e o femeie fericită.

Ca pe atîtea femei fără copii, animalele o atrag grozav. Prilejul de a confirma spusele mele s-a ivit acum cîtva timp.

3

DE CÎND MI-AM pierdut slujba la bancă, mă descurc cu atelierul de ceasornicărie. Am învățat meseria doar de plăcere, așa cum unii învață radiofonia, fotografia sau vreun sport. Nu mă pot plînge de lipsă de lucru. Vorba lui *don* Martín : ca să nu meargă pînă-n centru, lumea se dă pe mîna ceasornicarului din cartier.

Vă povestesc lucrurile așa cum s-au întîmplat. Pe vremea grevei funcționarilor de la bancă, Diana s-a lăsat pradă nervilor și tendinței ei de nemulțumire generală. În primele zile, față de familie și chiar față de vecini și străini, îmi reproșa o pretinsă lipsă de curaj și de solidaritate, dar, cînd m-au închis pentru o zi și o noapte care mi s-au părut cît un an la comisariatul nr. 1 și mai ales cînd m-au dat afară de la bancă, a început să spună că, pentru a scoate castanele din foc cu mîna altuia,

șefii s-au bizuit totdeauna pe cei fraieri. A trecut, biata de ea, printr-un moment greu : nu cred că ar fi existat pe atunci vreun fel de a o liniști. Cînd am înștiințat-o că o să mă descurc cu ceasurile, a vrut să lucrez la o mare agenție de vînzare de automobile uzate, chiar pe bulevardul Lacarra. M-a însoțit să vorbesc cu responsabilul, un tip ce părea obosit, și cu niște băietani care, se vedea limpede, erau stăpînii. Diana s-a supărat de-a binelea că am refuzat să lucrez cu indivizii ăia. Acasă, discuția a durat o săptămînă, pînă cînd poliția a făcut o percheziție la localul din Lacarra și în ziare au apărut fotografiile responsabilului și ale băieților, care se dovediră a fi o bandă renumită.

În tot cazul, soția mea și-a păstrat neclintită împotrivirea față de ceasornicărie. E mai bine să nu-mi potrivesc lupa la ochi în fața ei, deoarece gestul ăsta o irită inexplicabil. Îmi amintesc că într-o seară mi-a spus :

— N-am ce să fac. Nu pot suferi ceasurile !

— Spune-mi de ce.

— Pentru că sînt mici și pline de rotițe și de ascunzișuri. Într-o zi o să-mi fac cheful și o să fac prăpădul secolului, chiar de va trebui să ne mutăm la celălalt capăt al orașului.

I-am zis, ca să-i cîștig bunăvoința :

— Recunoaște că-ți plac ceasurile cu cuc.

A zîmbit, imaginîndu-și desigur căsuța și păsăruica și a răspuns mai bine dispusă :

— Aproape niciodată nu-ți aduc vreun ceas cu cuc. În schimb, vin mereu cu mastodonții

ăștia cu pendulă. Sunetul orologiului e ceva care mă calcă pe nervi.

Așa cum decretează Ceferina, fiecare-și are propriile lui criterii și gusturi. Chiar dacă nu totdeauna le înțelegi, trebuie să le accepți.

— S-a dus vestea că mă pricep la pendule. Mi le aduc chiar din Cartierul Norte.

— Să ne mutăm în Cartierul Norte !

Am încercat s-o descurajez :

— Nu știi că e centrul pendulelor ? i-am zis.

— Da, dragă, dar e Cartierul Norte ! a răspuns gînditoare.

Nu poate tăgădui că are sîngele familiei Irala. În „familia regală", cum le spune Ceferina, se dau toți în vînt după aparențe și după relații.

Pe mine, ideea de a mă muta m-a contrariat mereu. Sînt legat de casă, de pasaj, de cartier. Acum viața m-a învățat că dragostea pentru lucruri, ca orice iubire neîmpărtășită, se plătește cu vremea. De ce n-am ascultat rugămintea soției mele ? Dacă m-aș fi îndepărtat la timp, acum am fi fost liberi. Îmi imaginez cartierul cu ciudă și cu neîncredere, de parcă șirurile astea de case pe care le cunosc pe de rost s-ar fi prefăcut în zidurile unei temnițe unde soția mea și cu mine sîntem condamnați la o soartă mai rea decît moartea. Pînă nu demult, trăiam fericiți ; eu m-am încăpățînat să rămînem acolo și, vedeți bine, acum e prea tîrziu să mai scap.

4

ANUL TRECUT, în august, am cunoscut un domn Standle, care dă lecţii la şcoala pentru cîini de pe strada Estomba. Pun rămăşag că l-aţi văzut nu o dată prin cartier, mereu cu alt cîine, care merge atent la porunci şi nici nu scînceşte de teamă să nu-l supere. Aduceţi-vă aminte : un munte de om în trenci, blond, drept ca o coadă de mătură, pe jumătate pătrat din pricina spatelui lat, cu faţa rasă, ochii mărunţi cenuşii, care nu clipesc, vă jur, chiar dacă semenii lui s-ar zvîrcoli şi ar urla. În pasaj circulă diferite zvonuri despre tipul ăsta : că a ajuns aici ca îmblînzitor la Sarrasani [1], că a fost erou în ultimul război, fabricant de săpunuri din grăsime de la nu ştiu ce fel de oase, şi as neîntrecut în spionaj, care a transmis prin radio, dintr-o vilă din Ramos [2], instrucţiuni unei flote de submarine ce se pregătea să invadeze ţara. Mai adăugaţi la toate astea, vă rog, seara în care Aldini s-a ridicat cum a putut de pe banca unde stătea la aer cu cîinele lui, ce pare la fel de reumatic şi de bătrîn ca şi el, m-a prins de braţ, m-a luat la o parte ca şi cînd ar fi fost lume de faţă, dar pe trotuar nu eram decît noi şi cîinele, şi mi-a şoptit la ureche :

— E cavaler teuton.

---

[1] Circ din Buenos Aires.

[2] Localitate în apropiere de Buenos Aires.

5

ÎN ALTĂ SEARĂ, pe cînd beam *mate*[1], Diana i-a zis Ceferinei :

— Pariez că nici nu-şi aminteşte.

Arătă cu capul spre mine. Am rămas privind-o cu gura căscată, fiindcă la început nu mi-am adus aminte că duminică era ziua mea de naştere.

Diana ţinea cu stricteţe tot felul de zile de nume, aniversări, zile ale mamei, ale bunicului şi ale oricui i se năzare calendarului sau cui hotărăşte în treaba asta, aşa încît nu tolerează nici o scăpare. Dacă data uitată ar fi fost chiar ziua ei de nume, sau cea a lui *don* Martín Irala, socru-meu, ori aniversarea căsătoriei noastre, mai bine aş dispărea din pasaj, căci n-ar exista iertare pentru mine.

— Nu invita decît familia, am implorat-o.

La noi, familia e cea a soţiei mele.

Cum era vorba de ziua mea de naştere, a cedat în cele din urmă şi am sărbătorit-o în intimitate. Credeţi-mă că mi-a fost greu s-o conving. E tare dornică de petreceri.

În seara zilei de naştere au venit, deci, *don* Martín, Adriana María, cumnată-mea, băiatul ei Martincito şi — în ce calitate, mă întreb ? — neamţul Standle.

---

[1] Varietate de ceai din America Latină, care în Argentina se bea dintr-o tărtăcuţă ce se trece din mînă în mînă.

Pe *don* Martín l-aţi văzut poate prin grădina casei, cu sapa şi stropitoarea. Îi plac foarte mult florile şi toate soiurile de legume. L-aţi luat de bună seamă drept unul din grădinarii angajaţi cu ziua. Dacă-i aşa, e mai bine ca socru-meu să nu afle. Pe toţi, în familie, îi chinuie trufia sîngelui, de cînd un specialist care ţinea un chioşc la Rural [1] le-a povestit că se trag direct dintr-un Irala care a avut o problemă cu indienii. *Don* Martín e un om bine legat, mai curînd scund de statură, chel, cu ochi albaştri, vestit prin izbucnirile temperamentului său coleric. Nici n-a sosit bine că a şi cerut papucii mei de lînă. Nu-l pot refuza, credeţi-mă, deoarece au ajuns pentru el o a doua natură ; cînd îl văd însă cu papucii mă cuprinde furia. Socotiţi poate că un tip care ia în stăpînire papucii cuiva, chiar numai pentru o clipă, o face ca dovadă a unui sentiment de prietenie. Nu aşa stau lucrurile cu *don* Martin şi, dacă-mi vorbeşte, e ca să strige la mine. Trebuie să recunosc că în seara zilei mele de naştere s-a arătat vesel (ca toată lumea, în afară de mine). Din pricina cidrului. Ca să nu mai vorbesc, bineînţeles, de felurile meniului, proaspete, îmbelşugate, de cea mai bună calitate, pregătite ca la carte. Or fi şchiopătînd multe la noi, dar nu în ce priveşte mîncarea.

Daţi-mi voie să lămuresc lucrurile aşa cum se cuvine : Diana s-a socotit totdeauna pricepută la bucătărie. Un merit de importanţă

---

[1] Tîrg din Buenos Aires.

recunoscută în căminul nostru. Plăcintele ei umplute cu porumb verde sînt pe bună dreptate vestite în familie și chiar printre neamuri.

Cînd s-a terminat Buletinul Sportiv, *don* Martin a stins televizorul. Martincito, care zbiară de parc-ar imita un băiat care zbiară, a pretins să-l aprindă iar. *Don* Martín, cu un calm de neînchipuit, și-a scos papucul drept și i-a ars una. Martincito urlă. Diana l-a ocrotit, l-a mîngîiat : se prăpădește după el. *Don* Martín tună :

— La masă am zis !

— Ghiciți care-i surpriza ? întrebă Diana.

Pe dată au fost cuprinși cu toții de un entuziasm de nedescris. Pînă și Ceferina, care-i așa de certăreață și de neînduplecată, a luat parte la această mică reprezentație, deloc prefăcută dealtfel. Pe lîngă bunăvoință, Diana pune în munca ei și mult amor propriu, așa încît n-o să admită că plăcintele poate nu-i ies bine sau cad greu la stomac.

În casă se aude necontenit bătaia pendulelor ținute sub observație. Pe nimeni nu irită, din cîte știu, succesiunea sunetelor de pendulă, dese dar armonioase ; pe nimeni, în afară de Diana și de *don* Martín. Cînd a bătut un ceas cu cuc, *don* Martín s-a uitat țintă la mine și a strigat :

— Să tacă odată pasărea aia, că o să-i rup gîtul.

Diana protestă :

— Ah, tată ! Nici eu nu sufăr ceasurile, dar cele cu cuc sînt într-adevăr simpatice. Nu ți-ar plăcea să locuiești în căsuța lor ? Mie da.

— Pe mine mă scot cel mai tare din sărite tocmai ceasurile cu cuc, zise *don* Martín, parcă mai liniștit de Diana.

Ca și mine, o iubește la nebunie.

Martincito a mîncat într-un fel cum nu se poate mai scîrbos. A lăsat urme prin toată casa cu mîinile lui lipicioase.

— Copiii altuia sînt îngeri cu chip de diavoli, comentă Ceferina, cu vocea-i nazală. Domnul îi trimite ca să ne-ncerce răbdarea.

Mărturisesc că în seara aceea n-am fost vesel nici măcar o clipă. Vreau să spun vesel cu adevărat. Poate că eram stăpînit de o presimțire, fiindcă de cînd mă știu privesc cu neîncredere aniversările și sărbătorile Crăciunului și Anului Nou. Încerc să ascund, ca să nu-i stric soției petrecerile la care ține atît de mult, dar îmi fac cu siguranță griji și n-am nici un chef. Și nu fără motiv : lucrurile cele mai rele mi s-au întîmplat în aceste ocazii.

Să fie limpede că, pînă de curînd, lucrurile cele mai rele au fost certurile cu Diana și izbucnirile de gelozie pentru vini care n-au existat decît în închipuirea mea.

O să-i dați dreptate soției mele : o să ziceți că sînt foarte preocupat de-ale mele, că nu ostenesc să tot explic ceea ce simt.

În scrisoarea pe care v-a adus-o domnișoara Paula nu vă dădeam nici un amănunt. După ce-am citit-o, nu m-a convins nici pe mine. Mi s-a părut deci firesc să nu îmi răspundeți.

În schimb, în relatarea asta vă explic totul, pînă și nebuniile mele, ca să vedeți cum sînt și să mă cunoașteți. Vreau să sper că o să considerați că, la urma urmelor, vă puteți încrede în mine.

6

ÎN SEARA ACEEA de aniversare, profesorul Standle a acaparat toată atenția celor de față vorbind despre cîini. Era nemaipomenit cum se interesau cei prezenți nu numai de dresajul cîinilor, ci și de organizarea școlii. Eu sînt primul — dacă profesorul nu minte — care să recunosc rezultatele învățăturii, și n-o să vă ascund că, vreme de un minut sau două, m-au uimit poveștile astea despre animale. În vreme ce alții vorbeau despre avantajele și dezavantajele zgardei de dresaj, m-am lăsat purtat de fantezie și m-am întrebat în sinea mea dacă au dreptate cei care socotesc că n-au suflet cîinii. Cum spune profesorul, între inteligența noastră și a lor nu e decît o diferență de clasă; eu nu sînt convins că această diferență există. Unii dintre elevii de la școală se poartă — dacă mă iau după relatările neamțului — ca ființe omenești în toată puterea cuvîntului.

Vocea domnului Standle, un zbîrnîit cum nu se poate mai monoton și mai grav, m-a trezit

din visare. Deşi nu înţeleg de ce, vocea aceea nu-mi plăcea. Tipul povestea :

— Îi educăm, îi vindem, îi îmbăiem, îi tundem, ba am organizat chiar cel mai grozav salon de cosmetică pentru cîinii de lux.

Soţia mea îl întrebă :

— Sînt oameni care îşi aduc cîinii la dumneavoastră aşa cum alţii îşi trimit copiii la şcoală ? Sărăcuţii de ei, plîng în prima zi ?

— Şcoala mea formează cîini de pază, răspunse grav Standle.

— S-o luăm pe îndelete, zise *don* Martín. Pentru asta nu-i nevoie de multă răbdare. Cu o zgardă şi cu un lanţ, chiar şi pe dumneavoastră vă prefac în cîine de pază.

— Şcoala ţinteşte mai departe, replică Standle.

Socru-meu, de obicei atît de ursuz, obiecta ca să-şi menţină principiul autorităţii, dar nu din convingere. În realitate, asculta fermecat şi, cînd bătea ceasul cu cuc, se prefăcea că nu-l aude. De ce să nu recunosc ? Cu toţii sorbeau cuvintele profesorului, în afară de bătrîna Ceferina care, din pricina ciudei mocnite pe care o purta soţiei mele şi familiei ei, se ţinea la o parte, ascunzîndu-şi interesul viu sub un surîs uşor dispreţuitor.

Naiba ştie de ce eu mă simţeam părăsit şi trist. Noroc că Adrianei María, cumnată-mea — seamănă cu soţia mea, dar e brunetă — i s-a făcut milă de mine şi din cînd în cînd mă întreba dacă nu mai vreau cidru.

Profesorul povestea mai departe :

— Nu-i dăm înapoi stăpînului un simplu animal dresat. Îi înapoiem un tovarăș pe a cărui credință se poate bizui.

Ascultînd chestiile astea plicticoase nu bănuiam nici pe departe consecințele lor îngrozitoare. Vă asigur că soției mele i-au afectat judecata. Nu vorbesc cuprins de panică : dumneavoastră știți desigur, căci tot pasajul o știe, că încă înainte de căsătorie Diana a fost internată cel puțin în două rînduri. Recunosc că la începutul conversației a abordat subiectul despre cîini cu un calm aparent, vorbind încet, mai curînd bine, ca cineva care se controlează.

— Într-o casă cu grădină, își dădu cu părerea gînditoare, e bun un cîine.

— Neapărat, hotărî neamțul.

N-am fost de acord, dar nici nu m-am împotrivit. Mi-e tare teamă că moderația asta din parte-mi a încurajat-o mult pe soția mea. Pe drumul cel rău, bineînțeles.

Aspecte diferite ale aceluiași subiect (cîinii, școala) au întreținut conversația pînă foarte tîrziu.

Pe nepusă-masă, socru-meu a declarat :

— Dacă plec tîrziu, eu unul nu reușesc să mai adorm. Dumneavoastră nu vă pasă, mie însă, da.

E limpede că pe mine nu mă interesa dacă socru-meu va dormi sau nu, dar m-am apărat cu o tărie de necrezut de această acuzație de indiferență, pe care am calificat-o în repetate rînduri drept gratuită. Interpretarea pe care Adriana María a dat-o protestelor mele m-a făcut să zîmbesc.

— Sărmanul sărbătorit ! spuse afectuos. Pică din picioare de somn și vrea să-l lăsăm în pace.

Nu-mi era somn, nu voiam altceva decît să plece, dar mi s-a părut că-i mai bine să nu spun nimic.

Deși conversația continua, socoteam plecarea iminentă, fiindcă ne ridicaserăm în picioare. În ultima clipă s-a mai zăbovit. *Don* Martín a trebuit să se ducă la baie și apoi a răscolit toată casa pentru că nu-și găsea fularul. Adriana María, care se arătase atît de zorită și, sufocîndu-se de rîs, mă arăta cu degetul și repeta „Nu mai poate, sărmanul", începu nu știu ce fel de explicație fără sfîrșit în fața Ceferinei, care o privea de sus. Dacă nu băgam de seamă la timp, *don* Martín era cît pe-aci să plece cu papucii mei. E de prisos să mai spun că puștiul nu s-a oferit să-i aducă bunicului ghetele. După plecarea familiei, profesorul mi-a rezervat o surpriză neplăcută. A intrat în casă cu noi.

7

VĂ ASIGUR că în noaptea aceea a început coșmarul pe care-l trăim încă. Profesorul Standle, fără să-i pese de ce credeam eu, îi insufla soției mele ideea fixă cu cîinii. Eu nu puteam să mă împotrivesc, de teamă ca ea să nu se dea de partea lui și să-mi poarte pică.

Situaţia devenea insuportabilă, profesorul recurgînd la explicaţii anoste, care nu puteau interesa nici o femeie :

— Pentru pază, cea mai indicată este căţeaua, declară, de parc-ar fi dezvăluit un adevăr profund. Dacă ticăloşii îi aduc celui mai bun cîine o căţea în călduri, s-a sfîrşit cu paza. În schimb o căţea e totdeauna credincioasă.

Nu ştiu de ce cuvintele astea i-au provocat soţiei mele un fel de rîs nerușinat, care răsuna penibil şi nu se mai termina.

Am tot conversat despre cîini pînă cînd tipul — la ceasul cînd te simţi vinovat să mai fii treaz — spuse că pleacă. Dacă nu m-aș fi opus hotărît, am fi fost gata să-l însoţim pînă la şcoală. Oricum, a trebuit să-l ducem pînă la poarta dinspre stradă.

Cînd am intrat, am găsit casa vraişte, tristă si duhnind a tutun. Diana s-a lăsat să cadă într-un fotoliu, s-a ghemuit, şi-a înconjurat cu braţele un picior, sprijinindu-şi faţa de genunchi şi a rămas cu privirea pierdută în gol. Văzînd-o aşa, mi-am zis, vă jur, că nu puteam trăi fără ea. De asemenea, îmboldit de entuziasm, mi-au încolţit în minte gînduri cu adevărat extraordinare şi mi s-a năzărit să mă întreb : Ce e Diana pentru mine ? Sufletul ei ? Trupul ei ? Mie îmi plac ochii ei, faţa, mîinile, mirosul mîinilor şi părului ei. Gîndurile astea, mă asigură Ceferina, atrag pedeapsa cerului. Eu nu cred că mai e pe lume o altă femeie cu minunăţia asta de ochi. Nu mă mai satur să-i admir. Îmi imaginez răsărituri ca nişte peşteri

cu apă și îmi închipui că în adîncul lor o să descopăr adevăratul suflet al Dianei. Un suflet minunat, ca ochii.

Chiar Diana m-a smuls din visarea asta, cînd a început să bată cîmpii, zicînd că o să ne luăm un cîine care să ne țină tovărășie și să ne înțeleagă ca un om. Ați fi zis că ascultați un copil. Din păcate, vorbea așa de iute că, dacă nu mă grăbeam să protestez, afirmațiile ei se pierdeau în depărtare și trebuia s-o sîcîi să facă îndată cale întoarsă și să le discutăm. Pe deasupra, era atît de nervoasă (și îmi plăcea atît de mult) că, pentru a nu o contraria, de multe ori nu i-am mai deschis ochii. De-aș fi contrariat-o, era vai de mine ! E foarte aspră cînd se supără și vă asigur că nu se împacă pînă ce nu te tîrăști întocmai ca un vierme în fața ei și nu-i ceri iertare pînă la istovire. Abia am îndrăznit să observ :

— Ceferina spune că animalele au ceva monstruos și grozav de trist.

— Cînd eram mică, voiam să am o grădină zoologică, răspunse Diana.

— Ceferina zice că e posibil ca animalele să fie oameni blestemați să nu poată vorbi.

Băgați de seamă cum e soția mea. Pînă și în nebunia ei se arată ageră și are răspuns la toate. Mă întrebă :

— N-ai auzit ce-a spus profesorul Standle ?

— Am auzit prea mult.

A insistat, fără să se tulbure :

— Despre cîinii care vorbesc.

— Sincer să fiu, n-am dat atenție prostiei ăsteia.

— Tocmai destupai o sticlă cu cidru. A povestit că alt profesor, un compatriot de-al lui, a învățat un cîine să pronunțe trei cuvinte într-o germană perfectă.

— Un cîine de care rasă ? am întrebat ca prostul.

— Îmi amintesc de cuvîntul Eberfeld. Nu știu să-ți spun dacă e rasa ori orașul unde locuiau sau numele profesorului.

Multe slăbiciuni am avut în noaptea aceea și încă le mai plătesc.

8

SUPĂRAREA M-A ținut toată noaptea. Am stat de veghe, cu gîndul la lucruri triste și, cînd am auzit cocoșul pe care Aldini îl ține în curtea din spate, mi-am zis că a doua zi o să fiu frînt și o să-mi tremure mîna lucrînd la ceasuri. În cele din urmă am adormit, ca să visez că o pierdeam pe Diana, cred că pe Avenida de Mayo, unde ne întîlnirăm cu Aldini, care ne-a zis : „Vă despart pentru o clipă, să-ți spun un secret fără însemnătate". Foarte zîmbitor, făcea gestul de a ne despărți și începu îndată și să mă arate cu degetul. Chiar atunci, carnavalul năvăli pe bulevard și o trase pe Diana. Am văzut-o pierzîndu-se printre măști de animale care treceau fără răgaz, cu trupul în dungi colorate, ca la

zebre sau vipere și cu capul de cîine cum nu se poate mai nerușinat, făcut din carton pictat. N-o să vă vină să credeți ; încă adormit, m-am întrebat dacă visul acesta era o urmare a celor întîmplate sau o prevestire a ceea ce avea să se întîmple. N-o să mă credeți nici dacă vă spun că, treaz fiind, coșmarul continua.

Pe atunci, soția mea nu prea mai dădea pe acasă : cît e ziua de lungă stătea la școală, fără a se putea decide pentru vreun animal. O lipsă de hotărîre care, așa cum a comentat într-o seară chiar Standle, dă de gîndit. Eu o așteptam nerăbdător și-mi închipuiam tot felul de prăpăstii : că a pățit ceva, că n-o să se mai întoarcă. Au fost seri cînd am mîncat tîrziu, deoarece soția mea nu venea, iar altele în care Ceferina și cu mine, după cină, ca să ne treacă timpul, jucam *escoba* sau alt joc de cărți spaniol. Zvonurile nopții îmi erau de-ajuns ca să mă scol, în fiece clipă, să mă uit în grădină. Pe lîngă furia și disprețul de pe fața ei trasă, ca de obicei, Ceferina mai și bolborosea în surdină niște vorbe care se auzeau perfect.

— Domnișorul își face griji. Nu i se întoarce nevestica. O s-o piardă pînă la urmă.

Intenția generală și tonul erau mereu aceleași. Uneori nu mai răbdam și, cu o vôce care voia să pară indiferentă, îi spuneam :

— Mă duc să dau o raită.

Dacă vă gîndiți că nu mai sînt la vîrsta cînd să cer voie, aveți dreptate. E foarte ușor să îndrepți prin cuvinte comportarea semenilor, dar fiecare se poartă cum e în stare. Ce mă sfătuiți ? S-o dau afară pe Ceferina ? Pentru

mine ar fi ca și cum aș goni-o pe răposata maică-mea. Să strig la ea ? Nu-mi place să-mi petrec viața strigînd. Ceferina, cu fața mînioasă și cu ochii strălucitori, lasă să i se vadă limpede dezaprobarea. Pentru ea, această dezaprobare, nu știu cum să mă explic, este ceva real, ceva care stă în calea mea, cum e colțul unei mese. Nu-mi cereți, ca, ori de cîte ori trec, să mă lovesc de el, fiindcă eu prefer să trăiesc liniștit și să-l ocolesc. Mă rog, a trăi liniștit e un fel de a spune.

Așa cum vă povesteam : dacă mă răzbea neliniștea, ieșeam pe stradă, sub pretextul că iau aer, alegeam locul cel mai puțin luminos, mă rezemam de gardul viu și așteptam. Așteptam cu grija-n suflet, căci Diana întîrzia mai mult decît puteam prevedea, dar și pentru că se iveau mereu vecinii, care trăiesc spre a te surprinde și a răspîndi zvonul prin tot pasajul.

Într-o noapte, Picardo a venit drept la mine, de parcă știa unde avea să mă găsească și, fără să-și dea osteneală cu prea multe introduceri și menajamente, mi-a spus :

— Eu cred că i-a dat ceva. Mi-a explicat maestrul Rivaroli, un prieten cu care o să-ți fac cunoștință, că ajung două-trei picături în cafeaua cu lapte. Cînd se satură s-o mai țină ca sclavă, o vinde traficanților din America Centrală.

Altă dată chiar Aldini care, cum spune Ceferina, își pierde vederea, sub pretextul că-și plimbă cîinele (mai curînd că-l trage după el, deoarece bietul Maladrin, cînd vrea să se împotrivească, se agită și se lasă jos) deci, cum

vă spuneam, sub pretextul că-şi plimbă cîinele, a venit pînă la locul unde stăteam eu — locul cel mai întunecos, vă asigur — şi mi-a spus :

— Te rog nu-l lua în seamă pe Picardo. Acum toate se explică prin droguri ! Ascultă ce-ţi spun, se exagerează mult.

Nici dumneavoastră nici eu n-o să credem povestea asta cu picăturile în cafeaua cu lapte. Recunosc totuşi că, atunci cînd Diana se întorcea în sfîrşit acasă, avea pe haine fire de păr de cîine. Ba mai mult : mirosea a cîine. Vorbea despre cîini şi despre neamţ — iar eu nu ştiam cînd se referea la animale şi cînd la el —, vorbea ca o morişcă de parcă avea o mîncărime de limbă ce nu-i dădea pace şi, fiindcă noaptea nu-i era de ajuns să comenteze meritele şi defectele copoilor, cîinilor ciobăneşti şi dulăilor, dimineaţa continuam discuţia, pînă ce soţia mea pleca să bată străzile iar eu adormeam, aplecat peste ceasuri.

9

PROFESORUL ĂSTA, care n-are de ce să-l invidieze pe Iuda, m-a sunat într-o seară la telefon ca să-mi spună să ne întîlnim la barul Bichito, în dreptul străzii Carbajal.

— Pot să ştiu motivul ? l-am întrebat.

A răspuns imediat :

— Să vorbim de doamna.

Cu toate că am înțeles, i-am cerut să mă lămurească :

— De care doamnă ?

— A dumneavoastră.

Vă dați seama, nu puteam crede cele auzite, dar m-am stăpînit și i-am răspuns cu dușmănie :

— Cine sînteți dumneavoastră ca să vă amestecați ?

N-am apucat să rostesc bine vorbele astea, că am înghețat de spaimă. I s-o fi întîmplat oare ceva Dianei ? Era mai bine să nu pierd vremea.

Profesorul Standle tocmai începea să-mi spună, cu vocea nefiresc de subțire :

— Păi, știți dumneavoastră...

L-am întrerupt fără multă ceremonie :

— Vin acolo.

Am alergat pe stradă, la Bichito am ales o masă de unde se putea supraveghea tot timpul intrarea, am comandat ceva de băut și, înainte de a fi servit, mă și întrebam dacă n-ar trebui să dau o fugă la școala de dresaj. Ce mi-a venit să spun „Vin acolo“ și să închid ? E posibil ca profesorul să fi înțeles că o să vin la școală, dar dacă vedea că întîrzii se va fi întrebînd dacă „acolo“ nu însemna la Bichito și poate o să ne întîlnim pe parcurs, sau poate n-o să ne întîlnim.

Vă veți întreba de ce vă povestesc caraghioslîcurile astea. Din seara aniversării mele și pînă acum, în afară de scurte răgazuri de liniște, am trăit într-o stare de rătăcire per-

manentă. În ochii altora, cel rătăcit se poartă ca un măscărici.

După o jumătate de oră nesfîrșită — fiindcă pînă la urmă am rămas în bar — a apărut profesorul. A venit la masa mea, a cerut o halbă, și-a scos trenciul, l-a împăturit cu grijă, l-a pus pe spătarul unui scaun, a luat loc și, pe cuvînt, pînă nu și-a băut berea și și-a șters spuma de la gură, n-a scos un cuvînt. Cînd a început să vorbească, pentru o clipă chipul lui mi-a apărut ca prin ceață, de parcă m-ar fi cuprins amețeala. Primul lucru pe care l-am auzit a fost ăsta :

— Să știți că soția dumneavoastră e foarte bolnavă.

— Diana ? am bîiguit.

— Doamna Diana, mă corectă.

— Ce-a pățit ? I s-a făcut rău ?

A răspuns cu un dispreț zdrobitor :

— Nu vă prefaceți că nu pricepeți. E foarte bolnavă. Dacă nu luăm măsuri, poate să nu-și mai revină niciodată.

— Eu vreau să-și revină.

— Dumneavoastră vreți să închideți ochii, ca să nu vedeți realitatea, a răspuns, dar înțelegeți foarte bine.

— Nu reușesc să pricep, am încercat să-i mărturisesc sincer. Bănuiesc ceva, dar mi se învîrte capul.

— Să acționăm îndată, sau de nu, vă pierdeți practic soția.

— Să acționăm, i-am zis și l-am rugat să-mi explice în ce fel.

Atunci mi-a vorbit cu vocea-i gravă :

— Răspunsul, grăi, e internarea. Internarea. Am izbutit să protestez :

— Asta nu...

A revenit iar la vocea subțire și a comentat, ca și cum asta l-ar fi mulțumit :

— Neputința de a lua hotărîri dovedită de doamna Diana, care nu se decide pentru nici un cîine, nu-i de oameni teferi la minte.

După părerea mea, profesorul a rostit dinadins cuvîntul internare. În orice caz, am rămas de parc-aș fi primit o lovitură. Pe bună dreptate. Biata Diana, cînd își amintea de internările ei, începea să tremure ca un animal speriat, mă apuca de mîini și, cerîndu-mi parcă stăruitor să-i acord toată atenția, să-i spun tot adevărul, mă întreba : „Acum că sînt măritată, nu mă mai pot interna, nu-i așa ?“ Eu îi răspundeam că nu, că nu puteau, și credea ce-i spuneam.

Standle continuă :

— Vi se pare normal ca doamna să cutreiere cît e ziua de lungă departe de casă ?

— De-ar fi numai cît e ziua de lungă... am oftat.

— Și-o bună parte din noapte. Dumneavoastră o așteptați foarte liniștit ?

— Nu, n-o aștept liniștit.

— Cît o să dureze internarea, n-o să mai aveți bătaie de cap.

I-am zis, să-mi fie cu iertare :

— Credeți ?

— Bineînțeles, a răspuns. Dacă sînteți de acord, iau legătura cu doctorul Reger Samaniego.

— Sărmana Diana e tare nervoasă, am bîiguit și m-am simțit prost, ca și cînd aș fi spus ceva fățarnic.

— Mie-mi spuneți ? răspunse. Doctorul Samaniego o face repede bine. Știți, uneori e chemat pentru consultații chiar în centru ! Dar e mai bine să nu vă faceți iluzii. E posibil să existe o dificultate.

— O dificultate ? am întrebat neliniștit.

— Poate că n-o s-o primească. În Institutul de Psihiatrie al doctorului Reger Samaniego nu intră oricine.

— O fi existînd un mijloc...

— Are multe solicitări. Și nici nu știu care-i onorariul.

— Asta nu contează, am ripostat.

Nu că aș fi bogat, dar n-o să mă gîndesc la bani cînd e vorba de Diana.

— Nu vă faceți griji, zise profesorul.

— Ușor de zis ! am protestat furios.

— Institutul e pe strada Baigorria. Aici, după colț. O s-o vizitați ori de cîte ori vreți. Mîine, la prima oră, trec s-o iau.

L-am privit surprins, deși știam prea bine că e prieten cu doctorul, pentru că vinerea seara joacă șah, în văzul lumii, în restaurantul La Răscruce unde se întretaie Alvarez Thomas cu Donado. E drept că știam toate astea din auzite ; prin una din marile întîmplări ale sorții, pînă atunci nu mi-a apărut niciodată în fața ochilor doctorul Reger Samaniego, cu chipul său de mumie.

10

PROFESORUL STANDLE s-a ridicat, în vreme ce eu am dat zor să plătesc, să nu stau mai departe pe scaun, ca un mitocan, și cred că l-am ajutat să-și pună impermeabilul, ceea ce a fost cît se poate de obositor, căci matahala măsoară pe puțin doi metri. E greu de crezut, dar i-am repetat de mai multe ori „Mulțumesc", deoarece vedeam încă în el un prieten și un protector. Numai pentru că îmi găseam anevoie cuvintele nu i-am spus : „Nu știți ce povară mi-ați luat de pe suflet".

Starea asta de spirit m-a ținut pînă ce a plecat. Apoi m-am simțit, nu știu dacă reușesc să mă explic, fără sprijin, total nemulțumit de hotărîrea pe care o luasem. Cine știe dacă Standle nu mi s-a părut protector fiindcă nu mă lăsa să deschid gura, să-mi exprim îndoielile. Cred că mi-a fost teamă de parcă aș fi dezlănțuit o calamitate neașteptată. Am zăbovit făcînd ocolul cartierului, ca să nu ajung prea devreme și mai ales să nu apar acasă cu zbuciumul pe chip și cu fălcile încleștate, căci astfel nu m-a; fi putut preface bine dispus sau cel puțin indiferent. Mai voiam să și reflectez, deoarece nu știam ce să-i spun Dianei.

Deodată, am strigat : „Nu-i pot face una ca asta". Nu puteam face aranjamente cu un necunoscut, pe ascuns, ca s-o internez. Nu mi-aș ierta așa ceva ; și nici ea, credeți-mă. Mi s-au năzărit planuri absurde. Să-i propun să plecăm,

chiar în noaptea aceea, pentru o săptămînă, la un loc de agrement pe malurile rîului Tigre (timpul nu era potrivit), sau să ne repezim pînă la Mar del Plata ori la Montevideo, să ne încercăm norocul la cazinou.

Bineînțeles că dacă Diana m-ar întreba „De ce nu așteptăm pînă mîine dimineață, de ce plecăm în toiul nopții, de parc-am fugi ?“ n-aș ști ce să-i răspund.

Nu-mi aduc aminte dacă v-am spus că soția mea e foarte curajoasă. Cu toate că păstra o amintire tristă sanatoriului unde au internat-o, pe cînd nu era încă măritată, și biata de ea se bizuia pe mine s-o apăr de orice fel de medic sau infirmier care ar apărea la noi acasă, dacă ar fi bănuit însă că eu îi propuneam să fugim, pe lîngă faptul că ar fi rămas dezamăgită și m-ar fi disprețuit cumplit, nu m-ar fi urmat pentru nimic în lume, chiar de-ar fi știut că a doua zi veneau după ea. Cît de diferiți mai sînt oamenii : pînă în clipa aceea nu mi-ar fi trecut prin cap că cineva mi-ar putea interpreta planurile ca o încercare de fugă. Singura mea grijă a fost să-mi salvez soția.

E drept că, dacă mă strîngeți un pic cu ușa, recunosc că am convenit să-mi dau soția ca să nu ies prost în discuție. Mai adaug, dacă vreți, o circumstanță agravantă. Cînd profesorul a dispărut din fața mea, nu m-a mai interesat dacă mă pun rău cu el sau nu și m-am îngrozit de ce enormitate încuviințasem. Sărmana Diana, atît de încrezătoare în Lucho al ei : la prima ocazie ați văzut cum am apărat-o. Chiar dacă ea nu mă iubește cît o iubesc eu, sînt si-

gur că nu m-ar părăsi astfel la insistența nimănui. Integritatea și curajul soției mele mă uimesc, și în momentele grele, cum sînt astea prin care trec acum, îmi slujesc drept pildă.

Vă veți da seama cît de mult se înșală cei care spun că n-am avut noroc în căsnicie.

Acasă mă aștepta o surpriză. Cînd am aprins lumina în dormitor, Diana, care era deja în pat, s-a prefăcut că doarme. Spun asta întemeiat, pentru că am surprins-o uitîndu-se la mine cu o privire cu desăvîrșire trează. Uluit, m-am dus să-mi adun gîndurile în bucătărie, unde Ceferina curăța de zor. Dacă am vreo neînțelegere cu soția mea, prefer să nu dau ochii cu ea, din pricina antipatiei pe care i-o poartă.

— Ce-a pățit ? mi-a spus și mi-a pregătit niște *mate*.

— Cine ? am întrebat-o, de parcă n-aș fi înțeles.

— Cum cine ? Nevastă-ta. E din cale afară de ciudată. Pe mine nu mă duci : se întîmplă ceva cu ea.

11

DE DIMINEAȚĂ, cînd a sosit profesorul, Diana dormea sau se prefăcea că doarme. E drept că pe mine — deși n-am închis ochii toată noaptea — tipul m-a luat prin surprindere. Cît de devreme a mai venit, nici n-apucase să cînte cocoșul lui Aldini !

Purtarea mea în acea împrejurare a lăsat de dorit, fiindcă mi-am pierdut capul. Cred că cei de odinioară erau mai bărbaţi. Mai mare ruşinea : l-am întrebat pe nepoftitul ăla :

— Ce să fac ?

— Spuneţi-i că o caut, răspunse, placid ca de obicei.

Aşa am şi făcut şi, să vedeţi, fără să ceară vreo lămurire soţia a dat fuga să se spele şi să se îmbrace. M-am gîndit că o să treacă ceva timp, deoarce în treburile astea femeile întîrzie mai mult decît se crede. M-am înşelat : după cîteva minute a apărut, strălucitor de frumoasă, cu valijoara în mînă. După părerea mea, îşi pregătise lucrurile încă dinainte de a se culca.

Acum intru la bănuială că profesorul s-a înţeles poate cu ea în ajun, la şcoală. Naiba ştie ce minciuni i-a mai turnat. Mi-a fost milă de ea, cînd am văzut cît de uşor se lăsa înşelată, şi l-am urît pe profesor. În această ultimă privinţă am fost nedrept, căci cel mai vinovat eram eu : îi făgăduisem soţiei mele ajutor şi mă încurcasem în atîta prefăcătorie. Diana m-a sărutat şi, întocmai ca un copil, sau mai bine zis ca un căţeluş, s-a luat după Standle.

— A rămas casa goală de parcă i-am fi scos mobila, a spus Ceferina.

Vocea ei, care îi răsună totdeauna în cerul gurii, răsună atunci şi în încăpere. Poate că bătrîna a vorbit cu gînduri rele, dar a exprimat ce simţeam şi eu.

Începu îndată să mă plictisească. Se arătă peste măsură de atentă şi drăgăstoasă, ajunse cu voia bună la un exces remarcabil de vulga-

ritate, ba chiar fredonă tangoul *Victoria*. M-am gîndit nedumerit că cineva care ne iubește ne poate spori mîhnirea. Și m-am dus la atelier să-mi văd de ceasuri.

12

TOCMAI NE AȘEZASERĂM la masă, bătrîna Ceferina tare însufleţită și cu o poftă grozavă de mîncare, eu cu gîtul încleștat, de nu trecea nici o înghiţitură de apă, cînd a sunat telefonul. Am răspuns într-un suflet, crezînd că era Diana care mă chema să vin după ea. Era *don* Martín, socru-meu.

Cum bietul de el nu aude bine, la început a înțeles doar că fiică-sa nu era acasă. Cînd a priceput că am internat-o, pe cuvînt că mi s-a făcut frică la telefon. Pe lîngă faptul că socru-meu e iute la mînie și-și arată supărarea de te impresionează, pe atunci internarea Dianei căpătase chiar și pentru mine proporţiile unei catastrofe. Mi-am zis că, înainte de a apuca *don* Martín să vină la noi, trebuie s-o aduc de braţ pe Diana.

— Plec, am anunţat.

— Fără să mănînci? întrebă Ceferina alarmată.

— Plec chiar acum.

— Dacă nu mănînci, o să-ţi slăbească puterile, se împotrivi. De ce-l lași pe moșul ăsta să te fiarbă?

M-am înfuriat și i-am răspuns:

— Iar dumneata de ce tragi cu urechea la discuțiile care nu te privesc ?

— Atunci e clar că te-a pus pe jăratec. Ți-a poruncit să te duci să-i cauți fetița ? Bine măcar că la întoarcere o să mănînci cu poftă, că o să-ți gătească ea.

Nu-mi plac certurile astea cu bătrîna. Am plecat fără să-i spun o vorbă.

Nici n-am ajuns bine la colț, că mi-a aținut calea Picardo Grasul. Am băgat de seamă că atunci cînd ești mai necăjit dai peste o paiață ca Picardo și tot ce ți se întîmplă nu mai pare real, ci un vis. Lucrurile nu se îndreaptă însă din pricina asta. Ești tot așa de nenorocit, dar mai cu capul în nori.

— Încotro ? întrebă el.

E nemaipomenit cum își mișcă Picardo mărul lui Adam cînd vorbește.

— Am treabă, am zis.

Mă spiona stăruitor, ascunzîndu-și anevoie curiozitatea. E uimitor să te gîndești că odată l-am considerat un fel de bătăuș, fiindcă acum nu numai că e cel mai amărît din cartier, ci și cel mai costeliv.

— Azi dimineață ți-am văzut soția, spuse. A plecat foarte devreme.

— Și ce-i cu asta ? am întrebat.

Nu știu de ce-mi vine în minte un amănunt de atunci : fără să vreau, îi vedeam pe mărul lui Ádam firele de păr prost bărbierite.

— Te duci după ea ?

— Ce-ți veni ? i-am răspuns fără să clipesc.

— Trebuie să-ți încerci norocul la joc, grăi el.

— Lasă-mă în pace.

— Plasez buletine de pronosport și de pariuri. Aflînd că am telefon, m-a angajat ca agent un avocat care trece uneori pe la restaurantul La Răscruce. Încep să lucrez de săptămîna viitoare. Făcu o pauză și adăugă, cu o siguranță neașteptată : Mi-ar plăcea să te număr printre clienții mei.

Eram gata să-i spun că treaba asta nu-i pentru niște amărîți, dar voiam să scap de el, așa că i-am promis :

— O să-ți fiu client dacă acum te oprești aici.

Îmi amintesc în cele mai mici amănunte de întîlnirea asta cu Picardo. De fapt, de tot ce s-a întîmplat după seara îngrozitoare a aniversării mele îmi amintesc de parcă s-ar petrece acum. Un vis se uită ; un coșmar ca ăsta, nu.

13

ȘCOALA DE DRESAJ ocupă terenul întins și accidentat unde se afla, pe cînd eram copii, ograda cu găini și ferma lui Galache. Clădirea, cum o numește neamțul, este fosta căsuță a paznicului, doar că acum e și mai veche, din lemn uscat — se pare că de pe vremea lui Galache n-a mai fost vopsită — cu cîte o scîndură putrezită și desprinsă. Totdeauna m-am minunat că puteau crește acolo piersicii ăia cu fructele atît de aromate, fiindcă tot do-

meniul era năpădit de miros de pui. Astăzi, acolo miroase a cîine.

Nu știu de ce m-am apropiat neîncrezător. Veți spune : „Frica de cîini". Vă asigur că nu. Era o închipuire ideea că, intrînd pe nepusă-masă, aveam să descopăr un secret care o să-mi pricinuiască necazuri. M-am gîndit : „Trebuie să joc cinstit". Vă relatez amănuntul ăsta, căci dovedește cum îmi mergea mintea ; înainte de a afla ceva, ca și cum aș fi presimțit încercările la care aveam să fiu supus, băteam puțin cîmpii. M-am gîndit : „Trebuie să joc cinstit" și am chemat bătînd din palme. Pe dată s-a ivit profesorul. N-a părut că se bucură de vizita mea.

Cînd am intrat în birou, m-a întrebat :

— Doriți o cafea ?

Eram gata să refuz, ca să trec fără zăbavă să-i spun ce voiam ; mă cunosc însă prea bine : știu că nervos nu-s bun de nimic, așa că am acceptat, pentru a cîștiga timp și a încerca să mă liniștesc. Neamțul ieși din cameră.

Eu nu sînt dintre cei care se laudă că presimt evenimentele ; mă întreb totuși de ce m-am arătat, de la bun început, atît de neliniștit. E adevărat că faptul de a-și interna soția într-un ospiciu, mai mult sau mai puțin prin trădare, era de ajuns să tulbure pe oricine. Îmi spuneam : „Mă îngrozesc de ce-am făcut", dar pe cuvînt că, în spatele acestui fapt, bănuiam ceva și mai rău.

În cămăruță aerul era închis. Pe pereți atîrnau portrete de cîini înrămate de parc-ar fi

fost de oameni și o acuarelă ce reprezenta un vas de război, la prova căruia am descifrat cuvîntul Tirpitz. Biroul profesorului, o mobilă din aceea cu ușă glisantă și vălurită, ca jaluzelele, era ticsit cu hîrțoage îngălbenite. A făcut puțin loc, ca să-și pună stacana cu cafea, o lingură de supă și o zaharniță de faianță. Pe podea, lîngă scaunul turnant, se afla o cutie desfăcută de *Bay Biscuits*, cu dungi albastre, roșii și albe. O cutie mare, din acelea pe care le vedeți prin magazine.

Acum îmi dau seama că mă uitam la lucrurile acelea de parc-ar fi fost vii.

Mi-a adus cafeaua într-o ceșcuță de porțelan.

— Scuzați-mă, spuse. Aici n-am două cești la fel și nici linguriță. Pe deasupra, nu știu dacă vă place cafeaua.

L-am privit, surprins.

— Pentru că nu e cafea, a explicat. Cafeaua e rea, excitantă. Orzul e bun. Vreți zahăr ?

14

SĂ VEDEȚI CE lucruri se mai întîmplă : orzul m-a ajutat să mă stăpînesc.

— E prost, dar n-are importanță. Am împins ceșcuța. Nici o importanță.

— Nu pricep, spuse cu gravitate.

— Mă gîndesc la cu totul altceva.

— Vă gîndiți la soția dumneavoastră.

A fost rîndul meu să fiu nedumerit.

— De unde ştiţi ? l-am întrebat.

Era oare aşa de şiret încît a ghicit, sau eram eu aşa de tulburat încît, fără să vreau, lăsam să mi se citească gîndurile? Nu lămuri nimic cu răspunsul :

— Pentru că vă mustră cugetul.

— Nu există nici un motiv pentru care să fiu mulţumit, l-am prevenit. Dumneavoastră aţi făcut o greşeală Şi cine face o greşeală, o îndreaptă.

A lungit-o, vorbind întruna pe un ton rezonabil, dar care părea insolent şi chiar ridicol atunci cînd vocea, în general groasă şi profundă, i se subţia. Pe scurt, m-a pisat cu riscurile bolii şi cu confortul Institutului.

— Ascultîndu-vă, s-ar crede că aţi băgat-o într-un hotel de lux. Într-un *palace*.

— N-are de ce să invidieze un *palace*.

Adăugă un cuvînt care sună *eslós* sau cam aşa ceva. Faptul că nu l-am înţeles m-a ajutat să mă înfurii.

— Să-mi scoateţi soţia ! strigai. S-o scoateţi !

S-a lăsat o tăcere care nu se mai sfîrşea.

— Scoateţi, scoateţi, grăi în cele din urmă, ciocănindu-mi uşor fruntea cu vîrful arătătorului, tare ca fierul. O să vă scot doar ideea asta din cap.

L-am privit. Este uriaş, un adevărat dulap îmbrăcat ca un om.

— Dacă soţia mea, cînd se va întoarce acasă, mi se va plînge de ceva, vă fac răspunzător.

Am încercat să par amenințător, dar vorbele mele sunară a împăcare. Pe deasupra, spunînd „cînd se va întoarce acasă", m-a cuprins teama că-mi fac iluzii deșarte și m-am simțit deznădăjduit.

— Dacă o scoateți, răspunse, o faceți pe răspunderea dumneavoastră. Eu nu-i fac una ca asta doamnei Diana. Nu mă pretez la așa ceva.

Nu știu de ce, felul în care a rostit *pretez* m-a făcut să mă înfurii și mai tare pe el. Ne-am mai ciondănit o vreme. În sfîrșit i-am mărturisit, ca un copil gata să plîngă :

— De data asta îmi face impresia că am pierdut-o pentru totdeauna.

M-am detestat pentru dovada asta de slăbiciune. Standle mă sfătui :

— Dacă insistați, de ce nu vorbiți direct cu doctorul Reger Samaniego ?

— Nu, nu, m-am apărat.

— Cel mai cuminte ar fi să vă întoarceți acasă. Chiar acum.

Am plecat ca un lunatic. N-am apucat să ajung bine la gardul de sîrmă, cînd m-a fulgerat un gînd alarmant. „Poate că tipul se înșală" mi-am zis și am chibzuit iute. „Nu știe că mă bate în discuții fiindcă e mai șmecher. Poate crede că mi-e frică de el. Dacă crede așa ceva, soția mea rămîne fără nici o apărare". M-am întors din drum, am ajuns iar la căsuță și-am întredeschis ușa, apărînd în prag. Profesorul părea din nou supărat.

— Să nu fie nemulțumită soția mea, că de nu, dumneavoastră și doctorul ăsta o s-o în-

curcați ! Cum deschise gura, dar nu scoase un cuvînt, i-am strigat : Dacă aveți ceva de spus, vorbiți !

— Nu, nu, bîigui. N-o să fie nemulțumită.

Își bău dintr-o înghițitură cafeaua care de fapt era orz și se răcise pesemne. Am închis ușa. Am plecat ca un victorios, dar satisfacția nu m-a ținut mult. „Îi dau dreptate bietei Diana, mi-am zis. Mă preocupă în felul cel mai meschin doar amorul meu propriu. Cine știe dacă nu-i întîrzii eliberarea cu fanfaronada asta".

15

CÎND M-AM ÎNTORS acasă, am găsit-o pe Adriana María. Venise ca să rămînă, cu copil cu tot. Spre deosebire de socru-meu, s-a arătat afectuoasă și m-a felicitat pentru purtarea „curajoasă și binevenită".

— Tăticu a fost totdeauna dușmanul ospiciului, mi-a explicat. Cînd a murit mămica, a jurat că n-o să mai fie om pe lume care s-o interneze pe Diana. Nu bănuia că soțiorul era omul ăsta.

Cred că am zîmbit satisfăcut, fiindcă orice încuviințare îl însuflețește pe cel care nu are parte toată ziua de așa ceva, dar mi-am schimbat dispoziția cînd am priceput că mă felicita nici mai mult nici mai puțin decît pentru internarea Dianei. Am protestat cum am putut.

— Adevărul e, spuse Adriana María, cu tonul cuiva care dă o lămurire completă, că n-ai habar cîte lacrimi am vărsat din pricina capriciului lui tăticu.

— Un capriciu al tatălui tău ?

— Da, așa cum auzi. O iubește la nebunie pe Diana.

— Diana nu-i de vină că e iubită, am ripostat.

— Asta așa-i. Ai într-adevăr dreptate. Dar trebuie să fii de acord că eu îmi cunosc familia. Sînt, cum să-ți spun, obișnuită cu ea.

Am privit-o nedumerit și m-am gîndit : „Nu reușesc să înțeleg. Cînd sînt mai îngrijorat din cauza soției mele, descopăr că tocmai cumnata are haz". M-a trezit din aiurelile astea o frază a Adrianei María, pe care am auzit-o cît se poate de limpede :

— Eu semăn cu mămica, iar Diana e leit bătrînul.

Cu o furie pe care n-ar putea-o explica nici un psihanalist, i-am răspuns îndată :

— În familie semănați toți, dar eu o iubesc pe Diana.

— De mic copil, zise, viața mea a fost o luptă. Pe cînd prietenele mele se jucau cu păpuși, eu vărsam lacrimi și luptam. Totdeauna am luptat.

— Ce trist !

— Într-adevăr ți se pare trist ? întrebă cu ardoare. Văduvă, tînără, liberă, mă port cum și-ar dori multe femei măritate. Te-ai gîndit vreodată cum e viața mea ?

I-am răspuns sincer :

— Niciodată.

— Viaţa mea e pustiul imens pe care l-a lăsat Rodolfo, soţul meu, cînd a murit. Îţi jur pe mama că pînă acum nu i-a luat nimeni locul.

M-am simţit stînjenit. Poate că am înţeles, fără nevoia de a mă gîndi prea mult, că Adriana María era cineva din afară, gata să se amestece unde nu-i fierbe oala, si că avea să pretindă tot felul de atenţii, în clipele în care eu nu doream altceva decît înţelegere şi linişte. Mi-am ascuns cum am putut mai bine nemulţumirea şi, în căutarea unui umăr de frate, vorba tangoului, m-am dus în camera Ceferinei, în spate. Chiar în uşă m-am izbit de ea; deşi ciocnirea a fost uşoară, deoarece Ceferina căra perne şi pături, totuşi m-a descumpănit.

Fiinţele care ne iubesc au şi dreptul să ne deteste uneori. A comentat, de parcă s-ar fi bucurat că mă vedea :

— Nu cîştigăm mare lucru, nu-i aşa ?

Cu toate că ştiam că cel mai cuminte era să-mi ţin gura, am întrebat-o :

— Ce te face să spui aşa ceva ?

— În casa asta mi-a fost dat mereu să fac patul unor nerusinate.

Vocea îi şuiera de furioasă ce era.

— Mă duc să-mi văd de ceasuri, i-am zis.

Trecînd pe lîngă baie, cred că am văzut-o în oglindă pe Adriana María, aproape goală pînă la brîu. Noroc că n-a surprins-o Ceferina, căci am fi avut pricină de gîlceavă pentru multă vreme.

16

M-AM APLECAT asupra ceasurilor împins de o neliniște tainică, pesemne cu speranța că munca îmi va abate gîndurile. Cînd s-a apropiat vremea mesei de seară, am socotit că, dacă păstram ritmul ăsta, spre sfîrșitul săptămînii aveam să termin reparațiile prevăzute pentru sfîrșitul lunii.

I-a venit rîndul mărcii „Systeme Roskopf" a farmacistului. Indiferent despre ce am vorbi, *don* Francisco, farmacistul, emite mereu, cu precizia unui mecanism de ceasornic, sentințe de genul : „E renumele meu", sau „Nu se mai fabrică ceasuri ca ăsta", sau cea care pentru el e culmea tuturor : „L-am moștenit de la răposatul tata". În timp ce desfăceam ceasul, mă gîndeam : „Ca să nu-l contrariez pe Standle, am fost de acord să o interneze la Psihiatrie. Nu degeaba zice Diana că, din dorința de a se pune bine cu primul venit, bărbații își sacrifică nevasta." Să nu mă întrebați ce avea „Systeme Roskopf"-ul : am lucrat la el cu mintea aiurea.

Deodată, gîndurile mele, ba chiar și ceasurile, mi-au devenit insuportabile. Cred că i-am dat iar dreptate Dianei, ba am simțit chiar o aversiune pentru meseria de ceasornicar. De ce să privești de aproape mărunțișurile astea ? M-am ridicat de pe scaun, am făcut cîțiva pași prin cameră ca un animal în cușcă, pînă cînd

ceasurile au început să bată. Atunci am stins lumina şi am plecat.

Am intrat în sufragerie ; era aproape întuneric, iar televizorul era deschis. Pentru o clipă, vă rog să mă credeţi, m-a copleşit o fericire de nesuportat : pe cine văd, întoarsă cu spatele, uitîndu-se la ecran ? Aţi ghicit : pe Diana. Am dat fuga s-o îmbrăţişez cînd, deodată, fie că m-a auzit, fie că a simţit prezenţa mea, pentru că s-a întors. Era Adriana María. Trebuie să recunosc că seamănă cu soţia mea, numai că e brunetă, cum v-am spus, iar la fire se deosebeşte mult. Văzînd că nu e Diana am simţit atîta ciudă împotriva femeii din faţa mea, încît fără să vreau am comentat în şoaptă : „Nu-i ia oricine locul". Încet, Adriana María s-a întors cu spatele şi a continuat să se uite la televizor. Se petrecu atunci ceva foarte bizar. Ciuda se risipi şi mă cuprinse iar mulţumirea. Nici eu însumi nu mă înţeleg. Ştiam că femeia asta nu e soţia mea, dar atîta vreme cît nu-i vedeam faţa, mă lăsam înşelat de aparenţe. Probabil că, din toată povestea asta, dumneavoastră vă puteţi face o părere destul de proastă despre ceea ce înseamnă Diana pentru mine. Nu-i nimic altceva decît părul ei, sau nici atît, unduirea părului ei pe umeri, şi forma trupului şi felul în care se aşază ? Aş vrea să vă asigur că nu-i aşa, dar e greu să exprimi în cuvinte un gînd confuz.

Veţi spune că Diana are dreptate, că ceasornicăria e a doua mea natură, că tind să privesc îndeaproape amănuntele. Cred totuşi că scena de mai sus, lipsită de semnificaţie dacă

mă gîndesc doar la ea, împreună cu restul întîmplărilor pe care le povestesc capătă sens și ajută la înțelegerea lor.

17

M-AM REFUGIAT iar printre ceasuri, pentru o oră nesfîrșită. Cînd m-am întors acasă, Adriana María îi arăta Ceferinei arborele genealogic al familiei Irala. I-l făcuse pe bani grei același potlogar de la Rural care le povestise că se trăgeau dintr-un Irala de pe timpul coloniei. După cum spune Aldini, doar mie mi-a fost dat să intru într-o familie cu desăvîrșire deosebită de tot ce se vede în zilele noastre. M-am uitat peste umărul cumnatei mele și, cînd am descoperit pe una din ultimele ramuri numele Dianei — figurez alături de ea, legat printr-o liniuță — m-am emoționat. Sărmana de ea, rău a mai nimerit cu un bărbat așa slab de înger. Am ridicat brusc privirea și am văzut că Ceferina rîdea. Probabil rîdea de vanitatea cumnatei mele, deși e cu putință să mă fi surprins cînd mi-am dat cu mîna pe la ochi. Cînd e vorba să observe ce e ridicol la alții, bătrîna nu iartă.

Un lucru părea vădit : cu necazurile mele, îmi prindea mai bine să nu cer înțelegere de la femeile din preajmă. Ceferina își luă un aer trufaș, întrebînd parcă : „Nu-ți spuneam eu ?“ Mi-ar plăcea să știu ce-mi reproșa bătrîna. Eu nu m-am însurat cu cumnată-mea, ci cu soția mea. Îmi veți spune : „E bine știut

doar, crezi că te însori cu o femeie și te însori cu o familie".Vă lămuresc însă că, de-ar fi nevoie, m-aș însura din nou cu Diana, chiar dacă ar trebui să-i car în spate pe Adriana María, pe *don* Martín și pe Martincito. Desigur, am regretat cu adevărat în acele zile asemănarea leită între cumnata și soția mea. La tot pasul o confundam, tresărind cu iluzia că s-a întors Diana. Îmi ziceam : „O să-mi dau silința să nu mă mai înșel iar". Credeți-mă, în situația mea nu-i bine să ai o ființă asemănătoare în casă, căci îți amintește neîncetat de absența celei adevărate.

Mi se pare că v-am povestit că sînt cam maniac : nu suport, de exemplu, mirosul de mîncare în haine și în păr. Diana mă ia mereu peste picior, spunîndu-mi că poate nu m-or interesa strămoșii, dar am sensibilități de domnișor. Naiba știe ce gătea Ceferina în seara aceea : era sigur însă că-ți puteai da imediat seama că-și făcea baia turcească în aburi de usturoi. Pesemne că m-am plîns, fiindcă Adriana María m-a întrebat :

— Te supără mirosul ? Mie îmi face o foame ! Dacă vrei, vino în camera mea.

Înainte de a ieși, m-am uitat înapoi. Ceferina mi-a făcut cu ochiul, deși știe prea bine că nu-mi place ca lumea să se gîndească la prostii. Probabil că nedumerirea mi s-a văzut pe chip, deoarece Adriana María m-a întrebat, cum nu se poate mai îngrijorată :

— Ce-a pățit sărăcuțul de el ? Își puse mîinile pe umerii mei, mă privi țintă, fără să șovăie închise ușa cu o lovitură de picior și in-

sistă cu o voce foartă drăgăstoasă : Ce-a păţit ?

Voiam să scap de braţele ei şi să ies din cameră, pentru că nu ştiam ce să-i spun. Nu puteam să-i pomenesc de Ceferina care-mi făcuse cu ochiul fără să zgîndăresc vrajba dintre cele două femei şi, poate, fără să-i fi dat de înţeles că dezaprobam faptul atît de inocent de a fi închis uşa, considerîndu-l o lipsă de tact. Aşa încît n-am invocat motivul din clipa aceea, ci pe cel din totdeauna. Am procedat astfel sperînd să-mi asigur simpatia cumnatei.

— Mă întreb dacă nu-i o nebunie, am bîiguit.

Eram palid pesemne, căci a început să mă frece de parc-ar fi vrut să-mi pună în mişcare sîngele în tot corpul.

— Şi unde-i nebunia ? exclamă, grozav de mulţumită.

— Crezi că a fost neapărat necesar ?

— Ce să fi fost neapărat necesar ?

Rosti apăsat fiecare cuvînt. Părea o proastă.

— S-o internez la Psihiatrie, am explicat.

Nu înţeleg femeile. Fără pricină vădită, Adriana María trecu de la însufleţire la oboseală. Un doctor de-al soţiei mele zicea că aşa se întîmplă cînd scade brusc tensiunea. Acum, cumnată-mea părea istovită, plictisită, fără vlagă să vorbească şi să trăiască. Eram gata să-i spun să-şi controleze tensiunea, cînd şopti, cu o sforţare vizibilă :

— E spre binele ei.

— Nu sînt sigur, am răspuns. Cine știe cît suferă sărăcuța, pe cînd noi facem ce ne poftește inima.

Rîse într-un fel ciudat și mă întrebă :

— Ce ne poftește inima ?

— O internare, dragă, e îngrozitoare.

— O să treacă.

— Să nu ne facem iluzii, am insistat. Sărăcuța de ea e la balamuc.

Pe un ton care mi-a căzut destul de prost, replică :

— Dă-i zor întruna cu sărăcuța ! Altele n-au norocul să li se plătească un balamuc de lux.

— Balamucul e balamuc, am protestat.

Îmi răspunse pe dată :

— Luxul e lux.

Îmi făcusem speranța că o să mă înțeleg cu ea, că o să-mi fie o adevărată soră în clipele astea de tristețe, dar vedeți și dumneavoastră ce prăpăstii spunea. Ba mi-a mai făcut încă o surpriză. Cînd unul din ceasurile cu cuc a început să bată de opt, s-a răsucit de parc-ar fi scos-o ceva din sărite și strigă furioasă :

— Să nu mă mai plictisești cu femeia asta !

Așa cum auziți : pe propria-i soră a numit-o „femeia asta".

Am ieșit din cameră fără să scot un cuvînt. Adriana María probabil că era supărată foc, căci bombăni foarte deslușit, pe un ton ridicat, „stricată", „pînă cînd" și „ce o fi văzînd la ea ?" M-am prefăcut că nu bag de seamă și am plecat.

Pe coridor am dat nas în nas cu Ceferina, care mă întrebă imediat :

— Aşadar nu i-ai făcut pe plac ?

Într-un acces de mînie, i-am răspuns :

— Diseară nu cinez acasă !

18

NU VREAU SĂ exagerez, dar vă asigur că într-o situaţie ca a mea, fără un confident de încredere care să mă asculte şi să-mi dea un sfat, singurătatea devine insuportabilă. Spuneţi-mi la cine puteam apela să-mi uşurez sufletul ? Din motive de neînţeles, cumnată-mea era pornită împotriva Dianei. Ceferina, de ce să mă amăgesc, n-a iubit-o niciodată. Puştiul era doar un copil. Socru-meu — bietul de el nu era mai puţin necăjit decît mine — mă socotea vinovat că am internat-o şi mă detesta. Îmi aduc aminte că mi-am spus : „De-aş avea măcar un cîine, ca Aldini şchiopul, i-aş putea împărtăşi necazurile şi mi-aş mai alina durerea. Dacă aş fi ascultat-o pe Diana, cînd îmi cerea morţiş să cumpărăm unul, poate că aş fi evitat atîtea nenorociri".

Nici n-am ieşit bine în bezna de afară, că am şi regretat furia care mă cuprinsese şi m-am întrebat ce-i cu mine. Noroc că atîta supărare nu mi-a tăiat de tot pofta de mîncare, pentru că în orice bodegă, cu coatele sprijinite de masă, îţi trece timpul mai uşor decît bătînd străzile.

L-am întîlnit pe Aldini în restaurantul La Răscruce, poate tocmai pentru că mă gîndisem la el. Oricum, nu văd altă explicație. Odată, Diana mi-a atras atenția că e un fapt destul de obișnuit.

— Tu aici ? l-am întrebat.

Aldini era singur, în fața unui pahar de vin.

— Nevasta mea e bolnavă, a răspuns.

— Și a mea.

— Să mai zici că nu există coincidențe ! Dacă rămîn acasă, Elvira nu m-ascultă și se apucă să pregătească cina ; ca să nu facă imprudențe, am mințit-o.

— Nu mai spune !

— Am scornit că prietenii m-au invitat la masă. Nu-mi place s-o mint.

— Te invit eu, așa că n-ai mințit-o, i-am zis.

— Să mîncăm împreună. Nu trebuie să mă inviți.

Am încercat să-l lămuresc că, dacă nu-l invitam, însemna că și-a mințit soția, dar m-am încurcat în argumente. Am comandat tocană.

— Nu mi-ar fi trecut niciodată prin cap că o să te întîlnesc aici, l-am asigurat cu sinceritate.

— Să mai zici că nu există coincidențe ! răspunse.

— Coincidențe ? am întrebat. Ce legătură au coincidențele ?

— Amîndoi aici. Amîndoi cu soția bolnavă.

Am recunoscut :

— Ai dreptate.

E deștept Aldini. A repetat de cîteva ori :

— Amîndoi cu soția bolnavă.

— Te simți fără rost, am comentat.

Cum tocana întîrzia, am golit coșulețul cu pîine. Cineva vorbi, în ceafa mea :

— Nu-l ascultați pe fățarnicul ăsta !

M-am întors ; era Picardo Grasul, care mă arăta cu degetul, zicînd :

— Și-a adus pe ascuns acasă cumnata, care-i leită soția.

Făcu cu ochiul (ca Ceferina, mai înainte), nu așteptă să-l invităm ci se așeză, comandă o porție de tocană și, făcînd pe grozavul, trase de două-trei ori din țigara pe jumătate stinsă pe care Aldini o lăsase în scrumieră.

Dinspre biliard se îndreptă spre masa noastră un domn blond, cu capul mare, de statură mult sub cea normală, robust în costumul lui pe talie. Mi-am dat seama că părul îi era dat cu fixativ, și că părea foarte curat, chiar strălucitor. Se vedea clar că era dintre cei care-și fac manichiura la marile frizerii din centru.

Picardo Grasul s-a grăbit să-l prezinte :

— Maestrul.

— Maestrul Jorge Rivaroli, a explicat tipul. Dacă nu vă deranjează, vă țin tovărășie.

Picardo i-a tras un scaun. S-a așternut o tăcere prelungă, de parcă n-am fi avut ce vorbi. Eu continuam să mănînc pîine.

— Vremea e cam schimbătoare, și-a dat cu părerea maestrul.

— Cel mai rău e că e umed, răspunse Aldini.

Picardo mi-a zis :

— Mi-ai promis că o să joci, poate la pariuri.

— Nu joc, am răspuns.

— Foarte bine, încuviinţă maestrul. E prea multă nesiguranţă în lumea asta ca să mai adăugăm şi un joc de noroc.

Picardo mă privi neliniştit.

— Ai promis, insistă.

Maestrul îl opri :

— Nu se cade să plictiseşti lumea, Picardito.

— Şi de băut, domnilor ? întrebă patronul, *don* Pepino în persoană, care a venit la masa noastră de cum l-a văzut pe Rivaroli.

— Pentru toată lumea *Semillón,* comandă maestrul. Roşu, se-nţelege.

Prefer vinul alb, dar n-am zis nimic.

— Jumătate de sifon, adăugă Aldini.

Deşi cum nu se poate mai amărît, Picardo nu încetează cu răutăţile :

— Domnul are soţia bolnavă, explică, arătîndu-mă, dar să nu se plîngă, fiindcă şi-a adus acasă cumnata, care-i leită.

— Nu-i totuna, am protestat.

Rîseră cu toţii. Cu răspunsul ăsta lăsam drum liber să discute despre viaţa mea intimă, ceea ce îmi displăcea profund. Picardo comentă :

— Pun rămăşag că pe întuneric o confunzi cu soţia.

Nu degeaba se zice că gura nebunilor adevăr grăieşte.

— Mie, a observat gînditor Aldini şi eu i-am fost recunoscător că a abătut atenţia că-

tre el, mi se întîmplă ceva ciudat, în lumina amurgului. Dacă vă povestesc o să rîdeţi.

Din loialitate, l-am sfătuit :

— Atunci nu povesti.

— De ce să nu povestească ? întrebă maestrul şi servi la toţi nişte vin. Înţeleg că sîntem între prieteni.

Aldini mărturisi :

— O fi poate din pricină că mi se întunecă vederea ; cînd e lumină puţină, o văd pe soţia mea mai frumoasă, nu ştiu cum să vă spun, de parcă ar fi tînără. Un lucru destul de ciudat : în clipele alea cred că e aşa cum o văd, fata tînără de odinioară şi o iubesc mai mult.

— Şi dacă-ţi pui ochelarii ? întrebă Picardo.

— Ce vrei, se ivesc amănunte despre care e mai bine să nu vorbim.

— Nu te recunosc, am zis. În general nu eşti indiscret.

— Ei, dragă, protestă, pot fi şi eu odată cu chef !

Maestrul a remarcat, cu multă afectare :

— Domnul e un iubitor de frumos.

Picardo m-a arătat cu degetul.

— Şi ăsta. Dacă nu mă credeţi, maestre, întrebaţi cum sînt soţia şi cumnata lui. Te bagă-n draci.

— Nu fi sîcîitor, Picardito, îl dojeni maestrul.

— Nu exagerez, protestă Picardo. Nu ştiţi, maestre, ce-a păţit bietul de el ? În cîrdăşie cu un neamţ, profesor de cîini, şi-a băgat nevasta la balamuc şi acum are mustrări de cuget.

Maestrul mă rugă sincer :

— Luaţi toate astea uitîndu-vă de la cine vin. Ştiţi de fapt că Picardito n-o spune cu răutate.

— Să vedeţi, i-am răspuns, nu-l iau în seamă, căci îl cunosc pe Picardo ; dar fiţi sigur că are gînduri rele.

— Răutatea îi porneşte din suflet, mă susţinu chelnerul, servindu-ne cu încă o porţie de tocană.

Picardo insistă :

— Acum umblă de colo pînă colo, pentru că îi pare rău şi vrea s-o scoată din balamuc.

Cum o fi aflat ? Vorba mea de totdeauna : orice veste se răspîndeşte pînă la urmă în pasaj.

— Scuzaţi-mă că mă amestec, spuse Rivaroli. Pot să vă întreb ceva ?

Sincer să fiu, nu doream ca tipul să se vîre în treburile mele. Negăsind însă cum să-l opresc, am încuviinţat.

— Nu-i nimeni mai potrivit să-ţi întindă o mînă, dacă vrei într-adevăr să-ţi scoţi soţia, remarcă Picardo.

Pesemne că eram destul de nervos, fiindcă în noaptea aia am mîncat o groază de tocană şi de pîine, fără să mai vorbesc că şi la *Semillón* am întrecut măsura.

— Motive de etică profesională mă îndeamnă să vă pun o întrebare, explică maestrul. Vă amintiţi dacă aţi dat autorizaţia cuvenită ?

— Cuvenită ?

— Pentru internarea soţiei.

— Eu n-am iscălit nimic, am răspuns,

— Bine ați făcut ! îmi spuse. Niciodată nu trebuie să iscăliți nimic. Știți dacă soția și-a dat aprobarea în scris ?

— Nu, asta n-o știu.

— Dacă n-a dat-o, avem pe ce să ne bizuim și să acționăm.

Aduseră nota.

— Plătesc eu, a zis maestrul.

— Nu, plătesc eu, i-am replicat, partea lui Aldini și a mea.

Picardo comentă entuziasmat :

— Ai să vezi cum îi face maestrul să joace după voia lui.

Nu lămuri pe cine anume.

— Sînt cu totul la dispoziția dumneavoastră, mă asigură maestrul pe cînd ieșeam. La momentul potrivit mi-l trimiteți pe Picardito, să mă înștiințeze. Vă garantez că vă iese mai ieftin decît internarea, cu avantajul de a avea soția acasă.

Cum începuse să picure, maestrul s-a oferit să ne ducă cu mașina. Aldini și cu mine nu l-am lăsat să se deranjeze, deoarece după atîta conversație mondenă e o adevărată plăcere să rămîi doar între prieteni. Ne-am îndreptat spre pasaj. Stropii s-au prefăcut în răpăială, șontîcăiala lui Aldini ne încetinea mersul, hainele se udaseră leoarcă și ajunsesem să mă întreb dacă n-ar fi fost mai bine să fi acceptat invitația lui Rivaroli. Am așteptat să treacă aversa, adăpostindu-ne sub o cornișă. Deodată, Aldini mi-a spus :

— Nu te-ncurca cu avocați. O să-ți ia și cămașa de pe tine.

— Trebuie să judecăm drept, am răspuns. Într-o privință îi dau dreptate lui Picardo. Dacă vreau să mi-o dea înapoi pe Diana, nu trebuie să îngreunez lucrurile.

— Mă întreb dacă discuția din seara asta nu te angajează. E o întrebare.

— Nu i-am spus da.

— Nici nu l-ai refuzat. Pe unul ca ăsta e mai bine să nu ți-l faci dușman. Nici pe cei de la balamuc.

— Păi, dragă, trebuie să aleg. Dacă vreau s-o scot, cu cineva tot o să mă pun rău.

— Crezi că soția ta i-a dat neamțului aprobarea ?

— De ce să i-o fi dat ?

— Nu știu. Întreb doar.

— Întrebi tu de ceva.

Ploaia s-a mai oprit, așa că ne-am continuat drumul, Aldini hotărît să meargă încet, iar eu trăgîndu-l de un braț, ceea ce era neînchipuit de obositor. Cînd am traversat strada, șchiopul a refuzat sau n-a fost în stare să sară peste băltoacă și s-a udat pînă la pulpe. A remarcat gînditor :

— Dacă reiese mai apoi că a semnat-o, cine știe în ce complicații te vîră avocatul.

— Crezi ?

— Calomnie sau ce-o fi. După o clipă de tăcere, adăugă : Nu mi-ar plăcea să mi-i fac dușmani pe cei de la balamuc.

Am ajuns în pasaj. Reflecțiile lui Aldini mă plictisiseră.

— Oricum o să mă pun rău cu careva, am spus. Acum mă duc să mă culc, că pic de somn.

— Ferice de tine. Eu trebuie să-l scot la plimbare pe Malandrín și pe deasupra să-i mai fac și ceaiul Elvirei.

Acasă era stins peste tot. Din vina tocanei, toată noaptea am avut coșmaruri și am visat tot felul de prăpăstii.

19

DACĂ VĂ POVESTESC că a doua zi Ceferina s-a purtat cu mine plină de considerație, poate n-o să-mi dați crezare. Vă spun, totuși, adevărul-adevărat. Nu degeaba tot zice *don* Martín că firea femeii e la fel de schimbătoare ca vremea din Buenos Aires.

Tocmai beam *mate* cînd i-am zis Ceferinei :

— Dacă vine vreun client, pînă după-masă nu sînt la atelier.

Ceferina comentă cu cumnată-mea :

— Așa cum ai auzit : acum lipsește toată dimineața.

Socotea desigur că nu mai eram acolo, dar să nu credeți c-a vorbit disprețuitor. I se simțea de la o poștă admirația și nedumerirea din glas. Pe deasupra, aș fi jurat că cele două femei nu mai erau așa de învrăjbite ca de obicei. Cine să le înțeleagă ?

— Unde te duci ? întrebă Adriana María.

— Mă întorc la prînz, am răspuns.

Se uitară una la alta. Aproape că mi-au făcut milă.

Cum vremea se schimbase, am mers cu plăcere pe jos, așa că am ajuns destul de curînd în apropierea Institutului de Psihiatrie. Vă mărturisesc că m-am sprijinit de grilajul Clinicii pentru Animale Mici, fiindcă la vederea Institutului curajul m-a cam lăsat. Nu-mi era teamă pentru mine. N-aveam însă încredere în capacitatea mea de a argumenta și a convinge și mă întrebam dacă vizita asta la director nu avea să înrăutățească situația Dianei, dacă biata de ea nu avea să plătească mai departe pentru stîngăciile și neroziile mele.

E limpede că, temîndu-mă pentru Diana, mă temeam pentru mine, deoarece nu pot trăi fără ea. Cred că însăși Diana mi-a spus odată că orice iubire, și mai cu seamă a mea, este egoistă. Pe de altă parte, dacă nu vorbeam cu Samaniego, mă expuneam la riscul ca Diana să-mi reproșeze în viitor : „Nu te-ai zbătut pentru mine".

Mi-am făcut curaj cum am putut, am traversat strada Baigorria și am sunat la poarta Institutului. Un infirmier m-a însoțit pînă la biroul doctorului Reger Samaniego unde, după ce-am așteptat puțin, m-a primit asistentul lui în persoană, doctorul Campolongo. E un tip cu fața rasă, foarte palidă și rotundă, atît de meticulos pieptănat încît presupui că s-a folosit de riglă și de compas ca să-și împartă firele.

Primul amănunt care nu mi-a plăcut : îndată ce m-a văzut acolo, a încuiat ușa. Mai era și altă ușă care dădea spre interior.

V-aș putea face inventarul biroului : cît o să trăiesc n-am să-l uit. La dreapta am des-

coperit una din pendulele acelea de lemn închis la culoare, marca „T. Derême“ care, dacă le dai atenţia cuvenită oricărui mecanism, sînt în general bune. Ceasul Institutului se oprise, de cine ştie cînd, la unu şi treisprezece minute. La stînga era un fişier metalic şi o chiuvetă cu consolă, pe care am zărit mai multe siringi. În mijloc se afla biroul, cu un registru de reţete, cîteva cărţi, un telefon şi o sonerie în formă de broască ţestoasă cu carapacea de bronz. Biroul era de lemn negru, sculptat, cu o ghirlandă de capete micuţe, cu expresie cu tot, o piesă valoroasă, dar care mie mi se părea puţin respingătoare, căci probabil purta ghinion. Mai erau şi nişte fotolii, din piele foarte închisă la culoare şi lucrată în relief, cu aceleaşi capete micuţe aducătoare de ghinion. Pe peretele din fund, printre diplome, se afla un tablou cu personaje îmbrăcate în tunică şi cu cască.

Campolongo mi-a spus :

— Va trebui să-l scuzaţi pe doctorul Reger Samaniego. Nu poate să vă primească. Se află la cinci.

— La cinci ?

— Da, la etajul cinci. La chirurgie.

— Nu ştiam, i-am răspuns ca să-mi ascund nedumerirea, că faceţi operaţii.

— Chirurgia, îmi explică satisfăcut, îmbogăţeşte astăzi arsenalul terapeuticii psihiatrice avansate. Cu ce vă pot fi de folos, domnule Bordenave ?

— Voiam să aflu veşti despre soţia mea.

Campolongo a deschis un sertar și a început să se uite la niște fișe, operație care i-a luat un timp ce mi s-a părut nesfîrșit. În cele din urmă a zis :

— Veștile, *grosso modo,* sînt bune. Aș spune că soția dumneavoastră reacționează favorabil la tratament.

Ca să nu mă pripesc, pentru că pasul următor era hotărîtor, i-am pus o întrebare de umplutură :

— Ce reprezintă tabloul ăsta ?

— O scenă romană. Doctorul Reger Samaniego o să vă explice. Cred că e un rege cu nevasta lui.

Luîndu-mi inima în dinți, am profitat de coincidență și l-am întrebat :

— Credeți, domnule doctor, că aș putea s-o văd pe a mea ?

Fără grabă, Campolongo strînse fișele, închise sertarul și-mi spuse :

— În cazul acesta special, vizita oricărei persoane apropiate mi se pare puțin recomandabilă pentru bolnavă. Bineînțeles, nu exclud posibilitatea ca doctorul Reger Samaniego să fie de altă părere și să dea curs, stimate domnule Bordenave, amabilei dumneavoastră cereri.

— Dacă credeți, îl aștept pe doctor.

— Mi-e teamă că n-o să-l puteți vedea.

Pe scurt, cu aerul său prietenos, la început a spus nu, apoi imediat, ca să mă amăgească, a spus că poate și la urmă că nu. Cînd ți-ai făcut iluzia că o să vezi pe cineva de care ți-e dor, dacă ți se spune că nu-i cu putință, amă-

răciunea e cumplită. Stăpînindu-mă doar în parte, l-am întrebat :

— Sînteţi în măsură să-mi spuneţi data aproximativă cînd se va întoarce soţia mea acasă ?

Campolongo m-a asigurat :

— Nu vă pot răspunde, fiindcă totul depinde — şi dumneavoastră înţelegeţi perfect — de felul în care răspunde pacienta la tratament.

— Trebuie să mă resemnez să mă întorc acasă fără să ştiu nimic sigur ?

Cu un aer de politeţe exagerată, Campolongo a surîs şi a dat din cap.

— Întocmai, zise.

Îşi închipuia poate că eram cu totul de acord.

— Cu toate astea însă nu mă voi resemna, l-am prevenit.

M-a privit surprins.

— Va trebui să vorbiţi cu doctorul Reger Samaniego.

— Cînd ? am întrebat.

— Cînd o să vă primească.

— Pînă atunci, soţia mea rămîne închisă aici şi eu n-o pot vedea.

— Nu vă enervaţi.

— Cum să nu mă enervez ? Credeam că nu e prizonieră.

— E bolnavă.

— N-am ştiut că sanatoriul ar fi ca o închisoare.

— Nu vă enervaţi.

— Dacă mă enervez, mă internaţi şi pe mine ?

M-am gîndit : „Cel puţin o să fiu mai aproape de Diana".

Campolongo se ridică din fotoliu, înconjură uşor biroul, de parcă eu aş fi dormit şi n-ar fi vrut să mă trezească, şi se rezemă de chiuvetă, repetînd mecanic :

— Nu vă enervaţi.

Vorbea ca cineva care încearcă să liniştească şi să păcălească un copil bolnav sau un cîine.

— Dacă mă enervez, îmi faceţi o injecţie ? Un calmant ? Vai de dumneavoastră ! Vă închid localul.

Campolongo s-a oprit să mă privească. Bănuiesc că vorbele mele l-au supărat, după felul în care mi-a zis :

— Nu umblaţi cu ameninţări !

— Şi ce-aţi crezut dumneavoastră ? Că o să-mi spuneţi ce trebuie să fac şi ce trebuie să nu fac ? Aflaţi că avocatul meu este la curent cu vizita asta. Dacă nu-i telefonez la prînz, acţionează.

— Un avocat ? Cine e ?

— La timpul cuvenit veţi afla.

— Nu vă purtaţi aşa.

— Cum vreţi să mă port ?

— Vă sugerez să fixaţi o întrevedere, azi sau mîine, cu doctorul Reger Samaniego. Poate că vă lasă s-o vedeţi pe bolnavă.

Pentru că nu mai aşteptam nimic, am luat cuvintele astea împăciuitoare drept o predare fără condiţii. Ca să fiu sigur, l-am întrebat :

— Îmi vorbiţi sincer ?

— Cum să nu vă vorbesc sincer ?

— Credeţi că Samaniego îmi va da voie ?

Mie însumi mi s-a părut întrebarea asta prea servilă. Campolongo își recîștigă tonul de superioritate :

— Dragul meu domn, zise, asta o s-o vedem. Eu v-am împărtășit părerea mea de specialist cinstit. Dacă doctorul Reger Samaniego hotărăște altcumva, n-o să fiu eu cel care se opune. Doctorul știe ce face !

— Iar eu vă sfătuiesc să vă reparați ceasul, am arătat spre „T. Derême". Un ceas care nu merge face impresie proastă. Te gîndești : Aici totul merge la fel.

Ce cîștig debitînd impertinențe pe care lumea nu le înțelege ? Campolongo m-a ascultat imperturbabil, poate furios, dar își făcuse cheful de a-mi fi refuzat posibilitatea s-o văd pe Diana și în afară de asta mi-a mai și spus „dragul meu domn". Am făcut drumul către casă cu moralul la pămînt.

20

CÎND AM AJUNS, Adriana Maria era ocupată cu dereticatul, Martincito nu se întorsese de la școală, nici Ceferina de la piață. Am intrat în camera mea, m-am înfășurat în poncho-ul albastru cu negru pe care Ceferina mi-l făcuse cadou de nuntă și m-am trîntit pe pat. Temperatura era desigur în scădere, sau poate din pricina supărării de la Institutul de Psihiatrie nu mă simțeam prea bine.

După puţin timp, fără să bată la uşă, intră Adriana María. M-a surprins, căci era numai în furou, ceea ce într-o dimineaţă ca asta părea de neînţeles.

— N-ai să răcești, dragă ? am întrebat-o.

— În casă e cald și, ce vrei, am sîngele încă tînăr.

— Cum să fie cald, am replicat. N-are nici un rost să te vînturi așa.

Adriana María a oftat, s-a lăsat să cadă pe un scaun între pat şi fereastră, privindu-mă plină de curiozitate.

— Ce-i cu tine ? mă întrebă.

— Nimic, i-am spus.

— Eşti bolnav ?

— Ce-ţi trece prin minte ? Mă simt minunat.

— Eşti obosit ?

— Puţin. Tu eşti cea care pari abătută sau, mă rog, tristă, i-am zis. Ai păţit ceva ?

— Sînt îngrijorată pentru că băiatul nu s-a întors încă de la școală, spuse. Zîmbi și mă întrebă pe alt ton : Sînt pisăloagă ? Te plictisesc ?

— Deloc, te asigur.

Am privit-o ca să mă creadă și-am dat de o scenă care mi-a tăiat răsuflarea : trîntită pe scaun, cu picioarele desfăcute, schimbată la faţă, despuiată la piept, era așa de ciudată că m-a mirat vocea ei cu desăvîrșire normală, atunci cînd m-a întrebat :

— Ce-ţi dorești acum cel mai puţin e o femeie, nu-i așa ?

— De ce spui asta ?

— Închipuieşte-ţi că nu-ţi fac nici o vină. Ştii ceva ? Şi eu am sîngele fierbinte.

Mă simţeam prost, eram grozav de trist şi mă gîndeam la soţia mea, pe care n-aveam s-o văd pînă cine ştie cînd, iar femeia asta, cu înfăţişarea ei caraghioasă, îmi spunea tot felul de aiureli incoerente.

Am asigurat-o :

— N-am sîngele fierbinte.

Protestul meu era de prisos. Adriana María mă întrebă :

— Nu-i oare mai bun ceea ce ai în casă ?

Tocmai eram pe punctul să-i spun cinstit că nu înţelegeam, cînd din curiozitate sau teamă am deschis ochii. Priveliştea nu era de fel liniştitoare. Cu respiraţia tăiată, agitîndu-se dintr-o parte într-alta, cumnată-mea mi-a amintit de Gaucho Asadurián, pe ringul de la Luna Park [1], cu cîteva clipe înainte de a începe atacul. Întorcînd capul, de parcă s-ar fi sufocat, a surprins pesemne ceva prin fereastră, fiindcă s-a oprit de îndată. Eu m-am aplecat instinctiv, dar Adriana María ieşise deja din cameră şi-mi strigă pe furiş :

— Martincito ! Martincito !

O să rîdeţi dacă vă povestesc că, în liniştea camerei, mi-am auzit bătăile inimii. În cele din urmă, m-am uitat întîmplător la cronometrul „Escasany". Băiatul se întorsese de la şcoală dînd dovadă de o punctualitate de lău-

[1] Stadion din Buenos Aires unde au loc meciuri de box, de lupte etc.

dat... Tot teatrul ăla cu grija că nu mai venea era deci neîntemeiat.

N-am avut timp să-mi mut gîndul la grijile mele, că în prag se ivi alt vizitator, numai și numai ca să mă sîcîie. Era puștiul. Ca și maică-sa, nu ceru voie înainte de a intra. Toți cei din familia Irala seamănă, dar Diana e regina familiei.

Puștiul s-a înfipt în mijlocul camerei, cu brațele încrucișate, încordat, furibund, extraordinar de tăcut. Stînd în picioare, cu șorțul de la uniformă care îi era prea lung, deoarece maică-sa prevăzuse o creștere rapidă ce nu se producea, mă purta cu gîndul la nu știu ce stampă cu un general în surghiun, privind marea. Martincito se uita la mine cu un aer sever, aproape amenințător și de sus, ceea ce îi venea tare greu, întrucît el în picioare și eu în pat sîntem, dacă nu mă înșel, de aceeași înălțime. Făcea din cînd în cînd cîte un pas mărunt, ca și cum nu se mai putea stăpîni, poticnindu-se în grabă să-și recapete rigiditatea. Cred că scotea un fel de zumzet. Am început să mă satur să-l tot văd înaintea ochilor, punîndu-mi răbdarea la încercare, așa că i-am spus :

— Parcă ești o statuie, dragă.

În realitate, părea o maimuțică furioasă, cînd se apropie de pat, de parcă ar fi vrut să mă atace și, dintr-o zmucitură năvalnică, îmi trase ponchoul care fîlfîi ca o mare pasăre albastră, iar în cădere mă cufundă în beznă. Nu vă închipuiți cît m-am luptat ca să mă eliberez. Cînd am izbutit în cele din urmă să

scot capul, l-am văzut pe Martincito schimbat cu totul, deloc amenințător, mai curînd cu umerii căzuți. Stătea cu gura deschisă, privindu-mă nedumerit.

— M-am plictisit de pantomima ta, i-am spus.

Am sărit din pat, l-am apucat de un braț și l-am scos afară. Nici nu i-am dat bine drumul, că s-a întors să se mai uite la mine cu gura căscată.

M-am privit și eu pentru orice eventualitate, fiindcă mi-au venit în minte tot felul de coșmaruri în care te crezi îmbrăcat și deodată te pomenești gol. Eram treaz, cu o înfățișare cam șifonată dar cuviincioasă.

21

MI-ERA FOAME, așa că m-am dus la bucătărie să caut o bucată de pîine. Am ieșit pe stradă, ca să fiu singur, dar am dat de Aldini șchiopul, care stătea acolo cu cîinele. Să nu credeți că mi-a părut rău ; numai cele două femei mă scot din sărite. Soarele era blînd.

— Dă-mi o bucată de pîine, zise Aldini.

Mestecam amîndoi într-o tăcere deplină. Curînd, nu m-am mai putut abține și i-am povestit cu lux de amănunte discuția cu doctorul Campolongo.

— Medicul mi-a spus că vizita mea putea să-i facă rău Dianei. Tu crezi o tîmpenie ca asta ?

— Am auzit că vizita rudelor le face rău acestor bolnavi.

— Dragă, mi se pare că eu nu sînt o rudă, am răspuns cu suficiență îndreptățită.

— În locul tău, nu l-aș lăsa pe Rivaroli să intervină.

— Dar pe Reger să-l sun la telefon ?

— Mai dă-mi pîine, zise Aldini și întinse mîna.

A mîncat gînditor. Am insistat :

— Să-l sun ?

— Nu, spuse. Eu m-aș abține.

— Îți vine foarte ușor să te abții. Doar nu Elvira e cea internată.

— Ai dreptate, admise, dar nu-ți prinde bine să-l suni pe Reger.

— De ce ?

— Pentru că dacă îl suni, jocul e deschis și poate trebuie să acționezi.

— Cum ?

— Asta-i, că nu știu. Așa că mai bine nu-l suna.

— Am chef să-l sun.

— Dacă nu reușești să-l faci să te primească, sau dacă îți spune răspicat că nu vrea, ai să te vezi în situația nefericită de a fi nevoit să apelezi la avocat, ca să nu se ocupe de tine medicii.

— Crezi că dacă nu fac nimic o apăr pe Diana ?

— Bineînțeles. Dacă nu suni, ei nu știu ce pui la cale și se grăbesc să ți-o dea înapoi, ca să se pună la adăpost.

Totdeauna Aldini s-a remarcat prin inteligență.

Femeile mă chemară, strigînd că se răcește mîncarea.

22

DUPĂ MASĂ M-AM refugiat în atelier, unde aveam de lucru, căci în zilele acelea îmi aduseră o grămadă de ceasuri. Cu bănetul cîștigat i-aș fi oferit Dianei viața luxoasă pe care nu ostenea să mi-o ceară stăruitor, dar blestemații de bani îmi veneau cînd soția mea nu putea profita de ei.

Vechea poveste : a fost de ajuns să mă apuc să încălzesc apa de *mate*, că s-au auzit bătăi în ușă. Intră un bărbat mai în vîrstă, însoțit de doi muncitori care duceau, pe un fel de targă făcută din bețe, ceasul de la fabrica Lorenzutti. Bărbatul mi-a explicat că el era șeful de atelier, că ceasul nu mergea de mai mulți ani și că acum avea nevoie de el, în stare perfectă, pentru petrecerea de duminică. I-am spus să-l ducă la alt ceasornicar, că eu nu pridideam într-adevăr cu lucrul (n-am terminat bine de spus asta, că mi s-a părut o dovadă de trufie care poate purta ghinion).

Șeful de atelier nici vorbă să se răzgîndească ; m-a întrebat într-un fel care nu mi-a plăcut :

— Cît îmi cereți ca să fie gata sîmbătă ?

— Nu-l iau nici pentru cincizeci de mii de pesos, i-am spus, ca să-i dau a înțelege că-l refuzam categoric.

— S-a făcut, răspunse.

Pînă să protestez eu, a și dispărut cu muncitori cu tot.

N-am avut încotro și a trebuit să mut pe masa de alături lucrul de pe masa de reparat și să mă apuc să demontez ceasul fabricii. M-am întrebat cu o presimțire amară dacă tot bănetul care se încăpățîna să-mi curgă din belșug nu avea să fie pînă la urmă inutil. O neliniște prelungită te chinuie cu tot felul de superstiții și cabale.

Abia pusesem apa la încălzit, cînd s-au auzit iar bătăi în ușă. Îmi amintesc că m-am întrebat dacă de data asta îmi vor aduce ceasul de la Turnul Englezilor. Era Martincito, care venea cu o carte.

— Cadou de la bunicul, pentru că am luat note bune. Vreau s-o citești.

— Trebuie să demontez ceasul.

— Ce ceas grozav !

— E cel de la Turnul Englezilor.

Martincito îl privea fermecat, în vreme ce-și plimba distrat mîinile peste ceasurile de pe cealaltă masă. M-am gîndit că în curînd o să înceapă să cotrobăie.

— Atenție la ceasurile clienților, l-am prevenit.

Dacă îi dau ce merită, Diana n-o să mă ierte, cînd se va întoarce, chiar dacă puștiul s-a purtat urît, deoarece îl iubește ca pe copilul ei. Oare se va întoarce Diana ? Cînd mintea îmi zbura aiurea, eram convins că se va întoarce, dar cînd începeam să mă gîndesc, mă cuprindea îndoiala.

— Mie mi se pare că nu-i o carte pentru bărbați. Bunicul, care e zgîrcitul-zgîrciților, le-o fi dăruit-o mamei și mătușii Diana cînd erau mici.

— De ce spui că nu-i o carte pentru bărbați ?

— E cu un prinț prefăcut în animal. Dacă izbutește să se facă iubit de o fată, se preschimbă la loc în prinț.

— Nu mai spune ! i-am zis.

Mi-a spus că, dacă nu-l cred, să citesc cartea. I-am promis că așa voi face. A insistat.

— Începe acum.

A trebuit să-l ascult. Recunosc că povestea mi-a stîrnit destul de mult interesul, fiindcă animalul reușește pînă la urmă să se facă iubit de o fată și se preschimbă iar în prinț.

— Îmi place.

— De ce minți ? m-a întrebat.

— Nu mint. Pe cuvînt că și eu eram un animal pînă am cunoscut-o pe mătușa ta Diana.

Eram nervos din pricina lui, căci începuse iar să-și plimbe degetele printre ceasuri. Știam că se gîndea la altceva, dar cînd am descoperit la ce anume am rămas surprins. Mi-a spus :

— Mama e rea. N-o iubește pe mătușa Diana. Eu o iubesc.

Cît pe-aci să-mi cadă din mîini o jumătate din ceasul de la Lorenzutti.

— O iubești pe Diana ? l-am întrebat.

— Mai mult decît pe oricine altcineva. Cine n-o iubește ?

— Și eu o iubesc.

— Știu. De aceea tu și cu mine trebuie să fim prieteni.

Era adevărat ce spunea Martincito. În clipa aceea eram în stare să-i dau „Systeme Roskopf"-ul farmacistului să se joace cu el.

— Trebuie să fim prieteni, i-am spus.

Se uită în toate părțile și mă întrebă :

— Te încumeți să semnezi un pact cu sîngele tău ?

— Sigur că da.

— Trebuie să-ți spun ceva.

— Dă-i drumul.

— N-o să povestești la nimeni de pe lume ce-o să-ți spun ?

— La nimeni de pe lume.

— Nici mamei ?

— Nici.

— Să nu te iei după mama, pentru că vrea mereu să te despartă de mătușa Diana.

— Nimeni nu mă va despărți de mătușa Diana.

— N-o să te iei după mama ? Jură-mi.

I-am jurat.

23

NOAPTEA, ADRIANA María a trecut de mai multe ori pe lîngă ușa mea, doar în în furou. Deodată, nu m-am mai stăpînit. M-am sculat și-am chemat-o, cu un deget pe buze, în semn ca să nu facă zgomot. A venit imediat. Privind-o atît de aproape îmi puteam închipui că e soția mea. I-am zis :

— Pot să te întreb ceva ?

Mi-a spus că da. Cînd să vorbesc, mi-a pus un deget pe buze, în semn că să nu fac zgomot, m-a luat de braț și m-a tras pînă în mijlocul camerei ; pe vîrfuri, s-a dus să închidă ușa, s-a întors și s-a uitat la mine într-un chip care, sincer vorbind, m-a încredințat că ne înțelegem.

— Bătrîna, lămuri, are auzul ascuțit ca un ofticos. Spune-mi ce vrei. Îndrăznește.

Am îndrăznit și i-am spus :

— Tu crezi că, dacă mă duc s-o văd, îi fac rău Dianei ?

Ca și cum n-ar fi auzit, m-a întrebat :

— Cui ?

— Dianei. Așa mi-a zis un doctor de la Psihiatrie.

A vorbit cu o voce slabă, nepăsătoare :

— Azi dimineață ai fost la Psihiatrie ?

N-am apucat să deschid gura, că s-a pus pe strigat, fără să se neliniștească de fel că Ceferina ar putea s-o audă :

— Ce-mi pasă mie dacă-i face bine sau rău ? Totdeauna te-am crezut mai bărbat, dar îţi jur că acum o înţeleg pe soră-mea, ba chiar o compătimesc şi o felicit din inimă dacă s-a dus după profesorul de dresaj.

— Ce tot spui ? am întrebat-o. Să-mi explici imediat !

A răspuns :

— Eşti încăpăţînat, dar n-ai nimic de bărbat în tine.

De la o clipă la alta, furia o schimonosea şi o făcea să pară de-a dreptul nerușinată, ceea ce nu-mi cădea bine, pentru că semăna atît de mult cu Diana. Mi-a zis că nu-mi mai spune nimic, ca să nu-mi petrec noaptea plîngînd în poala bătrînei.

Bineînţeles, am petrecut noaptea pe gînduri, zvîrcolindu-mă în pat. Deodată, am strigat : „De ce să-mi pese de accesul ăsta de furie împotriva mea, dacă Diana e internată la Psihiatrie ?“. Nu mi-am sfîrşit bine vorba, că m-a asaltat o îndoială : „Sau n-o fi acolo ? Ce-a vrut să insinueze Adriana María ?“. Bănuiala asta lămurea poate discuţia pe care am avut-o dimineaţa cu doctorul Campolongo. „S-a împotrivit s-o văd“, mi-am spus, „pur şi simplu pentru că Diana nu se afla în clinică“. A inventat prostia că vizitele mele i-ar face rău, ca să mă îndepărteze definitiv“.

Noaptea, omul gîndeşte într-un fel straniu. Dă crezare tuturor ameninţărilor şi spaimelor, alungînd cu uşurinţă gîndurile care-l pot linişti. Aşa încît am socotit, ceasuri în şir, că e cît se poate de firesc ca doctorii să susţină că

Diana era internată, chiar dacă ea n-a pus piciorul în Institut. De ce ? Ca să-l acopere pe profesorul ăla de dresaj. Jurămîntul făcut lui Hipocrate impune însă altă responsabilitate.

Eram atît de nebun și de nenorocit încît, ajungînd la concluzia că Diana se afla în clinică, m-am bucurat o clipă.

Cînd, în sfîrșit, să adorm, am auzit pași pe pietrișul din grădină. Am stat nemișcat, ca să aud mai bine. Cum nici cel de afară nu s-a mișcat, se lăsă o liniște desăvîrșită. „Cel care va obosi primul o să se miște" m-am gîndit. Probabil că a obosit cel de afară, fiindcă am auzit iar pași. Am dat fuga la comodă, am deschis un sertar însă, în mare zor, n-am găsit revolverul. Este un Eibar cu mînerul încrustat cu sidef pe care mi l-a lăsat răposatul tata. În schimb am dat de lanternă. M-am repezit la fereastră, am deschis-o și abia am avut timp să zăresc un om care sări gardul și se făcu nevăzut. Aș fi jurat că era băiatul de servici de la școala de dresaj, dar mi-am zis că cineva care muncește ziua nu se poate preface noaptea în tîlhar.

24

A DOUA ZI, pe cînd mă sculam și mă îmbrăcam, eram cufundat tot în gîndurile acelea, așa încît, fără să iau seama la ce făceam — fără măcar să mă pieptăn ori să mă

bărbieresc — m-am dus la bucătărie să beau *mate*. Cum m-a văzut, Ceferina mi-a venit în întîmpinare și, căutînd să mă privească în ochi, m-a întrebat :

— Ce-i cu tine ?

Bîndu-și ceaiul în balansoar, cumnată-mea se căznea să-și ascundă rîsul, de parcă s-ar fi distrat grozav. N-ar trebui s-o spun, dar uneori o asemăn cu o vlupe mare ce se linge pe bot dinainte de năzbîtiile pe care le pune la cale. Ochii îi strălucesc, e bine făcută, ca Diana, cu aceeași piele trandafirie. Aproape singura diferență între ele e culoarea părului. Îmi amintesc că m-am gîndit : „Nu-i cu putință să fie atît de rea și să semene într-atît cu soția mea".

— Ai cearcăne, spuse Ceferina. Și ești palid.

— Foarte palid, corectă Adriana María.

— Nu te simți bine ?

Adriana María adăugă :

— Bineînțeles că și-a petrecut noaptea oftînd după nevestica lui. Cine știe ce farmece îi face Diana. Lui să nu-i vorbești de alta.

Nu-mi puteam crede urechilor. Vă jur că uneori libertatea cu care vorbesc femeile mă uluiește. Aș vrea să știu ce-și spun între ele. Chiar dacă nu se împacă, alcătuiesc un fel de breaslă.

— Nu rîde, îi zise bătrîna.

— Crezi că mai am chef de rîs ?

— Cum ai mai strigat azi-noapte la el !

Am protestat imediat :

— N-a strigat la mine.

— Crezi că sînt surdă ? comentă Ceferina și-mi dădu ceaiul.

— Azi-noapte a fost cineva în grădină.

— Și eu am auzit pași, spuse btărîna. Trebuie să repari fereastra de la bucătărie.

— Ce-are fereastra ? a întrebat Adriana María.

— Nu se închide. Într-o noapte o să ne pomenim cu un tip înăuntru.

— Să dea domnul ! spuse Adriana María.

Am întrebat :

— A plecat Martincito ?

— Dacă nu pleacă, o să întîrzie, lămuri bătrîna.

— N-o să aștepte să te scoli, a zis Adriana María.

Am constatat de mii de ori. Într-o noapte nu închid ochii, în cealaltă dorm buștean. Adriana María anunță :

— Ies în oraș.

— Unde te duci ? o întrebă Ceferina.

— Am și eu treburile mele. Sau în casa asta numai bărbatul pleacă fără să spună unde ?

Mi s-a părut că vorbea ca să aud eu. Ce-mi pasă dacă iese ori nu în oraș ?

Cînd am rămas singuri, bătrîna și-a pus mîinile pe umerii mei și m-a întrebat :

— Ce se întîmplă, Lucho ?

— Nimic, i-am spus.

— Nici în mine n-ai încredere ?

Ca să vedeți cît e de drăguță cînd vrea.

— Dacă mă iei așa, o să-ți spun. Nu știu ce-i cu mine, dar mă întreb dacă Diana se va mai întoarce vreodată.

— Parc-ai fi Picardo. Cînd paceaura aia de Mari l-a lăsat, își petrecea toată ziua la La Răscruce, strigîndu-i patronului : „Pepino, crezi că o să se întoarcă ?“

— Foarte nostim, i-am răspuns.

M-a întrebat de ce să nu se întoarcă Diana.

— Mi se tot fac aluzii.

— N-o asculta pe cumnată-ta.

— Alta-i pricina. Poate or fi închipuiri de-ale mele. Cîștig atîta bănet că mă pune pe gînduri. Cantitatea mă sperie. Mă tot întreb dacă nu-mi curg dinadins atîția bani, fiindcă n-o să am cum să-i cheltuiesc.

— Dacă ăsta-i motivul, n-avea nici o grijă, îmi spuse. Dacă pe Diana o țin pentru totdeauna la balamuc, oricît vei cîștiga n-o să-ți ajungă pentru cheltuieli.

Avea poate dreptate, dar nu mă consola ; ea nu mă înțelegea și eu nu știam să-i explic.

— Ieri au venit unii cu un ceas așa de mare că, socotesc eu, aduce ghinion. Îmi plătesc o grămadă de bani. Nimeni nu-mi scoate din cap că e ceva necurat în toată treaba asta. O să rîzi : lucrez la ceas zorit și cuprins de o adevărată teamă, ca și cînd aș vrea să nu mă contagiez.

— Teamă de ce ?

— Că n-o să se mai întoarcă Diana.

O clipă m-a privit parcă năucă ; apoi m-a întrebat cu multă blîndețe :

— Știi de ce n-are leac lumea asta ?

Am asigurat-o că nu știam. Mi-a spus :

— Pentru că visele unora sînt coșmarul altora.

— Nu înțeleg, am mărturisit.

— Gîndește-te la politică, nu mai departe.

— Ce are a face politica ?

Am încerat să explic diferența între politică și afecțiunea mea pentru Diana. M-a întrerupt.

— Gîndește-te la alegeri și la revoluții. Jumătate din populație e mulțumită, iar cealaltă, deznădăjduită.

— E noutatea, i-am spus.

De la o vreme îi sare iute țandăra.

— Noutatea, noutatea, repetă cu blestemata de trufie pe care i-o dă inteligența. Sub același acoperiș tu te rogi să se întoarcă Diana, iar Adriana María, să nu se întoarcă.

— Crezi ? am întrebat-o.

— Cum să nu cred ? Dacă mă strîngi cu ușa, îți spun că nici eu n-o să mă plîng dacă Diana putrezește închisă acolo.

„Noroc că îmi rămîne prietenia lui Martincito“ m-am gîndit.

25

RESTUL DIMINEȚII l-am petrecut cu ceasul „Ausonia“ al fabricii. Am lucrat în mare zor să termin odată, de parcă aș fi fost încredințat că, în vreme ce mă îndeletniceam cu vechitura asta, soției mele i s-ar putea întîmpla

ceva la Institutul de Psihiatrie. La unsprezece și jumătate, cu oarecare ușurare, am pus mecanismul la locul lui. Bineînțeles că aveam să țin ceasul sub observație, cel puțin douăzeci și patru de ore înainte de a-l preda.

Aldini mi-a explicat de mii de ori că nu trebuie să mă las stăpînit de superstiție, deoarece îmi amărăște sufletul.

Căutînd să aflu ceva sigur despre prînz, m-am dus la bucătărie să le întreb pe femei. Mi-aduc aminte că mi-am zis, ca și cînd aș vorbi cu cumnată-mea: „Te-ai întors repede", și că n-am putut să nu mă întreb unde o fi fost. Cu spatele la ușă, trebăluiau cu crătițile pe plită și din cînd în cînd își apropiau capetele să șușotească. Faptul că se arătau așa de prietene m-a lăsat nepăsător, căci era de ajuns să mă gîndesc o clipă ca să pricep că toată tovărășia asta n-avea alt motiv decît pizma față de Diana. Șușoteau din obișnuință, dar dușmănia nu și-o ascundeau.

Aveam chef să stau la taifas cu Martincito (mă simțeam poate destul de singur), însă în cele din urmă m-am hotărît să merg la La Răscruce, pentru că n-aveam curajul să suport chipurile și aluziile celor două cît e prînzul de lung. M-am dus în cameră, să mă aranjez puțin, mi-am luat haina și am strigat din ușa bucătăriei:

— Mănînc în oraș.

Cum am ieșit în pasaj, m-a abordat Picardo. A turuit într-una, pînă în dreptul casei lui Aldini, să mă convingă că dorința lui cea mai arzătoare era să cumpăr de la el, cu toată

inima, un cupon de bilete, pariind pe o iapă care sîmbătă avea să fie revelația secolului, în Palermo [1]. Pe cînd eu îi spuneam : „Nu joc, n-am la mine bani", el mă pisa : „Nu poți să-mi faci una ca asta" și bătea cîmpii cu amănunte, rostind anevoie, din pricina limbii (și chiar și a danturii false) numele iepei, care era străin.

— Nu joc, am repetat.

— Cumpără optzeci de bilete.

— N-am bani la mine.

— Ți le dau pe credit. Dacă maestrul află una ca asta, îmi pierd slujba, pentru că se dă în vînt după plata cu bani gheață. O să-ți nenorocești un camarad din copilărie ? Te întreb pentru cazul în care iapa o să piardă. Dar fii liniștit, o să cîștigi o grămadă de pesos.

I-am spus categoric că nu joc, dar cine izbutește să-l facă pe un tip greu de cap ca Picardo să accepte un refuz ? A repetat pînă la exasperare „o grămadă de pesos" și a declarat :

— Plătești taxa pe cîștig. Maestrul și cu mine vrem să-ți dăm satisfacție.

I-am spus :

— N-o să-ți plătesc nimic.

Mi-a promis că o să cumpere biletele. Am intrat la Aldini și l-am convins lesne să ia prînzul la restaurantul La Răscruce. *Doña* Elvira, care se simțea mai binișor, a comentat :

— Vreau să cred că voi doi nu puneți nimic la cale. Cum mă înzdrăvenesc, dau o raită pe

---

[1] Cartier din Buenos Aires, unde se află un hipodrom.

la restaurant, să văd dacă Pepino n-a angajat niște animatoare.

Vă previn că vorbea în glumă.

În timpul prînzului, Aldini n-a prea fost în apele lui. Împreună cu soția, urmăresc amîndoi cu sfințenie la televizor romanul *Furtună în zori,* cu niște medici cu redingotă și joben care fură cadavre din cimitirul orașului pentru a face transplanturi, sau autopsii și vivisecție. O poveste de groază, despre începuturile științei care, dacă nu mă înșel, se petrece la Edinburg, pe vremea reginei Angliei, cu actori ce-și lipesc pe față plasture alb și joacă rolul mortului care merge. Deși i-am atras atenția că-mi tăia pofta de mîncare cu amănuntele lui, n-am reușit să-l fac să schimbe subiectul.

M-am întors apoi acasă, cu intenția fermă de a mă apuca de lucru. Cum nu dormisem toată noaptea, mi se închideau ochii și m-am trîntit pe pat pentru cîteva minute. Pînă la patru am visat tot felul de trăsnăi despre soția mea, care suferea din vina neamțului la Psihiatrie. Visul era atît de clar încît, cînd m-am trezit, nu mi-am putut alunga îngrijorarea, în așa hal încît îi vedeam parcă în fața ochilor, pe neamț cu joben și redingotă și pe soția mea cu plasture alb pe față. M-am zvîrcolit învelit în poncho, am sărit din pat și-am strigat în gura mare : „Trebuie s-o văd. Nici Reger nici Campolongo, nici altcineva pe lumea asta nu-mi poate sta în cale.“ Am rămas o clipă prostit, speriat de gîndul că m-au auzit femeile. „Or să spună că sînt nebun“ mi-a trecut prin minte. „Ce mai contează ?“

CA SĂ MĂ DEZMETICESC, am băut niște *mate*, pentru că de nu eram atent începea iar să mi se deruleze în minte, ca un film, coșmarul cu medicii, devenind de-a dreptul insuportabil cînd apărea soția mea cu plasture pe față.

Apoi, ajuns pe Incas, am luat autobuzul 113. Am coborît la pod, am luat-o la dreapta și am apucat-o pe bulevardul San Martín, iar apoi pe Baigorria. Am stat acolo la pîndă, postat după copaci. În dorința mea arzătoare de a o zări pe Diana, nu i-am băgat în seamă pe trecători care, îmi închipui, se uitau bănuitori la mine. Nu vă ascund c-am tras o sperietură cînd doctorul Campolongo în persoană a ieșit din clădire, a trecut strada și s-a îndreptat chiar spre mine. M-am ascuns la iuțeală după un camion vechi, părăsit acolo, și-am văzut cum doctorul ajunge la chioșc și cumpără un pachet de țigări.

Alt moment de tensiune a fost cînd am zărit o femeie la fereastra de la etajul cinci al Institutului. Mi-am zis, fără umbră de îndoială : „E Diana". Totdeauna am crezut că, dacă într-o zi o să fiu sub pămînt și Diana va călca peste mormîntul meu, o voi recunoaște. Fereastra s-a deschis : făptura pe care eu o luasem drept Diana era, de ce să nu recunosc, o infirmieră destul de grasă.

Înainte de a pleca spre casă l-am luat pe 113 pînă la străzile Pampa și Estomba, fiindcă m-am

hotărît să trec pe la școala de dresaj. În căsuță licărea o lumină gălbuie, foarte slabă. Am rămas de strajă o jumătate de oră, bătînd trotuarul în sus și-n jos ; din cînd în cînd aruncam cîte o privire piezișă spre luminiță. Vă asigur că dacă ar fi apărut vreo patrulă mi-ar fi cerut actele, sau dacă m-ar fi văzut vreun prieten ar fi crezut că internarea soției m-a făcut să-mi pierd mințile ; n-am ajuns chiar pînă acolo, dar în ritmul ăsta nu sînt pesemne prea departe.

Acasă l-am găsit pe Martincito pitit în spatele roabei pe care socru-meu, în grandomania lui, o cumpărase pentru lucrul la grădină. L-am întrebat, mirat :

— Ce faci acolo ?

Părea supărat și, prin semne, îmi ceru să mă îndepărtez. Cum șovăiam, explică :

— Dacă rămîi, mă descoperă dușmanul.

Cînd am dat cu ochii de băiatul vecinei, un grăsan palid, tîrîndu-se ca un vierme, am bănuit că se jucau de-a războiul. Eram gata să-i zîmbesc lui Martincito, dar l-am văzut așa de furios că am bătut cuminte în retragere.

27

NOAPTEA IAR N-AM putut închide ochii ; în zori am auzit cocoșul lui Aldini și dimineața, cînd m-am dus să beau *mate*, băiatul

plecase deja la școală și a trebuit să rabd înțepăturile Adrianei María.

— Bine că nevestica lui nu-i strică somnul, zise.

Ce știm oare despre semenii noștri ? Nimic.

Către seară, a venit șeful de atelier de la fabrică, a plătit cît ne-am înțeles și a luat ceasul.

Pare de necrezut : la o anumită oră nu m-am mai putut stăpîni și-am pornit să dau o raită ca de obicei pînă la Psihiatrie și pînă la școala de dresaj. Ca un făcut, mereu dau de cine n-am chef : pe strada Estomba l-am întîlnit pe Picardo Grasul.

— Ce faci pe aici ? mi-a zis.

Ca să-l pun în încurcătură, l-am întrebat :

— Ți-ai schimbat drumul ?

— Eu în locul tău, m-a sfătuit el, n-aș căuta ceartă neamțului. E un tip periculos.

— Cum să-i caut ceartă ?

Mi-a răspuns, cum nu se poate mai în silă :

— Înțelegi tu.

Am scornit repede o poveste ca să explic prezența mea pe strada Estomba.

— N-ai să mă crezi, i-am spus, fiindcă omul lasă să i se citească gîndurile, dar mi-a trecut prin minte s-o aștept pe soția mea cu o surpriză.

— Nu mai spune, a comentat, ca și cum nu m-ar crede. Ce surpriză ?

— Un cîine, bineînțeles, am spus. Soția mea și-a dorit mereu un cîine. Se știe prea bine.

Întreabă pe oricine o cunoaște. Acum am să-i fac plăcerea asta.

Picardo zîmbea și se uita la mine. Luîndu-mi un ton solemn, care probabil că l-a intimidat, i-am zis :

— Vreau s-o primesc cînd se întoarce așa cum se cuvine.

Bombăni :

— Se pare că n-ai prea multă încredere în tine, dacă îți iei un cîine în ajutor.

M-am prefăcut că n-am auzit bine. L-am întrebat :

— Ce spui ?

— De unde scoți banii ?

— De aici. Mi-am pipăit portofelul. Am adăugat apoi, pe tonul cuiva care-și dă importanță. Mi-au adus la reparat ceasul fabricii Lorenzutti.

L-am uluit pentru o clipă, dar și-a revenit.

— În loc să prăpădești bani pe cîini, mi-a zis, mai bine plătește-mi datoria.

— Nu-ți datorez nimic.

— Cele optzeci de bilete pe care ți le-am jucat.

— Ți-am spus pînă mi s-a acrit că nu joc.

— Nu-mi face una ca asta și n-o striga în gura mare. Maestrul a rămas foarte plăcut impresionat că ți-am vîndut cuponul de bilete. Dacă mă plătești cu ce-ai cîștigat, ce pierzi ?

În ultima vreme, Picardo a devenit foarte încăpățînat.

28

DUPĂ CE-AM MERS o bucată, m-am uitat înapoi și l-am văzut pe Picardo care mă supraveghea de la colț fără să se ascundă deloc. „Din pricina pisălogului ăsta“ mi-am zis „chiar dacă nu vreau să intru, trebuie s-o fac“.

În birou mirosea așa de tare a cîine, că m-am pomenit compătimind-o pe Diana, de parcă aș fi fost sigur că locuia acolo.

Bunătatea nu ține mult la bărbatul gelos. Cînd am înțeles ce putea să însemne ceea ce-mi trecuse prin minte, m-am pornit să caut urme de-ale soției mele cu o înverșunare care mă uluia. N-am găsit nimic, de bună seamă. Veți spune poate că n-o iubesc prea mult, dacă n-am încredere în ea. Aici vă înșelați, chiar dacă în ce mă privește nu știu să găsesc argumente convingătoare.

Apăru dințosul, băiatul de servici de la școală.

— Ce doriți ? întrebă.

Prin felul de a vorbi, l-ați plasa la jumătatea drumului între oameni și animale.

— Să vorbesc cu Standle, am spus.

Băiatul întredeschise o ușă, anunțînd :

— Vă caută cineva.

Nu și-a luat ochii de la mine și nici n-a plecat pînă n-a venit Standle. Neamțul vădi o neplăcere pe care o mască apoi cu fața lui inexpresivă. Mi-aduc aminte de parcă s-ar petrece aievea că atunci n-am putut să nu mă întreb

dacă tipul ascundea ceva sau dacă-mi jucase o festă.

— Ce doriți ? întrebă.

I-am zis, poate ca să-i observ reacția :

— Caut un cîine să i-l dăruiesc Dianei cînd o să se întoarcă acasă.

— Doamnei Diana ?

Pe cuvînt că i-am surprins în ochi și pe buze o expresie batjocoritoare. M-am înfuriat și l-am întrebat :

— Cui altcuiva ?

A trecut la afacere, plin de interes negustoresc.

— Avem în acest moment o adevărată scădere a ofertei, spuse. Urmarea firească în vînzare e creșterea prețurilor.

— Și cînd nu-i așa ceva ! am răspuns.

— Dumneavoastră vă trebuie o cățea.

— Sau un cîine.

— Un cîine se lasă atras de o cățea. Pe o cățea însă n-o puteți abate de la datoria ei.

L-am prevenit :

— Mi-ați mai spus asta.

— Veniți cu mine. O să vă arăt ce vă trebuie.

A deschis o ușă și am înaintat printre două rînduri de cîini. Nu că aș fi pretențios, dar vă asigur că locul nu era primitor. Atîta lătrat, atîta miros de cîine amestecat cu dezinfectant, m-au deprimat și întristat. Aveam chef să las totul baltă.

— Ia uitați-vă cît e de frumoasă ! spuse neamțul.

Era o cățea lup superbă. Cînd am ajuns în dreptul ei stătea cu capul lipit de pămînt și de acolo de jos ne-a privit cu niște ochi atenți, aurii. Părea amuzată, de parcă s-ar fi distrat împreună cu noi de o glumă și într-o clipă a trecut de la nemișcare la sărituri și ghidușii. Vă jur că mi-am zis : „O iau". Vorba Ceferinei, e greu să reziști în fața frumuseții. O comparație tîmpită, se înțelege, fiindcă Ceferina se referă la soția mea.

— Cît cereți pe ea ?

— Cincizeci de mii de pesos, răspunse.

— E enorm.

Era enorm, dar reprezenta (și asta mi s-a părut mai important) aceeași sumă pe care o primisem pentru „Ausonia" de la Lorenzutti. Am înțeles că, dacă cheltuiam acești bani pe o cățea pentru soția mea, poate că aveam să schimb ghinionul în noroc. Nu mai e nevoie să vă spun că, în vreme ce mă gîndeam la toate astea, neamțul vorbea fără încetare. Cred că lăuda inteligența animalului și firea sa capricioasă. Exclamă, cu voce subțire :

— La urma urmelor, femeie ! Dar supusă, bună și, o calitate esențială : foarte avansată la cursul de dresaj.

— Ce nume are ? am întrebat.

Păru din nou stingherit. Luîndu-și inima în dinți, mă asigură :

— Cred că numele o să vă placă.

— De ce ?

— Pentru că e tiza doamnei.

Cînd am priceput, am fost contrariat. Nu era bine să apar acasă cu o cățea cu numele

de Diana, deoarece n-aveam să fiu în stare s-o apăr de antipatia și de asprimea pe care or să i-o arate cele două femei.

În clipa aceea am început să chibzuiesc cu seninătate.

— Nu-mi convine. Ce altceva îmi oferiți ?

Mi-a arătat o jumătate de duzină de cîini. Nu se puteau compara nici pe departe.

— Cățeluși frumoși, dar muncă degeaba, declară. Domnul a ales de la început. Dragoste la prima vedere.

L-am privit cu respect, căci spunea adevărul. M-am simțit atras de Diana de cum am văzut-o.

— O iau, am zis.

— Felicitări, spuse Standle.

Mi-a strîns mîna pînă m-a durut.

Înțeleg prea bine că m-am purtat ca un copil. De cînd mi-au internat soția, nu mai sînt în apele mele.

29

ABIA NE-AM FĂCUT apariția în pasaj că l-am și văzut pe Aldini șchiopul stînd cu Malandrín. Deși pare de necrezut, Diana a simțit un interes deosebit pentru animalul ăsta sfrijit și m-a dus, aproape tîrîndu-mă, în întîmpinarea lui. În vreme ce cîinii se cercetau și făceau cunoștință, am stat de vorbă cu Aldini.

— Ce-i astă ? m-a întrebat.
— O căţea, am răspuns.
— De unde ai scos-o ?
— Am cumpărat-o chiar acum.

Şchiopul a avut unul din acele gesturi elegante care, şi astăzi chiar, arată că e un domn, deşi nu mai poartă cravata albă impecabilă din anii tinereţii, cînd invita la tejghea puştii (între care ne număram dumneavoastră şi eu) să vadă meciurile de futbol. Cu două cuvinte magice mi-a ridicat moralul :

— Te felicit.

M-am uitat la el cu recunoştinţă şi am zăbovit să descifrez ce a mai spus. Aldini repetă :

— Cum o cheamă ?

Cu puţin inainte, neamţul păruse stingherit de întrebare ; acum era rîndul meu să mă simt încurcat.

— Pură coincidenţă, l-am asigurat.
— Cum ? a întrebat, făcînd ochii mari.
— S-ar putea crede că îmi uit soţia.

Revenindu-şi din uimire, zîmbi :

— N-o să-mi spui că o cheamă Diana.
— Înţelegi iute, i-am spus cu sinceritate.
— De unde o ai ? m-a întrebat din nou.
— Am cumpărat-o de la Standle.

Aldini începu un interogatoriu despre pedigriul animalului, la care n-am răspuns, nefiind pregătit. Mărturisesc că pentru o clipă m-am simţit dezamăgit ; pe cînd eu mă gîndeam „Mania cu strămoşii, aplicată la cîini", şchiopul îşi termină întrebările cu o frază alarmantă :

— Sper să nu-ţi aducă neplăceri.

Am reacționat imediat :

— De ce să-mi aducă ?

— Pentru ca să nu le lipsească exemplare de vînzare, cei de la școală strîng cîini vagabonzi, ori îi fură chiar de la stăpîni.

— Nu se poate, am zis.

— Nu se poate ? repetă el înfierbîntat. Într-o zi o să te plimbi cît se poate de încîntat cu noua ta Diană și primul tip care îți iese în cale o să pretindă că e cățeaua lui și că i-ai furat-o.

— Am cumpărat-o de bună credință.

— Va trebui s-o dovedești.

— N-o dau înapoi nici dacă ajung la comisariat.

— E dreptul tău. Îți mai spun ceva să te liniștească : după părerea unui prieten al meu, stăpînul unui ogar, nu fură cîinii pe care îi vînd la particulari.

— Eu sînt un particular.

— E în avantajul tău, spuse și coborî vocea ca să adauge : Fură cîinii pe care nimeni pe lume n-o să-i mai vadă vreodată.

— Ce cîini sînt ăștia ?

— Cei pe care îi dau la laboratoare.

— Pentru ce ?

— Cum pentru ce ? Nu știi ? Pentru vivisecție.

Apăru iar cuvîntul vivisecție de care nu-mi aduceam aminte pînă nu l-am auzit, în vis, nopțile trecute.

— Cu ce scop ? am întrebat.

— Cel de totdeauna. Dorința de înavuțire. Banii sînt îngrozitori.

— Eu socotesc că banii poartă ghinion, am zis, în speranţa că o să aflu de la el o părere care să mă lămurească.

Poate nu m-a auzit, cu gîndul la ceva care-l frămînta. Luîndu-mă după umeri, spuse în şoaptă :

— Rămîne între noi doi : Standle nu iubeşte sincer cîinii.

30

ACASĂ M-AU PRIMIT mai bine decît mă aşteptasem. Martincito ţopăia, dezmierda căţeaua, părea fericit. Îmi amintesc c-am zis în sinea mea : „E un băiat grozav". Cît despre femei, s-au împotrivit de la bun început. Ceferina se prefăcea că nu înţelege de ce am adus căţeaua.

— Nu ţi-am spus ? Craiul căuta o înlocuitoare pentru soră-mea zise Adriana María. Şi, din respect, şi-a adus o tiză.

Mă întreb uneori dacă în realitate o iubeşte pe soţia mea.

Ceferina mi-a atras atenţia că ea n-avea de gînd să curete după animal.

— Pentru asta caută-ţi vreo slujnicuţă metisă venită din provincie, zise, de parcă ea ar fi fost englezoaică.

Timpul trecea, căţeaua nu făcea murdărie în casă şi furia Ceferinei se înteţea. Mă întreb dacă unele femei n-au nevoie de necazuri şi

cărturi ca să trăiască liniștite. Noroc că nu i s-a năzărit să mă învinuiască (ar fi făcut-o cu temei) că neglijam ceasurile ca să dresez cățeaua. Cînd se uita la noi, în orele de dresaj, chipul ei oglindea numai dispreț, pe cuvînt. Dacă nu mă asculta cățeaua, o mîngîia cu orice preț, ba chiar îi dădea o bucățică de zahăr. Faptul că o scoteam la plimbare de mai multe ori pe zi îi stîrnea, naiba știe de ce, indignarea cea mai profundă.

— Ți-ai găsit o tipă în cartier, sau îți place într-adevăr să te plimbi cu cățeaua ? mă întrebă cumnata.

I-am răspuns :

— Bineînțeles că-mi place. Și ce-i cu asta ?

— Nu ești oare cam degenerat, dragă ?

— Ascultă, fetițo, se băgă bătrîna Ceferina — care dacă mă supără cineva îmi sare în apărare —, ai putea să te mai dezbari de felul ăsta al tău.

Mă leagă de cățea o simpatie foarte puternică. Nu pot să n-o îndrăgesc, cînd îi văd boticul atît de negru și fin, ochii aurii, exprimînd atîta inteligență și credință. Poate că Ceferina a avut dreptate cînd mi-a spus că sînt îndrăgostit de frumusețe. Există ceva în treaba asta care mă frămîntă : frumusețea care-mi place mie e frumusețea fizică. Dacă mă gîndesc la atracția pe care-o simt pentru cățeaua asta, îmi zic : „Cu Diana, soția mea, mi se întîmplă la fel. Oare nu ador mai ales chipul ei fără seamăn, ochii atît de adînci și minunați, culoarea pielii și a părului, forma trupului, a mîinilor și mireasma aceea în care

m-aș pierde pentru totdeauna, cu ochii închiși ?"

Prezența unui animal ne schimbă viața. Ca și cum aș fi fost însetat și înfometat de o iubire absolută — așa era, vă jur, dragostea pe care mi-o dădea cățeaua asta — de cînd am avut-o în casă m-am simțit uneori atît de puțin singur, încît am ajuns să mă întreb dacă mai mi-era chiar așa de dor de soția mea. Bănuiesc că îndoielile astea nu erau altceva decît încă o dovadă a tendinței spre meditație pe care mi-o dezvoltasem... De soția mea îmi era dor cu aceeași tulburare din totdeauna, dar cățeaua, cu credința ei, aducea, nu știu cum să spun, un echilibru în sufletul meu.

Pe moment, nu dăm la toate faptele importanța cuvenită. De cînd am cățea, mă uit pe stradă la cîini și, dacă îi văd de două ori, o să rîdeți, îi recunosc. Cei care ieșim să ne plimbăm cîinii ne împrietenim cu ușurință. Sîntem ceea ce se cheamă o familie numeroasă. Cumnata mea mă asigură că, dacă o femeie e însărcinată, sau îi e teamă să nu fie, nu dă decît de borțoase. Cît despre mine, de cînd o am pe Diana, nu întîlnesc decît oameni cu cîini. Sau cîini care se apropie de mine. Nu mai departe de aseară, în Parcul Chas, o cățea de vînătoare, cu urechi mari și privire tristă — chinuită, ăsta e cuvîntul — a sărit pe mine, de parcă mă cunoștea. Cu un curaj care m-a umplut de mîndrie, Diana a pus-o pe fugă. Apoi ne-am întîlnit cu dințosul de la școala de dresaj ; mă întreb ce-și închipuie amărîtul ăsta : s-a făcut că nu ne vede.

Dacă Martincito n-ar fi fost atît de prietenos cu căţeaua, nu m-aş fi încumetat să ies şi s-o las singură, cu femeile din casă. Mă puteam însă bizui pe băiat ; o îngrijea şi se juca cu ea, pînă într-atît încît, uneori, m-am întrebat dacă nu-mi fură afecţiunea ei. Diana prefera jocurile lui Martincito decît să petreacă ore întregi la picioarele mele în atelier. Probabil că mirosul de la reşoul cu gaz o deranja. Trebuie să ţinem întotdeauna cont că, aşa cum mi-a explicat Ceferina, în materie de miros cîinele întrece fiinţa omenească.

În realitate, teama mea că băiatul mi-ar putea fura o dragoste atît de sigură era pesemne cam ridicolă. Prin felul în care mă privea a trebuit să pricep că această căţea mă iubea. Cred că nimeni n-are asemenea ochi.

31

DE ATÎTA PLIMBARE şi dresaj, am rămas în urmă cu lucrul la atelier. Ca să-mi respect cuvîntul dat clienţilor, n-am avut încotro şi a trebuit să-mi văd şi noaptea de ceasuri. În locul televizorului, un arc sau un ax rupt, o rotiţă cu vreun dinte uzat mă ţineau treaz pînă în zori.

Într-o noapte stăteam cu „Longines"-ul domnului Pedroso desfăcut în faţa mea. Pedroso, vi-l amintiţi precis, e pensionarul de la pompele funebre de pe strada Mariano Acha.

Am luat prima piesă cu penseta, ca să încep să montez, cînd mi s-a părut — o să credeți că sînt închipuirile unui om cu mintea aiurea, fiindcă n-am auzit cel mai mic zgomot, iar Diana, care latră pentru orice, nici nu s-a trezit — că cineva mă spiona. Fără să las penseta, am întors foarte încet capul și am văzut, timp de o secundă sau două, o față rasă și extrem de albă încadrată în ferestruica ce dă spre grădină. Știți ce gînd m-a fulgerat ? Că în vremurile astea, pentru a lucra noaptea, un ceasornicar ca mine, înconjurat de atîtea lucruri de valoare care nu sînt ale lui, ar trebui să aibă în atelier o armă și că revolverul marca „Eibar", cu mînerul încrustat cu sidef, moștenit de la tatăl meu, se afla din păcate în comoda din dormitor. S-a stîrnit îndată agitație. Căţeaua a început să latre, eu am lăsat penseta și, cînd mă duceam să deschid, se auziră bătăi în ușă. În penumbră stătea un bărbat de care căţeaua încercă să se ferească. Era dinţosul : o îmbrăţișa, o trăgea spre el, zicîndu-i :

— Cum o duci, Diana ?

Dinţosul îmi întinse o zgardă de dresaj și-mi explică :

— Vi-o trimite Standle.

Mi-a trecut apoi prin cap că e posibil ca amicul cu fața palidă să fi rămas afară, și că dinţosul a ţinut-o dinadins pe Diana să nu se ia după el.

Vă mărturisesc ceva de care mi-e rușine : de cînd mi-a plecat soția, stau cam prost cu nervii. Apariția chipului ăla în fereastră și discuția cu dinţosul, care a fost cît se poate de

obișnuită, mi-au tăiat tot cheful de lucru. Ducîndu-mă să mă culc, m-am gîndit că n-aveam să pot adormi ușor. Mi-am petrecut noaptea zvîrcolindu-mă într-una, deoarece am visat că bărbatul palid îmi furase căţeaua. În coșmar, o căutam prin tot cartierul și prin Parcul Chas, tîrîndu-mi picioarele obosite de atîta umblet și cu neliniștea în suflet. O chemam în gînd și, cred, să mă ierte domnul, că în zăpăceala mea confundam, ba chiar indentificam o Diană cu cealaltă. Vă jur că m-am trezit în ultimul hal. Văzînd căţeaua tolănită pe covoraș, am mîngîiat-o pe cap.

Am făcut un duș, m-am îmbrăcat și, cînd mă îndreptam spre bucătărie să beau *mate*, am auzit-o pe bătrîna Ceferina spunîndu-i cumnatei mele :

— Lucho este omul împrejurărilor.

Ce părere aveţi de frazele care-i trec prin minte ? Se pare că Adriana María a înţeles-o și a fost de acord. Am lăsat ceaiul pentru mai tîrziu și-am ieșit cu căţeaua să dăm o raită.

În pasaj l-am întîlnit pe Aldini. Faptul că aveam fiecare un cîine a întărit vechea noastră prietenie. Mi-a spus :

— Azi-dimineaţă l-am văzut pe Picardo. Era atît de fercheș și de înfumurat că nu m-a salutat. De necrezut.

M-am gîndit : calul meu a cîștigat și el a rămas cu banii. Ca să schimb vorba, nu mi-a trăsnit ceva mai bun prin cap decît să zic :

— E de necrezut ce-am văzut azi-noapte pe ferestruica atelierului.

I-am povestit cum s-a ivit chipul acela palid și apoi dințosul.

— Standle ți-a vîndut cățeaua, mi-a spus, și acum vrea să ți-o fure pentru laborator. Trebuie să fii cu ochii în patru.

Cuprins de adevărată indignare, am zis :

— Am îngăduit să-mi fie luată Diana, dar n-am să mai îngădui să mi-o ia și pe asta.

Am priceput pe loc că, dacă aș fi spus cuvintele astea în fața Adrianei María sau a Ceferinei, m-aș fi expus la tot felul de glume. Aldini, care nu-i mai puțin inteligent decît femeile, le-a lăsat să treacă neobservate.

Ne-am luat apoi cu alte subiecte. În speranța că o să înțeleagă dragostea mea pentru Diana dacă-i vorbesc de dragostea lui pentru Elvira, i-am spus :

— O să-ți pun o întrebare prostească. Ai putea să-mi spui care-i făptura pe care o îndrăgești cel mai tare ?

Mi-a răspuns :

— Păi, dragă, Elvira, nici vorbă.

Răspunsul lui m-a încredințat că ne-am putea înțelege. Năzuind să ating scopul ăsta, n-am mai fost atent să nu întrec măsura și i-am făcut o a doua întrebare :

— La Elvira, ce iubești cel mai mult ?

Se înroși ca focul, pînă și pe gușă. Zise imediat ceva care m-a umplut de uimire :

— Poate că îndrăgești cel mai mult ideea pe care ți-o faci despre cineva.

— Nu te înțeleg, am mărturisit.

— Eu am norocul că Elvira nu dezminte niciodată ideea asta.

Am cugetat o clipă şi am spus, de parcă aş vorbi singur :

— Mă rog. Dacă eu iubesc înfăţişarea Dianei, poate că înfăţişarea ei nu-i mai puţin Diana decît e Elvira ideea pe care ţi-o faci tu despre ea. Nu trebuie să scormonim atît de adînc.

Aldini răspunse cu naturaleţe :

— Eşti prea inteligent pentru mine.

Eu nu cred că sînt mai inteligent decît alţii, dar am chibzuit îndelung asupra unor subiecte.

32

ÎNTR-O DUPĂ-MASĂ, pe cînd îmi făceam siesta, am visat iar prăpăstii. O să rîdeţi : visam că stăteam în pat, în camera mea, şi că Diana dormea alături, jos pe covoraş. Întocmai cum se întîmpla în realitate, numai că în somn îi vorbeam. Îmi amintesc că am întrebat-o cum era sufletul ei şi i-am zis : „E cu siguranţă mai generos decît al multor femei". Înţelegeţi dumneavoastră, mă referam la cumnată-mea şi la Ceferina, fără să le numesc. Am rugat-o pe căţea să-mi vorbească, fiindcă altfel, i-am spus, n-aveam să cunosc niciodată sufletul care mă privea prin ochii aceia atît de adînci. M-au trezit nişte ţipete. Dintr-o pricină cunoscută în vis, dar care mi s-a şters foarte curînd din minte, m-am deşteptat în-

durerat, cu o nevoie grozavă să fiu cu soţia mea. Am auzit vocea Adrianei María extrem de limpede, am localizat-o în bucătărie şi m-am întrebat dacă n-am auzit oare şi vocea bătrînei. Cînd m-am dus acolo, îmboldit de dorinţa să beau nişte *mate*, am avut neplăcerea să dau peste cele două femei certîndu-se. M-am gîndit că fusesem nedrept cu cumnată-mea, şi mai cu seamă nepăsător. Dacă o priveam pe neaşteptate, puteam s-o confund cu soţia mea, de n-ar fi fost culoarea părului.

Să mai crezi că există telepatie ! În vreme ce mă lăsam în voia unor consideraţii atît de măgulitoare pentru ea, Adriana María mocnea de supărare împotriva mea, care izbucni fără întîrziere. N-am dat atenţie femeilor pînă cînd au ridicat vocea şi s-au pus pe ţipat. Faptul nu m-a mirat, căci rar se întîmplă să treacă o zi fără să strige sau să se ocărască. Dacă aş fi judecat mai iute, m-aş fi retras, dar cum sînt un fraier, am simţit obligaţia tîmpită să le împac, înainte de a pricepe ce se întîmpla.

Am avut atunci dovada că trebuie să-mi pun lacăt la gură şi să nu mai vorbesc despre lucruri care mă interesează în faţa persoanelor gata să-mi răstălmăcească spusele cu rea-voinţă. În diferite împrejurări am comentat acasă ultimele întîmplări şi gîndurile pe care mi le-au stîrnit. Poate că am socotit, nu prea clar, că la urma urmelor femeile astea erau familia mea şi că, dacă nu pot împărtăşi nimănui chinul care mă frămîntă, înseamnă că sînt cumplit de singur.

Cînd mi-au spus de ce se certau, au întărit legătura care mă ţinea departe de ele. Ceferina explică :

— Medicii i-au prezentat bietului şchiop un onorariu pipărat pentru îngrijirea dată Elvirei.

— Şchiopul nu cîştigă nici un sfanţ, o întrerupse Adriana María. Pentru că eu una n-o să-mi repar o mobilă la un moş înţepenit, şi nimeni n-ar face-o dacă ar fi în toate minţile. Ştii la ce e bun ? Să plimbe cîinele.

Aş zice că m-a privit cu înţeles.

— Nu-i atît de bătrîn. Abia cu zece sau doisprezece ani mai mare decît mine, m-am împotrivit.

Ceferina a spus :

— Boala Elvirei i-a făcut praf toate economiile.

— Aşa-i trebuie, pentru că e reacţionar şi zgîrcit, zise Adriana María.

— Şi ce legătură are asta ? am întrebat.

— Cum ce legătură are asta ? Nu cotizează la Casa de Ajutor.

Chiar şi Ceferina admise :

— Nu există crimă mai mare.

— Dacă suflu un cuvinţel la Asigurările Sociale îl bagă la răcoare. Nu cotizează la Casa Pensionarilor şi nici n-a avut vreodată prevederea elementară să se înscrie la Centrul Galician.

— E fiu de italieni, am argumentat.

— Atunci să nu protesteze, decretă cumnata.

Femeile s-au pornit iar pe strigat și eu m-am gîndit la lecția pe care mi-o dăduse Șchiopul. I-am plîns pe umăr cît se poate de firesc, iar el nu m-a plictisit niciodată cu greutăți și cu lamentări. Din păcate, era prea tîrziu să mai pot urma acest frumos exemplu de bună purtare, deoarece nu mai rămăseseră mulți în cartier care să nu-mi fi ascultat confidențele.

Adriana María comentă :

— S-o fi îndatorat Aldini ca s-o îngrijească pe nevastă-sa, dar în realitate își iubește doar cîinele.

Cred că a zis „cîinele ăla jegos". M-am împotrivit cu o prudență pentru care m-am felicitat.

— Mi se pare că în privința asta nu ești nici dreaptă, nici înțelegătoare.

N-ar fi trebuit s-o spun. Se întoarse fulgerător ca un arc, mă pironi cu ochi scăpărători și mă întrebă :

— Cum de îndrăznești să rostești cuvîntul înțelegătoare?

O clipă bombăni furioasă :

— Ia te uită ce îndrăzneală ! Nu știu ce naiba fac cei de la Psihiatrie de nu-l internează. Pe cuvînt că o să le-o cer.

I-am spus, fără să mă dau bătut :

— Nu confunda tristețea cu nebunia.

— Ești trist fiindcă ești nebun.

I-am mărturisit sincer :

— Nu te înțeleg.

Începu să înșire acuzațiile de parcă ar fi învățat lecția pe de rost, poate pentru a o debita în fața unei comisii medicale :

— Dacă-l ascultați pe el, cine i-a vîndut cățeaua o să i-o și fure.

Am lămurit, ca un prost :

— Mie nu mi-a trecut prin cap posibilitatea asta, nici pe departe ! Aldini m-a pus în gardă.

— De ce trebuie să-și dea moșul ăsta cu părerea ? A tunat și i-a adunat ! Acum i s-a năzărit să-l imite și, să nu fie mai prejos, aduce acasă o cățea pe care o cheamă ca pe propria-i nevestică !

Auzind cuvintele „propria-i nevestică“ mi s-a părut cu neputință ca abia acum cîteva clipe s-o fi privit cu afecțiune. Mă cam tulbura, ba chiar îmi displăcea ideea că un trup de femeie, cît se poate de atrăgător și de familiar, fiind leit cu cel al soției mele, ascunde un suflet atît de diferit. Adriana María îi tot dădea zor :

— A ales cățeaua din pricina numelui. Sau o fi botezat-o chiar el. Mă întreb uneori dacă ceea ce-i place la soră-mea nu-i doar numele.

Din dorința de a respecta adevărul strict, am recunoscut :

— Nu-i deloc urît.

Adriana María a zîmbit pentru prima dată :

— Dacă-ți face plăcere să-mi spui Diana, zise ca și cînd ar amuza-o ceva, eu n-am nimic împotrivă.

Am crezut de cuviință să lămuresc bine problema asta :

— Pe tine te cheamă Adriana María.

— În schimb cățeaua se numește Diana și el moare după ea. N-o să-mi spuneți că nu-i ciudat un bărbat pentru care nu există altă femeie decît cea legitimă. Și cînd cea legitimă e soră-mea, sînt cu totul îndreptățită să cred că bărbatul ăsta nu-i teafăr.

— Nu-ți permit ! am protestat.

Dacă ați fi auzit-o !

— Domnul nu-mi permite. De cînd și pînă cînd o să cer voie unui nebun care vede noaptea fețe palide în fereastră ?

— Îți jur că am văzut-o.

— Cui îi pasă de ce-a văzut un netot ? O să povestesc toate astea medicilor, să-ți măsoare prostia și nebunia. Numai un nebun își închipuie că doctorii de la Psihiatrie îi închid pe cei în toate mințile, naiba știe în ce scop îngrozitor. N-o să te reclam pur și simplu din răutate, ci ca să mă apăr.

Am întrebat-o, speriat :

— Ca să te aperi ?

— Da, ca să mă apăr, răspunse. Ești un nebun hain la suflet, care încearcă să-mi fure dragostea propriului meu copil.

— Nu mai bate cîmpii !

— Cine ești tu să-mi vorbești în felul ăsta ?

— Eu și Martincito sîntem prieteni la cataramă, dar n-am încercat niciodată să-ți fur dragostea lui.

— Mă crezi proastă, nu ? Ascultă-mă bine : băiatul îmi povestește totul. O lauzi peste mă-

sură pe soră-mea și, pe la spate, te dai la mine. Încerci să ne dezbini.

— Asta-i calomnie curată.

— Te previn însă : o să-l pun la curent cu lux de amănunte pe tata, să-ți rupă moaca.

— Bietul de el, am zis, mîngîind-o pe Diana.

Izbucni în plîns.

— Acum mai și amenință, spuse hohotind. O să plec cu Martincito. Și eu care credeam că o să rămîn în casa asta pentru totdeauna !

33

N-OI FI ȘTIIND eu să mă port cu femeile ! Dacă o priveam în tăcere, cumnatămea îmi spunea că îmi băteam joc de durerea ei, iar dacă o rugam să se liniștească, zicea că nu suferă ipocriții.

M-am dus în cameră, am băgat în buzunar toți banii cîștigați în ultima vreme — de lăsător ce sînt nu-i depusesem la bancă — și am ieșit cu cățeaua. Din fericire, Aldini era în pasaj. L-am întrebat :

— Ți se pare firesc să existe secrete între prieteni ?

— Secrete nu, dar nici nu poate fi vorba să-și povestească totul, ca femeile sau ca pederaștii de azi.

— Găsești că ai făcut bine să plătești, fără să-mi spui o vorbă, onorariul la medici ?

— De ce să-mi fi bătut gura ?

— Pentru că întîmplător acum sînt în stare să te ajut.

Cînd am vîrît mîna în buzunar, m-a oprit :

— Nu se arată banii pe stradă.

Am intrat la el. Șchiopătînd anevoie, m-a dus în sufragerie. Elvira era la bucătărie.

Am zis iar :

— Acum pot, întîmplător, să te ajut. Mi-e și frică să spun, dar îmi plouă cu bani.

Mi s-a părut că mă cam lăudam.

— Poate că mîine o să ai nevoie de ei, zise simplu Aldini.

— Atunci o să ți-i cer.

— Iar eu, cum o să ți-i dau înapoi ? În ziua de azi cine nu muncește e nefolositor ca o căldare fără fund.

I-am dat teancul.

— Nu faci o greșeală ? m-a întrebat. Din cauza situației tale, nu știu dacă mă înțelegi.

A numărat banii și a insistat să-mi dea chitanță. Apoi, a trebuit să accept ceaiul oferit de Elvira și să stau de vorbă, cum se cuvine în astfel de situații.

Am plecat mulțumit. M-am întrebat îndată dacă nu-i împrumutasem bani șchiopului numai din dorința de a face pe prietenul bun și pe omul generos. Sau și mai rău : dacă nu l-am împrumutat crezînd că banii îmi aduceau ghinion. Cum vedeți, are dreptate soția mea : interesat doar de mine însumi, mă tot întreb și analizez întruna, uitînd de-a binelea de ceilalți. Să vă spun adevărul ? Adevărul e că mi-a

fost teamă ca banii ăştia să nu-mi poarte ghinion.

Cum nu sînt în stare să fac două lucruri în acelaşi timp, am zăbovit pînă să-mi dau seama că în faţa casei se afla un automobil. Era un taxi pe care Adriana Maria îl încărca cu valize şi cu umeraşe cu rochii. Cînd am schiţat gestul s-o ajut, m-a dat la o parte şi, fără să-i pese că o aude şoferul, mi-a zis cu duşmănie :

— Om fără inimă !

I-aş fi băgat oricum lucrurile în maşină, de n-ar fi fost Martincito, care deschidea şi închidea ochii, îşi mişca mîinile de parcă ar fi fost urechi de cîine, se strîmba şi-mi scotea limba. Chiar dacă o să credeţi că sînt un om slab, vă mărturisesc că purtarea lui Martincito m-a mîhnit adînc. După ce au plecat, Ceferina mi-a zis :

— Nu-ţi face sînge rău.

— Uşor de spus.

— O fi găsit un bărbat. Sînt femei din astea. Înainte de a-şi face mendrele, dau vina pe cei din preajmă.

Mă supăra scandalul şi plecarea cumnatei mele, dar mai ales batjocura puştiului. Mi-am zis cu părere de rău că trebuia să-mi pierd nădejdea că Ceferina ori altcineva m-ar putea înţelege. Bătrîna m-a îmbrăţişat o clipă, apoi s-a desprins să mă privească bucuroasă, cu duioşie şi (aş adăuga, fiindcă sînt un ingrat) cu înverşunare. Cred că a spus :

— În sfîrşit, singuri !

34

DEȘI PLECAREA cumnatei mele a însemnat, în definitiv, o ușurare, viața mea și-a urmat cursul zbuciumat și plin de necazuri. Cel mai tare mă supărau telefoanele pe care le primeam de la *don* Martín de acasă ; tatăl și fiica se întreceau care mai de care, strigîndu-mi, pe rînd, amenințări și insulte.

În cele din urmă, pe 5 decembrie, spre seară, a telefonat Reger Samaniego și a lăsat vorbă că mă roagă să mă duc la Institut. Ceferina, care a răspuns la telefon, n-a crezut de cuviință să ceară lămuriri.

Mi-au trecut prin cap cele mai groaznice nenorociri, așa că am plecat ca din pușcă și am ajuns într-un suflet, mai mult mort decît viu. Eram atît de transpirat că îmi era rușine. La început totul se petrecu întocmai ca prima dată, de parcă s-ar fi repetat un coșmar. În biroul lui Reger Samaniego m-a primit doctorul Campolongo în persoană, care a încuiat ușa și mi-a întins, cît se poate de politicos, o mînă palidă, tot atît de umedă ca și a mea, dar cu o temperatură simțitor mai scăzută.

— Aveți aripi ? m-a întrebat.

L-am privit fără să pricep. În zăpăceala mea, m-am temut să nu mă ia drept nebun.

— Nu înțeleg, i-am zis.

— Nici n-am închis bine telefonul și iată-vă aici.

Am observat că fața lui — rasă și mai curînd rotundă — era extraordinar de palidă.

— Doctorul Reger Samaniego vrea să vă vorbească, a spus. Vreți să așteptați un minut ?

Am răspuns că da, însă a trebuit să mă stăpînesc să nu-l rog ca minutul să nu se lungească prea tare, pentru că eram foarte nervos. Ca să-mi abat gîndurile, am început să compar fața lui Campolongo cu cea pe care o văzusem acum cîteva nopți în fereastra atelierului. A lui Campolongo era la fel de palidă, însă mai rotundă.

Medicul ieși pe ușa care dădea spre interior. Mi-au venit în minte amenințările Adrianei María și m-am întrebat dacă n-am căzut oare într-o cursă.

Îndată, ușa cu pricina se deschise și intră o infirmieră. M-am ridicat, dar mi-a zis să stau jos.

— Doctorul n-o să întîrzie, m-a asigurat.

Era brunetă, cu bărbia foarte ascuțită și cu ochii strălucitori, ca și cînd ar fi avut febră. Se sprijini de brațul fotoliului meu, și privindu-mă de aproape mă întrebă :

— Nu doriți o cafea ? O revistă să vă treceți timpul cît stați singurel ?

I-am spus că nu. A zîmbit, dîndu-mi parcă a înțelege că refuzul meu o întrista, și a plecat.

Mi s-a năzărit deodată că doctorul m-a chemat ca să mă îndepărteze de casă. „Pe cînd stau aici luînd plasă, neamțul și sprîncenatul se duc și-mi fură cățeaua."

Nu mai eram stăpîn pe nervii mei, cînd apăru Reger Samaniego. Era înalt, slab, cu

nasul ascuțit. L-am asemuit cu un lup, poate din pricina feței, umbrită de o barbă de trei sau patru zile. M-am întrebat dacă nu cumva faptul că mă gîndeam la prostiile astea și nu la Diana n-avea să-mi aducă ghinion. Reger Samaniego a început să vorbească înainte ca eu să mă pot concentra. Cînd în sfîrșit l-am auzit, spunea :

— E schimbată. Nu vă așteptați să fie aceeași. Este schimbată în bine.

Am tăcut pentru că nu știam ce să răspund, dar în cele din urmă am spus :

— Eu mai că aș spune că prefer să fie aceeași.

— E aceeași, dar e mai bine.

În realitate, răspunsul meu nu exprima neîncredere, ci speranță. Reger Samaniego a continuat :

— Dacă am considera maximul bolii o sută, cam la ce procentaj ați calcula starea în care era doamna ?

— Nu pricep un cuvînt, am zis.

— Ați situa boala soției cam pe la douăzeci, la treizeci sau la patruzeci la sută ?

— Să zicem la douăzeci.

— Să zicem la douăzeci, dar de fapt era dublu. Acum am scăzut procentul la zero. Sau, ca s-o spun invers, am obținut sănătatea psihică a doamnei de sută la sută.

— E sănătoasă ?

Eram să-l întreb și dacă avea să mi-o dea înapoi curînd dar, înainte de a mă hotărî să vorbesc, a răspuns la prima mea întrebare.

— Complet sănătoasă. Vă rog acum să fiți atent la ce vă spun. Ea era — nu vreau să jignesc, să mă înțelegeți bine — mărul putred din menajul dumneavoastră. Mă urmăriți ?

— Vă urmăresc.

— Pe vremea cînd nu era sănătoasă doamna v-a îmbolnăvit și pe dumneavoastră.

În situații necunoscute, ca să nu fii laș poate trebuie să te arăți foarte curajos. Aveam chef să plec. I-am zis, pe un ton liniștit :

— Eu cred, domnule doctor, că vi s-au îndrugat minciuni, profitînd de buna dumneavoastră credință. Sînt sănătos tun.

— V-am rugat, domnule Bordenave, să vă străduiți să mă urmăriți. Nu răspundeți dacă nu înțelegeți.

Am răspuns :

— Înțeleg. Dar mă simt excelent. Vă asigur. Excelent.

Mi se părea că mă furnică sîngele în vine. Cu o încetineală inperturbabilă, Reger Samaniego își reluă explicația.

— Mărul putred le strică și pe celelalte. Pe dumneavoastră doamna v-a îmbolnăvit într-un anumit fel.

Explicația, așa cum prevăzusem, lua o întorsătură primejdioasă. I-am întrebat, ca să mă arăt înțelept și binevoitor :

— În ce procentaj ?

— Nu vă înțeleg, mi-a răspuns.

— Cam cinci la sută ?

— Să nu intrăm în procentaje, răspunse cu vădită supărare, căci oricum sînt pur și simplu fanteziste. Să spunem în schimb că acum, cînd

doamna se întoarce sănătoasă, vă revine dumneavoastră rolul mărului putred.

— Ce trebuie să fac ? am întrebat cu voce slabă.

Am închis ochii, fiindcă eram sigur că o să aud cuvintele de care mă temeam „să vă internaţi". Am auzit :

— Să vă supravegheaţi.

— Să mă supraveghez ? am întrebat nedumerit, dar uşurat.

— Bineînţeles. Să vă înfrîngeţi pornirea de a o îmbolnăvi iar.

Poate pentru că mă credeam în afară de primejdie, sau fiindcă mă simţeam într-adevăr jignit, am protestat :

— Cum vă trece prin cap că o să fiu înclinat s-o îmbolnăvesc pe Diana ?

— Aduceţi-vă aminte de ce vă spun. Dumneavoastră puteţi, fără să vreţi, nu mă îndoiesc, să declanşaţi din nou boala. Vreţi ca doamna să se îmbolnăvească iar ?

Am izbutit să repet :

— Cum vă trece aşa ceva prin cap ?

— Atunci îmi făgăduiţi că n-o să duceţi dorul obiceiurilor şi felului de a fi pe care doamna le-a uitat ?

— Nu vă înţeleg, l-am asigurat.

Îşi ascunse faţa între mîini. Cînd le îndepărtă, păru foarte obosit.

— O să fac o comparaţie proastă, să vă ajut. Un tip care cumpărase un cal de la un lăptar era nemulţumit că animalul se oprea la toate porţile. L-a dus la cineva ca să-l dezveţe de obiceiul ăsta şi, cînd l-a luat înapoi, a fost

nemulțumit deoarece calul nu se mai oprea nicăieri.

M-am supărat, ca măsură de prevedere, și i-am răspuns :

— Nu înțeleg comparația.

— Am toată stima pentru doamna, m-a asigurat. M-am folosit de comparație cu iluzia, poate absurdă, că o să mă înțelegeți. Vă repet : doamna e schimbată și sper să nu fiți nemulțumit.

— De ce să fiu nemulțumit ?

— Omul regretă și binele și răul.

— Ce să-i faci ?

Spuse niște cuvinte pe care n-am să le uit :

— Nu o trageți înapoi la felul de viață de pe vremea cînd era bolnavă.

Își acoperi din nou fața cu mîinile și apoi se uită în sus, cu expresia omului care contemplă ceva minunat.

— Poate ar fi bună o călătorie, o schimbare de casă, dar nu vreau să vă bag la alte cheltuieli. Soluția ideală... vreți să vă spun care ar fi soluția ideală ?

Pe cuvînt că am răspuns :

— Nu.

Am vorbit atît de încet, încît probabil nu m-a auzit. A continuat :

— Să vă internez și pe dumneavoastră !

În clipa aceea fața lui mi s-a părut mai lungă și mai ascuțită. O adevărată față de lup. Era palidă, dar umbrită de barba nerasă.

— Ar însemna risipă de bani, m-am împotrivit, de parcă n-aș da prea mare importanță spuselor lui.

— Mă întorc iar la mere, răspunse. Dacă unul din soți se îmbolnăvește, se îmbolnăvește și celălalt. Dumneavoastră o să-mi dovediți că nu sînteți bolnav numai dacă n-o s-o împingeți pe doamna să-și reia vechile ei manii.

— Vă făgăduiesc, i-am zis.

Și-a ascuns iar fața și, deodată, lovi broasca țestoasă de bronz care se afla pe birou. Am tresărit, căci soneria era nemaipomenit de stridentă.

Apăru Campolongo. Directorul întrebă :

— Este gata doamna Bordenave ?

Celălalt răspunse domol :

— E gata.

În sfîrșit, directorul ordonă :

— Aduceți-o.

Cu toată zăpăceala mea, am înțeles că Reger dădea o lămurire de prisos : A venit s-o ia.

Nu-mi puteam crede urechilor, dar bucuria mi-a fost curmată brusc văzînd că Reger scotea din buzunarul halatului o hîrtiuță de neconfundat. „Fiindcă n-am banii la mine, n-o să mi-o dea încă“ mi-a trecut prin minte. Poate dacă îi telefonam lui Aldini, sau dacă mă duceam chiar acum la el, aș putea lua înapoi banii împrumutați.

— Nu m-am gîndit să iau bani la mine... am șoptit.

Mi s-a părut o scuză cu totul neconvingătoare, dar cuvintele lui Reger Samaniego au fost și mai de necrezut :

— Îmi dați banii cînd puteți.

Mi-a întins hîrtiuța, și-a frecat mîinile, și cu un aer de negustor ipocrit, a adăugat: „Onorariul meu". Am cercetat hîrtiuța și iar nu mi-a venit să cred; am întors-o pe dos, să văd dacă nu mai era ceva acolo. Nu mai era.

— Asta-i tot? am întrebat.

— Asta-i tot, mi-a răspuns.

— Dar, domnule doctor, nu vă plătesc nici măcar întreținerea.

În sinea mea îmi spuneam: „Cu ce am la bancă, îmi ajunge și-mi mai și rămîne".

— Nu vă faceți griji, răspunse Reger Samaniego.

— Nu e cazul să vă faceți pomană.

— Nu e cazul să vă faceți prea multe griji, răspunse; am zăbovit pînă să pricep că nu se referea la bani. Dacă, bineînțeles fără voia dumneavoastră, o să fiți înclinat să creați situații ca cele de mai înainte, o să aibă cine să mă înștiințeze, fiți liniștit, cînd spuse asta se bătu în piept, poate ca să-mi arate că puteam avea încredere în el, și o să vă internez imediat, fără ca aceasta să însemne, pentru dumneavoastră, o risipă în materie de bani.

Eram cufundat în gîndurile cele mai sumbre cînd am auzit strigătul:

— Lucho!

Cu brațele deschise, aurie, trandafirie, minunat de frumoasă, Diana dădu fuga spre mine. Am avut prezența de spirit să mă gîndesc: „E fericită că mă vede. N-o să uit niciodată mărturia asta de dragoste."

35

ȚINÎND-O CU MÎNA dreaptă pe Diana de braț și cu stînga valiza ei, am ieșit din Institut ; ne întorceam acasă și eu știam că sînt omul cel mai fericit de pe lume. În momentul acela extraordinar vorbeam de lucruri banale, pînă cînd Diana m-a întrebat ce făcea tatăl ei și dacă era tare furios pe mine pentru că o internasem.

— Destul de tare, am răspuns.

— Vom încerca să-l facem să înțeleagă. Izbucni în rîs și mă întrebă : Adriana María s-a ținut după tine ?

— Nu pricep.

— Îi placi grozav !

Nu încape nici o îndoială : femeile sînt mai istețe decît noi.

În vreme ce mergeam ținînd-o de braț, pe cuvînt că am simțit un imbold puternic s-o îmbrățișez. Vă veți întreba dacă nu mi-am pierdut buna cuviință. Credeți-mă că nu vă povestesc intimitățile astea din plăcerea de a le vîntura, ci fiindcă socotesc că pot fi semnificative în înțelegerea faptelor, atît de misterioase și extraordinare, care s-au petrecut mai tîrziu. Ca să nu credeți că eram nebun sau măcar trăznit, cum a dat să se înțeleagă Adriana María în discuțiile ei cu lumea din pasaj, ba chiar din cartier, se cuvine să știți în ce stare sufletească m-am întors acasă. V-aș des-

eri-o ca simpla fericire a unui bărbat care e din nou împreună cu nevasta lui după o lungă despărțire.

Mergeam aiurea pe străzi, atît de absorbiți de conversația noastră și de plăcerea de a fi împreună încît n-am băgat de seamă că am ajuns acasă.

— Ți-am pregătit o surpriză grozavă, am anunțat-o.

— Spune-mi ce anume, a răspuns.

— Gîndește-te puțin. Ceva ce ți-ai dorit mereu.

— Nu-mi cere să mă gîndesc, spuse, că sînt tare zăpăcită. N-am cea mai mică idee.

— Ți-am cumpărat o cățea.

M-a îmbrățișat. Am luat-o de mînă și am condus-o prin portița grădinii. Diana ieși să ne întîmpine. Deși e neîncrezătoare cu străinii, să fi văzut ce repede s-au împrietenit amîndouă !

— Cum o cheamă ? întrebă.

— Ghicește, i-am spus. Un nume care ți-e foarte familiar.

— N-am idee.

— Cel mai familiar dintre toate.

După o clipă, întrebă :

— N-o să-mi spui că o cheamă Diana ?

— Oare din pricina asta o îndrăgesc atît ?

— Deci și pe tine te-au botezat Diana ? o întrebă pe cățea, mîngîind-o. Sărăcuța de tine.

A intrat în casă, uitîndu-se peste tot și, cînd a apărut Ceferina, a îmbrățișat-o, ceea ce m-a mișcat nespus.

— Mîncarea e gata într-o jumătate de oră, zise Ceferina. De ce nu te duci la tine în cameră să-ţi scoţi lucrurile din valiză ?

Diana mi-a spus :

— Nu mă lăsa singură.

Am luat-o de mînă, am însoţit-o în cameră. Totul îi stîrnea uimirea, se oprea la fiecare pas, părea că şovăie, cred că şi tremura puţin. Fără să vreau, am întrebat-o :

— A fost greu ?

— Nu vreau să-mi amintesc. Acum vreau să mă bucur.

Am îmbrăţişat-o şi am început s-o sărut. Inima ei bătea cu furie lîngă pieptul meu.

S-a aşezat pe marginea patului, ca o fetiţă, şi a început să se dezbrace.

— Sînt la mine acasă, cu bărbatul meu, zise. Vreau să uit de toate şi să fiu fericită cu tine.

E o ruşine ce o să vă spun : am plîns de recunoştinţă. De o clipă trăiam momentul pe care l-am aşteptat mereu. Am mai fost împreună şi în alte rînduri, ba chiar am fost foarte fericit cu ea, dar niciodată n-am avut de la Diana o mărturie de dragoste atît de limpede. Am îmbrăţişat-o strîns, am sărutat-o, credeţi-mă, chiar am muşcat-o. Eram atît de orbit, încît nu mi-am dat seama că plîngea. Am întrebat-o :

— Ai păţit ceva ? Ţi-am făcut rău ?

— Nu, nu, zise. Eu sînt cea care trebuie să-ţi cer iertare, pentru că ai suferit din vina mea.

Acum o să fiu bună. Vreau doar să fiu fericită cu tine.

Cum tot îi dădea zor cu vinile ei, în cele din urmă i-am spus că eu am iubit-o totdeauna. „O să-mi răspundă", m-am gîndit, „că încep cu reproșurile." M-a privit cu ochii ei neasemuiți și m-a întrebat :

— Ești încredințat că n-o să duci dorul defectelor mele ?

Am bănuit că Reger Samaniego o fi prevenit-o pesemne despre pornirea pe care el mi-o atribuia de a o împinge iar la nebunie.

— O să te iubesc mai mult, am zis.

— O să mă iubești dacă sînt cu totul a ta ?

I-am sărutat mîinile, i-am mulțumit. Nu am îngenuncheat în fața ei fiindcă Ceferina a deschis ușa și a spus cu vocea ei răstită :

— Dacă nu terminați odată se strică sufleul !

Am comentat cu Diana :

— Ce femeie nesuferită !

— E gelozia, explică Diana rîzînd. Nu-i da atenție.

Naiba știe de ce în momentul acela mi-am zis : „Ce curios ! Azi, pe cînd vorbeam cu Reger Samaniego, nu mi-a trecut prin cap că Diana avea să fie poate furioasă pe mine că nu i-am împiedicat internarea. Dacă mi-ar fi dat-o înapoi cum era înainte, acum m-ar fi chinuit cu învinuiri și vorbe de dojană. Are dreptate Reger. E schimbată. S-a vindecat."

PESTE CÎTEVA zile m-am întîlnit pe Carbajal, colţ cu Tronador, cu doctorul Reger Samaniego. Mergeam atît de distrat că, atunci cînd l-am văzut, m-am speriat. E drept că, fără umbra neagră a bărbii prost rase, faţa lui părea ca de mort, atît era de albă.

— Tare v-aţi mai grăbit să plătiţi ! mi-a zis.

— Nu-mi plac datoriile, am răspuns.

Cred că m-am dus la Institut să plătesc onorariul chiar în după-amiaza în care mi-au dat-o înapoi pe Diana.

— Şi fiica rătăcitoare ? întrebă el.

— Nu înţeleg, am spus.

— Dumneavoastră nu vă schimbaţi deloc, zise încet pe un ton neplăcut.

— Tot nu înţeleg, l-am asigurat.

— Cum se simte doamna ?

— N-am de ce să mă plîng.

Cuvintele astea m-au făcut să mă ruşinez, deoarece m-am simţit meschin. Mi s-a părut că eu îi datoram mult doctorului şi că îi răspundeam astfel numai din teamă şi dintr-o îndărătnicie cu adevărat gratuite. Bineînţeles, Diana nu-mi dădea motive să mă plîng. Mă înţelegeam aşa de bine cu ea, încît uneori mă întrebam dacă n-o să se sfîrşească totul printr-un dezastru. Viaţa m-a învăţat că lucrurile prea bune nu prevestesc de obicei nimic bun ; pe deasupra, mai sînt şi cam superstiţios. În realitate, nimeni n-ar fi socotit drept stranie purtarea Dianei ; pe mine, firește,

mă surprindea, căci nu eram obișnuit să se arate atît de devotată și de chibzuită. Nu vă exagerez : Diana lăsa pe seama mea hotărîrile, astfel încît a trebuit să mă conving, cu timpul, că în casa noastră eu eram stăpînul. Cum probabil vă amintiți, doctorul spunea că omul duce dorul la toate, și la bune și la rele ; mi-aș permite să adaug că te obișnuiești prea repede cu cele bune. Eu m-am obișnuit pînă într-atît, că într-o zi, deoarece Diana m-a rugat s-o duc pînă în Piața Irlanda, am privit-o fără să-mi ascund surpriza. Cînd eram gata s-o dojenesc, mi-am reamintit că soția mea a avut totdeauna capricii, iar mersul la Piața Irlanda era dintre cele mai nevinovate. În cele din urmă, am încuviințat. Era într-o sîmbătă, îmi aduc foarte bine aminte.

Pe cînd străbăteam piața, n-am putut să nu mă întreb : „De ce a insistat să vină ?“ Aproape că nu vorbea, părea neliniștită. I-am spus, în speranța de a o distra, să ne apropiem de teatrul de păpuși. Aici mă aștepta o adevărată neplăcere. Comedia se petrecea într-un ospiciu, iar medicul bătea un nebun. Mi-a fost teamă că Diana își va aminti de internările ei și că se va cufunda și mai mult în melancolie. M-am înșelat cu desăvîrșire. A rîs, a aplaudat, ca o fetiță încîntată. La plecare, a comentat, dînd din cap :

— Ce hazliu !

Poate fiindcă nu mi-au lipsit niciodată grijile, acum mă deșteptam în fiecare dimineață cu teama de ce mi-ar putea aduce ziua ; ce îmi aducea era confirmarea că lucrurile mer-

geau bine. Diana ieşea rar din casă ; pentru a merge la piaţă sau a plimba căţeaua, mă ruga s-o însoţesc.

Într-o seară a venit profesorul Standle. Soţia mea l-a tratat cu o indiferenţă care m-a uluit şi l-a întrerupt cînd se pregătea să ne supună la un adevărat examen în materie de tehnică a dresajului. Pisălogul de el, de obicei atît de amator să lungească vizitele, ne-a spus la revedere după cîteva minute şi a plecat zorit, citindu-i-se nedumerirea pe faţă.

Cele două Diane se înţelegau nemaipomenit. N-aveau nevoie de cuvinte ; se priveau în ochi şi ai fi jurat că una ştia ce gîndea cealaltă. Uneori, am ajuns să mă întreb dacă faptul că purtau acelaşi nume nu le ajuta în înţelegerea asta. Mă felicitam că am cumpărat căţeaua, deoarece chiar şi vecinii cei mai neştiutori îmi tot spuneau că prezenţa ei a contribuit la readaptarea soţiei mele la viaţa de familie.

37

ÎNTR-O DIMINEAŢĂ, beam *mate* împreună cu Ceferina, cînd apăru Diana care, cu aerul cel mai firesc din lume, zise :

— Nu ştiu ce are ceasul ăsta. Se opreşte mereu. Va trebui să-l duci la un ceasornicar.

Ceferina, în loc să toarne apa peste ceai, mi-o vărsă pe mînă. Mi-a sărit ţandăra, din

lumor propriu rănit sau din pricina mîinii opărite.

— La un ceasornicar ? Asta-i bună, și eu ce păzesc ?

Pentru prima oară de cînd se întorsese acasă, îi vorbeam furios.

M-am dus la atelier cu cesulețul, un mecanism foarte solid, un „Concer" pe care i-l cumpărasem anul trecut, de sărbători, de pe strada José Evaristo Uriburu.

Ceferina veni îndată și-mi zise :

— Ai fost întotdeauna foarte harnic.

— Ce vrei să spui cu asta ? am întrebat-o.

— Că îmi amintești de tinerei care sînt un model de cumințenie pînă ce le iese în cale prima fustă. Sînt sigură că ţi s-a adunat o grămadă de lucru. Ce-or să spună clienţii ?

— Oricine își poate lua vacanță.

— Am o întrebare : dacă îţi plăcea așa de mult Diana, de ce-ţi mai place și acum ? E schimbată. Vezi bine : de cînd s-a întors, nu i-a ieșit nici măcar un herpes la gură.

Să nu credeţi cumva că îmi vorbea în glumă.

M-am gîndit că doctorul Reger Samaniego a avut dreptate cînd m-a prevenit să nu încerc s-o împing iar pe Diana către mainile ei. Deși încercarea nu pornea de la mine, eu trebuia să fiu cu băgare de seamă să nu plec urechea la comentariile pe care cei din jur le făceau dinadins. În clipa aceea, recomandarea medicului, întipărită în mintea mea, mi-a apărut ca un adevărat sprijin.

— Spune-mi drept, am întrebat-o pe Ceferina, nu crezi că mergi cam prea departe în ce-o privește pe soția mea ? Prea te înfurii.

— Nu mă înfurii pe soția ta.

Ca să vedeți răspuns ! Imediat, Ceferina s-a închis într-una din tăcerile alea care îi sînt atît de proprii.

La rîndul său, Diana începu o adevărată muncă de convingere pentru ca familia ei să ne viziteze iar. N-o să vă vină să credeți : Adriana María i-a răspuns că n-avea nici o obligație să mă suporte, deoarece nu era măritată cu mine, și că, dacă Diana voia s-o vadă, nimeni n-avea să-i închidă ușa acasă la tatăl lor.

Don Martín s-a lăsat convins, atras cu siguranță de promisiunea unui prînz pregătit de Diana. Cum era să bănuiască sărmanul, că acum la noi gătea Ceferina ? A venit a doua zi. După spusele Dianei, bătrînul și cu mine ne-am uitat unul la altul cu atîta neîncredere și îndîrjire, încît ea s-a întrebat dacă nu cumva, din nerăbdare, a închis orice cale de împăcare. Trebuie să recunosc că, în privința asta, soția mea a învățat pesemne la Institut să-și ascundă starea de spirit — ceea ce poate fi de folos — fiindcă, departe de a se arăta îngrijorată, a izbucnit în rîs și a spus pe un ton nemaipomenit de drăgălaș :

— Sînteți ca doi cîini care nu se hotărăsc dacă să se joace ori să se bată. Tată, trebuie să-l ierți, deoarece a făcut-o spre binele meu.

Don Martín nu se prea lăsă, dar în cele din urmă a zis :

— Îl iert dacă făgăduieşte că n-o să te mai interneze niciodată.

— N-o să mai fie nevoie, spuse Diana foarte convinsă.

Îmbrăţişîndu-l cu efuziune, am repetat :

— Făgăduiesc, făgăduiesc.

Cu toată firea lui bănuitoare şi rece, *don* Martín n-a putut să nu-mi remarce sinceritatea. Am trecut în sufragerie. Mîncarea i-a pricinuit o dezamăgire grozavă, dar cînd ne temeam mai mult, mi-a cerut papucii şi am respirat uşuraţi. Am terminat seara închinînd cu cidru. Bătrîna Ceferina, care apărea din cînd în cînd şi ne privea dispreţuitoare, a cam stricat, cel puţin aşa cred eu, aceste clipe de căldură familială.

38

ERAM ATÎT DE prinşi de întîmplările simple ale vieţii zilnice — mai bine zis, de fericirea de a fi împreună — încît vă jur că am uitat de ziua de 17, aniversarea căsătoriei noastre. Într-o noapte, după cină, nu ştiu cum mi-am adus aminte de acest eveniment şi, luîndu-mi inima în dinţi, am mărturisit că uitasem de el. Uneori, curajul îşi primeşte răsplata. Ştiţi ce mi-a răspuns Diana ?

— Şi eu am uitat. Cînd iubeşti, zilele sînt toate la fel.

— La fel de importante, am zis, rostind cuvintele rar și cu satisfacție.

M-am uitat la Ceferina : rămăsese cu gura căscată. Diana s-a dus îndată la culcare. Am întrebat-o pe bătrînă :

— Ce părere ai ?

— Că vorbește ca din carte.

— Nu fi rea. Eu cred că înainte mi-ar fi făcut o scenă.

— E cu putință, zise din vîrful buzelor.

— N-o să-mi spui că nu s-a întors schimbată de la Institut.

Bătrîna zîmbi în felul ei cel mai neplăcut și plecă.

Mie îmi va rămîne oricum consolarea că, în toate întîmplările din ultima vreme, m-am simțit mereu alături de Diana.

39

SÎMBĂTA URMĂTOARE m-am întrebat cam mîhnit dacă Diana n-avea să mă roage pe neașteptate s-o duc în Piața Irlanda. Cînd mă așteptam mai puțin, pe la ora siestei, mi-a făcut rugămintea, pe care am ascultat-o cu un sentiment destul de apropiat de tristețe. M-am supus dorinței ei și pe înserat am ajuns în piață, unde ne-am plimbat cam patruzeci de minute, în tăcere.

De bună seamă știa Reger ce făcea cînd mi-a atras atenția asupra necesității de a rezista

ispitei să o împing pe Diana către vechiul ei fel de a fi. Sugerîndu-mi parcă ceva îngrozitor, Ceferina nu se dădea în lături să-mi spună cu orice prilej : „Tu crezi că au făcut treabă bună la Institutul ăla ? Nu sînt sigură că o preferi schimbată.“ Altă dată, cînd soţia mea era prost dispusă şi îi plăcea să hoinărească, înverşunarea bătrînei mă supăra ; acum mi se părea şi nedreaptă. Chiar în sîmbăta aceea am înfruntat-o fără menajamente şi i-am spus ce gîndeam.

— Haide să facem o încercare, mi-a răspuns.

Luă telefonul şi făcu un număr. Eu o priveam fără să pricep, pînă cînd indignarea m-a făcut să mă împotrivesc furios. Pe bună dreptate. Bătrîna o suna pe Adriana María şi o invita din partea mea să vină duminică la prînz, împreună cu Martincito şi cu puştiul din vecini.

— Cum să invit o femeie care m-a jignit şi defăimat fără nici un temei ?

Nu mă luă în seamă. Adăugă, pe un ton sever, de parcă cel care protesta era un copil sau un nebun :

— Să nu cumva să-i pomeneşti nevesticii de prînzul de mîine !

Nu m-am lăsat şi i-am răspuns :

— Iar tu cheamă familia şi spune-le că invitaţia nu mai e valabilă.

Am fost categoric, căci mă simţeam sigur pe motivele mele. M-a întrebat :

— Și de ce mă rog ?

— Cum de ce ? Nu-ți mai dai seama nici în ce zi sîntem ?

— Ai dreptate, zise. Mîine e 23 iar poimîine e Crăciunul.

— Asta înseamnă că, dintr-un capriciu al tău, o să suportăm familia două zile la rînd.

— Va trebui să facem față necazului, spuse. Nu mai putem da înapoi.

Ceferina a fost și ea categorică. Am recunoscut în sinea mea că nu mai puteam da înapoi, dar și perspectiva de a petrece duminica și seara de luni cu familia mi s-a părut imposibilă.

Noaptea, pe cînd încercam să dorm, am făcut o descoperire care m-a speriat. Tocmai îmi spuneam că neîncrederea mea față de doctori e neîntemeiată, că recomandările lui Reger se dovediseră potrivite și că n-aveam să mă mai îndoiesc de bunele lui intenții. N-am sfîrșit bine gîndul, că m-am răsucit de parcă aș fi simțit o împunsătură.

Diana mă întrebă, mai mult adormită decît trează :

— Ai pățit ceva ?

— Nimic, am răspuns.

Nu puteam să-i explic că descoperisem chiar atunci că fața palidă care mă spionase în noaptea aceea de la fereastra atelierului era a lui Reger Samaniego.

40

A DOUA ZI, dimineaţa, Diana m-a întrebat cum am dormit. I-am spus că n-am închis ochii.

— O să dormi la noapte, m-a asigurat.

Am privit-o, m-am gîndit că era mai frumoasă şi, în ultimul timp, mai bună decît oricine pe lume, şi m-am hotărît să nu ţin seama de părerea altora. „Ceferina scorneşte mereu motive de îngrijorare“ mi-am zis. „Dacă am locui singuri, Diana şi cu mine am fi fericiţi“. Ne-am sculat îndată şi ne-am dus să bem *mate*. Cu o voce dulceagă, care m-a făcut să fiu cu ochii în patru, Ceferina i-a spus soţiei mele :

— Fiindcă e duminică i-am poftit pe tatăl şi pe sora ta. Vor veni şi cu puştiul. De ce nu pregăteşti pentru prînz faimoasele tale plăcinte cu porumb ?

Diana a protestat, grozav de abătută :

— Azi n-am nici un chef de gătit !

Îmi amintesc că mi-a trecut prin cap : iată o dovadă limpede că Ceferina o tulbura. Bătrîna insistă :

— Se cuvine să sărbătorim împăcarea.

— Nu trebuie să facem atîta caz.

Continuară să discute, prietenește, pînă cînd bătrîna schimbă foaia şi zise dinadins :

— Adu-ţi aminte că pentru tine toate zilele sînt de aniversare.

Credeţi-mă, Diana părea o biată şcolăriţă scoasă la tablă de învăţătoare să spună lecţia

pe care n-o știa. În zăpăceala ei, a spus ceva care ne-a făcut să rîdem :

— Vii, Lucho ? m-a întrebat. Hai să cumpărăm foaia de plăcintă și o conservă de porumb.

N-o să-mi spuneți că vorbele ei n-aveau haz, mai ales în gura unei bucătărese care dă dovadă de atîta pricepere și amor propriu cînd pregătește bucatele. Ce se petrecea oare ? Gospodina care totdeauna cerea vînzătorului știuleții cei mai proaspeți se mulțumea acum să-i cumpere în conservă ? Ba și mai de necrezut : o bucătăreasă atît de mîndră de minunăția și finețea neasemuită cu care-i ieșeau prăjiturile, plăcintele și foietajele, de i se dusese vestea, avea să cumpere foile gata făcute ?

41

FOARTE SIGURĂ de ea, Ceferina îi ceru soției mele :

— Ia creion și hîrtie.

Diana ascultă ordinul și, cu o supunere de-ți venea să te crucești, se apucă să scrie după dictare lista cu tot ce trebuia să aducem. Mi-am zis că, la timpul potrivit, cînd amintirea internării n-o va mai tulbura, o voi întreba pe Diana cum au izbutit cei de la Psihiatrie să-i schimbe felul de a fi.

Înainte de plecare, i-am atras atenția bătrînei :

— Ai grijă de cățea. Să nu cumva s-o fure.

— Cîtă vreme e cu mine, n-o s-o fure nimeni, răspunse. Sau ce-ți închipui ? Fiecare apără ce iubește, adăugă, privindu-mă în ochi, de parcă aș fi putut s-o înțeleg. Dar nu înțelegeam nimic.

Am comentat cu soția că, după cîte se pare, cățeaua fusese îndrăgită de toată lumea. Cînd am ajuns la prăvălia din colțul străzii Acha, apăru Picardo. Caraghiosul de el, ferchеș nevoie mare, trecu înainte fără să salute.

— Ce l-o fi apucat ? am întrebat.

— Pe cine ?

— Pe Picardo. Nu m-a salutat.

Ne-am dus apoi la piață. Văzînd-o pe Diana cum ștergea de pe listă plină de zel, cumpărăturile făcute m-am întrebat dacă bătrîna n-o fi deocheat-o. Mi-am adus atunci aminte de recomandările doctorului și am recunoscut iar că fusese prevăzător.

Am intrat în pasaj și la capătul celălalt, în grădină, am zărit-o pe bătrînă în fața porții. Cînd ne-am apropiat, și-a ridicat brațele și a anunțat :

— A fost Aldini să te vadă, să-ți spună că au internat-o pe Elvira la Psihiatrie.

Am reușit să exclam :

— Nu se poate !

Cu ochii mijiți, Ceferina se uită la Diana și comentă :

— O să vedem cum i-o dau înapoi.

Eram așa de tulburat că nu scoteam o vorbă. În cele din urmă am zis ;

— Mă duc la Aldini.

Diana m-a îmbrățișat și mi-a șoptit la ureche :

— Nu pleca. Nu vreau să rămîn singură cu vrăjitoarea asta.

— Mă duc și mă întorc repede, am explicat.

— Ia-mă cu tine.

— Nu pot.

Mîhnită de-a binelea, ori speriată, m-a rugat :

— Nu întîrzia !

42

ALDINI ERA în curte, așezat la marginea unei bănci lungi de pin, cu tărtăcuța de *mate* în mînă, ibricul alături și cu Malandrín întins la picioare. Cînd m-a văzut, a ridicat cum a putut un braț, l-a mișcat încet în jur și a zis :

— Scuză dezordinea. Curtea asta este o pantomimă acvatică. Bărbatul trăiește ca un adevărat porc atunci cînd soția lipsește de acasă. E de ajuns să-ți spun că Malandrín, ca niciodată, își face nevoile înăuntru.

Am întrebat :

— Ce s-a întîmplat ?

— Ce vrei să se întîmple ? răspunse. Dezordinea și murdăria se adună. Ia loc.

M-am așezat la capătul celălalt al băncii. Schiopul, care în general dă dovadă de o inteligență cu mult superioară față de a mea, părea în dimineața aceea prostit de-a binelea. O fi așa cum spune *don* Martín, că mîhnirea întunecă mintea. Am ridicat vocea ca să înțeleagă :

— Te-am întrebat ce s-a întîmplat cu Elvira.

— Ce vrei ? răspunse. A trebuit s-o internez.

Mi-a întins anevoie ceaiul. Am chibzuit în timp ce sorbeam și apoi m-am încumetat să întreb :

— Oare i-o fi pasionînd să ne interneze soțiile ?

— Să-i pasioneze ? repetă privind fix ceaiul.

Am dat să lămuresc, cu o voce subțire, între ironică și satisfăcută, pe care eu însumi am socotit-o neplăcută :

— Poate ne au de clienți, dragă.

Uitam pe nedrept surpriza plăcută pe care mi-a provocat-o, la vremea ei, nota de plată de la Psihiatrie, și mă cuprindea iar vechea ciudă împotriva doctorului.

— Nu, nu, se împotrivi Aldini, adăugînd trist : În ultimul timp biata Elvira era foarte schimbată.

Era rîndul meu să mă străduiesc să pricep.

— Foarte schimbată ? am repetat.

— Nu știu ce-avea. Nu era cea de totdeauna.

În răstimpul ăsta eu sorbeam din *mate*-le neîndulcit și meditam.

— De ce nu m-ai chemat ? l-am întrebat.

— Nu te-am văzut. Ieși rar de cînd s-a întors Diana, și mereu însoțit de ea. Dacă ai aflat în sfîrșit ceea ce se cheamă fericire, n-o să fiu eu cel care o să ți-o tulbur cu necazuri.

— Ți-o vor da pe Elvira înapoi, i-am zis.

— Va dura mult.

— Și eu am știut ce înseamnă așteptarea nesfîrșită, dar într-o bună zi mi-au dat-o înapoi.

— Schimbată ? întrebă cu un glas abia auzit. Schimbată în bine ?

Am răspuns hotărît :

— Schimbată.

— Bine ar fi să am și eu norocul ăsta !

— O să-l ai.

Se vedea bine că bietul Aldini era prea trist ca să fie încurajat cu vorbe, oricît ar fi fost ele de potrivite. Ne-am băut ceaiul în tăcere și, fiindcă nu mai știam ce să-i spun, mi-am prelungit vizita peste măsură de mult. În cele din urmă m-am ridicat.

— Cînd ai nevoie de mine, i-am spus, cheamă-mă. Te rog s-o faci neapărat.

M-a privit neliniștit, ca și cum plecarea mea l-ar fi surprins. Cu toate că mă chinuiau remușcările, deoarece era de netăgăduit că în ultimele săptămîni îl uitasem cu desăvîrșire, am plecat acasă.

Cum s-au mai schimbat vremurile ! Înainte, ați fi zis că în pasaj trăiați ca la țară ; nu se auzeau nici păsările. Duminica aceea fiind ajunul Crăciunului, dacă nu ocoleam o petardă, mă asurzeau artificiile. Nu știu ce i-a apucat pe băieții din cartier, dar vă jur că totul părea mai curînd război mondial decît sărbătoare. Prima victimă a fost cățeaua, care de frică n-a mai vrut să iasă de sub pat.

Soția mea nu era în bucătărie. Înainte de a apuca să întreb de ea, Ceferina mi-a spus :

— Nu făcea nimic ca lumea, așa că am trimis-o să se îmbrace.

Mi-a zburat iar gîndul la Aldini. I-am spus :

— N-o să-ți vină să crezi. Dacă săptămîna trecută mi-am amintit de Șchiop o singură dată, e mult.

— Dragostea și prietenia nu fac casă bună, decretă bătrîna. Cînd prima e în floare, cealaltă pălește.

Și mai zice apoi că Diana vorbește ca din carte ! M-am îndreptat spre ușă, să nu înceapă iar o ceartă.

— Pleci ? mă întrebă.

— Să mă îmbrac, am răspuns.

Sînt unii care au mereu la îndemînă provizia lor de iritare. Știți care a fost comentariul Ceferinei ?

— Domnul se supără fiindcă i-am poftit cumnata, dar cînd vine îi face curte.

M-am abținut pentru a doua oară. În spatele meu, bătrîna bombăni cu glas ridicat :

— Bărbații sînt precum cîinii.

M-am întrebat nedumerit dacă dragostea mea pentru Diana era de ajuns ca să-mi atragă antipatia Ceferinei.

43

ÎMI REAMINTESC de evenimentele din acele ultime zile cu adevărată teamă. Îmi apar iar în minte, învăluite într-o lumină stranie, de parcă ar fi vederi ori tablouri dintr-un coșmar în desfășurare, unde cu toții, copiii și ființele cele mai dragi inimii mele, urmăresc brusc un scop de o răutate de necrezut. Nu vă cer să dați crezare considerațiilor mele, care ar putea părea aiureala unei minți rătăcite, dar

vă asigur că mă străduiesc să fiu cît se poate de exact în povestirea faptelor. Aveţi vă rog în vedere că vă scrie un ceasornicar.

Prima ceartă — cei ai casei am asistat la ea ca simpli spectatori — a izbucnit cînd Adriana María nu le-a dat voie puştilor să iasă în stradă.

— Uiţi că sînt băieţi şi nu domnişoare, se împotrivi *don* Martín. Tendinţa firească unui băiat normal e să arunce artificii, să spintece pisici şi să se bată cu pumnii.

Au discutat îndelung. În sinea mea, îi dădeam dreptate Adrianei María, dar doream să cîştige *don* Martín, să scăpăm, măcar pentru scurtă vreme, de Martincito şi de prietenul lui.

Atmosfera de tensiune generală era agravată de exploziile de artificii, neîncetate şi totuşi mereu inoportune, în pasaj şi în tot cartierul de jur împrejur.

Aşa cum se întîmplă de obicei, la ora cînd copiii beau laptele încordarea s-a mai domolit, ba chiar s-a rîs. Pricina chefului era dealtfel neplăcută. Dar s-o luăm pe îndelete, cum predică socru-meu. Prînzul şi vremea siestei nu numai că s-au prelungit considerabil, dar au fost şi cam agitate.

— Doar un ranchiunos nu iartă un copil, mi-a trîntit nu mai ştiu cînd cumnată-mea.

O fi avut dreptate, dar vă jur că Martincito şi prietenul lui, un grăsan palid, ne înnebuniseră pe toţi, şi mai ales pe Diana, ceea ce nu mi-a căzut bine, şi pe biata căţea, tiza ei, care a stat cît a fost ziua de lungă cu coada între

picioare. Mi-aduc aminte că Diana s-a apropiat de mine ca să-mi spună încet :

— Mă duc să iau o aspirină, că nu mai rezist.

Trebuie să recunosc că *don* Martín a rămas imperturbabil. Era marele căpitan la punteа de comandă, surd la necazurile echipajului. Pentru că urmărea un serial care-l interesa grozav, nici nu și-a luat ochii de pe ecran atunci cînd și-a scos unul din papucii mei, l-a înhățat pe grăsan de ceafă și l-a bătut cu mai multă furie ca pe un covor.

— Doamne, ce maniere de a te purta cu un invitat, a protestat cumnată-mea. Dacă mîine îmi vine vecina să se plîngă, îi spun să vorbească mai bine cu tine.

În ce mă privește, i-am luat apărarea socrului, căci puștii se jucau de-a ascunselea pe sub perdea ori pe sub masă și te luau neîncetat prin surprindere, fără să-ți dea răgaz să te întrebi cine găsea pe cine.

M-am dus în cameră să văd ce se întîmpla cu soția mea, care nu se mai întorcea. Am găsit-o pe pat, cu batista umedă pe frunte.

— Bietul Lucho, mi-a zis. Cît de mult trebuie să mă iubești pentru ca să suporți familia asta !

I-am mulțumit pentru bunătatea ei, am privit-o lung în ochi, am sărutat-o. Strîns înlănțuiți, ne-am întors la ceilalți, precum doi creștini în arena cu lei. Hărmălaia a atins punctul culminant cînd Adriana María a rugat-o pe sora ei să-l ducă pe Martincito la bucătărie, să bea laptele. Spre uimirea generală, Diana

s-a prezentat cu grăsanul. Toți, vă rog să mă credeți, am izbucnit în rîs, chiar și *don* Martín. Sărmana Diana s-a înroșit și și-a ascuns fața în mîini ; mie mi-a fost teamă să nu înceapă să plîngă. Bătrîna a comentat, ca să înrăutățească și mai mult lucrurile :

— Acum nu-și mai recunoaște nepotul pe care îl iubește atîta !

Din fericire, socrului meu nu i-au căzut bine cuvintele astea și a strigat, suflînd din greu din pricina furiei :

— S-o luăm încet. Mai întîi să-mi spuneți cu ce drept îi vorbiți astfel Dianei mele, care abia a ieșit de la balamuc.

Vorbele astea n-or fi fost poate cele mai potrivite, dar m-au mișcat pînă la lacrimi, deoarece arătau că *don* Martín este un apărător înverșunat al soției mele.

Chiar dacă nu se cade s-o spun eu, vă asigur că, de n-ar fi fost ea, cu bunătatea și cu felul ei de a ști să se poarte cu oamenii, am fi petrecut după-amiaza tipică de familie : știți și dumneavoastră, cu bîrfa și cu prefăcătoria obișnuită. La un moment dat, Adriana María, toată numai miere, mi-a cerut arborele genealogic pe care, dintr-o greșeală lesne de înțeles, l-a numit ginecologic. Diana a ascultat-o fără să clipească, Ceferina i-a tot dat zor cu înțepăturile, iar *don* Martín, făcînd pe împăciuitorul suprem, ne-a obligat să mai suportăm alt serial la televizor. Soția mea s-a purtat extraordinar, fiindcă însăși Adriana

María mi-a lăudat-o peste măsură cînd am rămas o clipă numai noi doi (e drept pe un ton cam intim, lăsînd să se înțeleagă că ea și cu mine ne potriveam de parcă am fi fost complici, ceea ce mă supăra totdeauna). Cred în sfîrșit familia a dat să plece, soția mea spuse :

— Îi conduc pînă la stația de autobuz.

— Ce stație, dă-o încolo ! protestă *don* Martín, cu grosolănia care-l face să se simtă atît de în largul lui. După închiderea asta obligatorie în casă, plămînii cer aer curat. Să mergem la piațeta Zapiola.

— Cu atît mai bine, exclamă Diana. O plimbare bună pentru cățea.

— Biata de ea, am zis. Cu frica ei de artificii, o să fie mai curînd un chin decît o plimbare.

— Trebuie să iasă, mi-a spus nerăbdătoare bătrîna. Știi prea bine că în casă nu face nimic.

— Avem grădină ca s-o scoatem, am răspuns.

— Nici în grădină nu face nimic, pentru că îi e teamă și tot vrea să intre, spuse soția mea.

După cum vedeți, nu totdeauna se împotrivește spuselor bătrînei.

— Încearcă să găsești pînă data viitoare arborele ăla, mă rugă Adriana María. L-am băgat nu știu pe unde, la voi în dormitor. Nu știu unde mi-a fost capul.

Cum eram cu gîndul la treburi care mă priveau îndeaproape, am zăbovit pînă să pricep că îmi vorbea de arborele genealogic ; îmi aminteam de timpurile, acum de neimaginat,

cînd îndată ce ieșea soția mea mă cuprindea neliniștea și bănuiala. M-am gîndit, pe cuvînt, că n-aveam de ce să mă plîng de soartă.

44

CÎND FAMILIA s-a îndepărtat, am recapitulat în minte după-amiaza, am calificat-o drept adevărat coșmar, iar apoi, amintindu-mi de o vorbă foarte pe gustul lui Aldini, drept pantomimă acvatică. Iertați-mă dacă nepotrivirea acestor cuvinte vă deranjează. Eu le folosesc deoarece arată exact aspectul confuz și poate comic al faptelor petrecute, aspect care pentru mine le face mai triste.

Cum musafirii plecaseră, am intrat în casă cu un sentiment de ușurare. Atunci Ceferina a declarat :

— Plimbarea asta o să-mi dea un răgaz prețios să-i inspectez lucrurile.

La început n-am înțeles, ori n-am putut crede, apoi m-am împotrivit categoric.

— Cum îți închipui că o să permit o asemenea grozăvie ?

M-a întrebat :

— Ce-i rău în asta ?

— Cum adică ce-i rău în asta ? am repetat.

Ca să reușească ce-și propune, e o adevărată vulpe.

— Dacă nu găsesc nimic, o să fiu prima care o să recunosc.

Cinstea mi-a dat putere și n-am cedat nici în ruptul capului. I-am spus răspicat :

— Eu, dragă, sînt cinstit cu soția mea.

S-a supărat de parcă ar fi văzut în cuvintele mele ceva condamnabil și chiar ridicol. Uneori, s-ar părea că unei femei nu-i cade bine ca un bărbat s-o asigure că îi este fidel alteia. Ceferina și-a ascuns furia cum a putut mai bine, pentru a mă întreba pe tonul cel mai dulceag :

— Ce cîștigi dacă mă lași cu îndoiala ?

„Nimic" mi-am zis. „Doar că mă obosești și înnebunești cu aluzii, nu știu eu cît de îndărătnică poți fi ?" Luîndu-ne astfel cu vorba, am pășit prin cameră și, mai înainte de a înțelege tîlcul actelor ei, a început să cerceteze dulapul. Cînd mi-am revenit din uimire, i-am strigat :

— E o jignire ! N-o să încuviințez una ca asta ! Abia s-a întors Diana și nimeni n-o mai respectă !

— Ai multă încredere în ea ? întrebă, aproape afectuos.

— Încredere absolută, am răspuns.

— Atunci de ce nu mă lași să continuu ? Eu sînt cea care o să pic prost.

— N-o să permit una ca asta ! am repetat, fiindcă nu-mi trecea altceva prin minte.

Chiar dacă nu crede nimeni, uneori bătrîna mă face să mă fîstîcesc. Ce mi-a spus bunăoară imediat după aceea mi s-a părut, preț de un minut — minutul hotărîtor, din păcate — fără replică.

— Dacă dau greș, a declarat cu cea mai mare solemnitate, nu mai spun niciodată un cuvînt împotriva Dianei. De ce nu dai o fugă pînă la poartă ? Ar fi neplăcut să apară deodată.

Am dat fuga pînă la poartă, m-am uitat afară și m-am întors într-un suflet. Eram atît de tulburat încît am fost gata să-i zic : „Nu-i nici o primejdie". I-am strigat :

— Încetează !

— Nu mai am mult, m-a asigurat, fără să-și piardă cumpătul și fără să-și întrerupă căutarea.

— Nu pricepi că nu e nimic ? am întrebat-o. Termină odată !

— Dacă nu găsesc nimic, cine o să te poată suporta ?

Ieșirea asta m-a amuzat, ba chiar m-a măgulit. M-am întrebat apoi ce-o fi căutînd oare bătrîna cu atîta înverșunare. Fără să las să mi se ghicească neliniștea, am repetat :

— Termină odată !

— Vreau să las totul în ordine, zise, ca o ființă chibzuită. De ce nu mai dai o fugă, să vezi dacă nu vine ?

M-am supărat, căci spunea că pune lucrurile la loc, dar scotocea mai departe. Vă mărturisesc că m-am gîndit, la rîndul meu : „Ar fi neplăcut ca Diana să apară dintr-o dată". Am dat iar fuga pînă la poartă. Cînd m-am întors în dormitor, Ceferina agita deasupra capului, cu un aer triumfător, o fotografie. N-am simțit curiozitate, ci mai curînd oboseală și

teamă. Teamă că poate o revelație de neconceput va distruge totul pe veci.

Bătrîna ținea fotografia de un colț; nu-i dădea drumul și nici nu mă lăsa s-o văd. În cele din urmă mi-a arătat-o. Era o fată, într-un parc; o fată de vreo douăzeci de ani, destul de frumoasă, dar slabă și, aș zice, tristă. Am privit-o cu un fel de fascinație pe care nu puteam să mi-o explic. În sfîrșit am reacționat, întrebînd:

— Ce-i cu asta?

— Cum ce-i cu asta?

— Desigur, am spus. N-ai mai încăpea în piele de fericire dacă ar fi un tip.

Am atins-o pesemne la punctul sensibil, fiindcă a deschis gura și a închis-o la loc, fără să rostească o vorbă. Și-a revenit destul de repede.

— Ție ți-a vorbit de fata asta? întrebă. Mie nu.

— De ce să vorbească de toată lumea? O fi poate vreo cunoștință de la Psihiatrie și n-o pomenește dintr-o delicatețe și un respect pe care nu le poți pricepe. Sau pur și simplu nu vrea să-și mai amintească de zilele alea.

Cred că am cîștigat un punct. Ceferina a lăsat mîna în jos și i-am luat fotografia. Am văzut că hîrtia era dezlipită și răsucită la colțul pe care bătrîna îl ținuse între degete. Am netezit-o cu grijă și am întins-o pe carton; atunci a apărut scrisul de tipar: *Amintire din Piața Irlanda.* M-a făcut să-mi cam pierd cumpătul.

Am auzit lătratul cățelei și n-o să vă vină să credeți — ne-am privit ca doi complici. Ceferina a luat fotografia.

— O pun unde am găsit-o, declară.

A băgat-o printre rufe și, cît se poate de liniștită, a început să aranjeze dulapul. Am ieșit în întîmpinarea Dianei — mi-e rușine s-o spun — ca să-i dau timp celeilalte. Diana mi-a înmînat un pachețel.

— Pentru tine, a spus.

S-a dus să dea apă cățelei. Dinspre bucătărie apăru bătrîna, cu un aer satisfăcut, grozav de insolent. I-am arătat pachețelul și i-am zis :

— Pe cînd eu încuviințam aiurelile tale, Diana mi-a cumpărat un cadou.

Mi-a răspuns în șoaptă :

— Nu știm cine este.

45

CÎND AM DESCHIS pachețelul, am descoperit cu neplăcere că darul Dianei era un somnifer. Am întrebat-o, pornit :

— Cum îți închipui că o să iau așa ceva ?

Adevărul e că nu am nevoie de somnifere și mă mîndresc cu asta.

A insistat :

— Azi-noapte n-ai închis ochii. Trebuie să te odihnești.

Cred că atunci m-am înfurit. Am repetat întrebarea :

— Cum îţi închipui că o să iau aşa ceva ? Îţi garantez că n-or să-mi găsească urme de droguri în ziua cînd îmi vor face autopsia.

Subiectul mă interesa pesemne, căci am continuat să perorez pe tonul ăsta care, dacă nu era ostil în chip deliberat, de atîta patimă părea violent. Deodată, am băgat de seamă că Diana era foarte tristă. M-a cuprins ruşinea şi m-am întristat şi eu ; aş fi făcut orice s-o văd mulţumită. Cadoul şi insistenţa ei or fi fost poate nepotrivite, dar vina mea era mai mare : orbit de vanitate, cu toate că o iubeam mai mult decît orice pe lume, o chinuiam. De cînd s-a întors de la Psihiatrie nu i-am vorbit niciodată în felul ăsta şi înainte nu m-aş fi încumetat. I-am cerut iertare, mi-am recunoscut grosolănia, am început s-o mîngîi dar, firește, nu i-am alungat tristeţea. Îmi amintesc că, pe cînd mă uitam la chipul ei atît de mîhnit şi atît de frumos, m-am întrebat, ca omul ros de o bănuială absurdă, ce-o fi întristat-o mai mult pe Diana : asprimea cuvintelor mele sau pur şi simplu că n-aveam de gînd să iau picăturile. M-am ruşinat de gîndul ăsta pe care l-am socotit meschin, mi-am zis că primeam neîncetat dovezi de dragoste din partea Dianei şi că ea, cel puţin în ultima vreme, nu se arăta niciodată îndărătnică ori capricioasă.

Ceferina a deschis pe neaşteptate uşa, anunţînd :

— Masa e gata.

S-a întors cu spatele și a bombănit niște cuvinte pe care eu le-am interpretat ca „Cea-laltă măcar gătea".

Cred că Dianei îi e teamă de ea, fiindcă să fi văzut ce repede i-a trecut supărarea. A ajutat la servit cu cea mai mare amabilitate și s-a străduit teribil să întrețină conversația. Bunăvoință zadarnică : am sfîrșit masa în tăcere.

În timp ce femeile spălau farfuriile, eu mă prefăceam că citesc ziarul și luptam cu somnul care îmi dădea tîrcoale, fără să fie nevoie de nici un somnifer, deoarece noaptea trecută nu dormisem deloc. Bătrînei nu-i scapă nimic, n-a fost deci o minune că mi-a zis :

— Și tu ai devenit un adevărat trîntor. Pînă la întoarcerea Dianei ai fost un model : cînd mă duceam să mă culc, mai lucrai încă la ceasuri, iar acum nu-ți mai aduci aminte că există, nici ziua, nici noaptea. Ai de gînd să trăiești din dragostea soției tale ?

— Eu cred, i-am răspuns, că și cel din urmă sclav are dreptul la puțină vacanță.

Abia ne-am întors în dormitor, că Diana a căzut iar pradă tristeții. Neștiind cum s-o fac să-i treacă, i-am spus într-un tîrziu :

— Nu-ți fă griji. O să iau picăturile.

M-am gîndit că, pentru a salva aparanțele, îmi va răspunde să nu le iau, dacă n-aveam chef. Dar mi-a răspuns îndată, de parcă s-ar fi temut să nu mă răzgîndesc :

— Mă duc după un pahar cu apă.

46

MI-AM AMINTIT atunci de povești spuse demult de Picardo despre indivizi care turnau două sau trei picături dintr-un drog în cafeaua cu lapte a domnișoarelor, ca să le exporte adormite în America Centrală. Cu toată îngrijorarea mea profundă, m-am întrebat în glumă unde aveau să mă exporte.

Nu vă închipuiți cît e de greu să convingi pe cineva că o să iei un leac și de fapt să nu-l iei, mai ales cînd acest cineva te urmărește, chiar dacă o face pe ascuns. De bună seamă, nu strălucesc prin puteri de vrăjitor ori de scamator. Situația pe care o descriu acum în treacăt dura peste măsură de mult, așa că m-am dus la baie cu paharul — în mare zor, deoarece Diana mă urmărea — am aruncat conținutul în lavabou, mi-am umezit gura și am spus :

— Nu e rău.

Mi-am dat seama că soția mă observa cu neîncredere. Ceea ce m-a ajutat în cele din urmă s-o liniștesc a fost somnul care mă cuprinsese de adevărat. Ca s-o conving mai bine, mă frecam la ochi și căscam, într-un simulacru ce-mi mărea starea de somnolență, așa încît am adormit, pentru a mă trezi în scurtă vreme, cu o tresărire pe care am ascuns-o grabnic. Jocul ăsta s-a repetat și, cum întredeschideam ochii, dădeam mereu peste ochii Dianei care mă priveau atent, aș spune aproape sever. Știu că noaptea tîrziu, poate fiindcă

gîndul se confundă cu visele, par cu putință lucruri cu totul de necrezut; adevărul e că pe atunci eram încredințat că Diana, cu un scop pe care mi-l ascundea, voia să adorm. Unii spun că e o rușine să te sperii de o femeie; eu vă mărturisesc că mi-a fost teamă. Primul simptom a fost o trezire foarte scurtă, căci somnul m-a doborît iar. Visam tot felul de prostii, că Diana avea să profite de visul meu, că era nu numai vicleană, ci și mincinoasă. Uneori, frica era atît de puternică, încît mă deștepta. Într-una din aceste treziri — nu mă întrebați dacă a fost a treia sau a patra căci am pierdut socoteala — n-am mai dat de ochii minunați ai soției mele. Am întors cu prudență capul și chiar m-am ridicat puțin, străduindu-mă să descopăr unde se afla; îmi amintesc că m-am crezut singur — nu cu ușurare, ci cu neliniște, cu un alt fel de neliniște, care mă ducea cu gîndul la timpuri trecute — pînă cînd un zgomot, ca al unui șoarece printre hîrtii, m-a făcut să privesc spre comodă. Am văzut-o acolo, cercetîndu-mi sertarele, așa cum făcuse Ceferina cu dulapul ei, cu cîteva ore înainte. Pe cuvînt că la început m-am socotit spectatorul unei pantomime care nu avea alt țel decît să mă umilească. Eram gata să strig că bătrîna a acționat împotriva voinței mele și că n-a găsit nimic. M-am abținut, căci era de ajuns s-o privesc ca să înțeleg că într-adevăr căuta ceva. Oricît de mult mi-am bătut capul și mi-am trecut în revistă obiectele, n-am descoperit nici unul care să îndreptățească atîta zel. „În afară de Eibar" m-am gîndit. Spuneți

şi dumneavoastră, de ce să aibă Diana nevoie de un revolver ? „Ca s-o omoare pe Ceferina“ mi-am zis, fiind gata să caut o explicaţie pentru orice trăznaie. Apoi m-am gîndit mai bine că nu era cu putinţă să-i pese prea mult de bătrînă şi că, de bună seamă, căuta revolverul să mă omoare şi să rămînă cu lucrurile mele. Frica te face să-ţi treacă prin cap gînduri de-a dreptul ruşinoase. Eu am izbutit să nu mă afund de tot în ruşinea asta, deoarece Diana şi-a întrerupt căutarea, de parcă ar fi găsit ce urmărea. M-am mai ridicat puţin şi am văzut cum cerceta o foaie de hîrtie. Operaţia asta i-a luat o groază de vreme ; apoi a pus hîrtia în sertarul al doilea al comodei mele. Aranjînd lucrurile n-a fost mai grijulie decît Ceferina : o comparaţie proastă, întrucît în comoda mea a fost totdeauna harababură, iar Diana îşi ţine dulapul în ordine.

Deodată, mi s-a părut că a dat să se întoarcă şi m-am culcat în pat. Paşii care se apropiau m-au făcut să nu-mi mai simt bătăile inimii. Diana s-a aplecat peste mine şi, pe cuvînt, m-a sărutat pe frunte şi a şoptit de două ori „sărmanul de el“. Vorbele astea au fost pentru mine un adevărat balsam, fiindcă mi-au adus aminte de mama. Cu pleoapele întredeschise am privit-o în ochi şi mi-am zis că Diana mă ocrotea de toate primejdiile de pe lume. De la acest sentiment de siguranţă am trecut iar la bănuieli şi temeri de necrezut. Nu ştiu cum, nici de ce, mi s-a năzărit să mă întreb cine mă privea prin ochii Dianei.

APOI, SOȚIA mea a înconjurat patul, a dat la o parte cuvertura și, cu mișcările ei de neconfundat, pe care i le știu pe dinafară, s-a culcat ; ca totdeauna, a încercat mai întîi o parte, pe urmă cealaltă (odată mi-a spus că toți sîntem niște cățeluși care nu se hotărăsc ce poziție să-și aleagă) și în sfîrșit a adormit. M-am sculat îndată și, cu mare băgare de seamă să n-o trezesc, m-am dus la comodă, împins nu atîta de curiozitate cît de dorința să-mi omor timpul. Cu surprinderea pe care vi-o puteți închipui, de cum am deschis sertarul al doilea am descoperit că hîrtia căutată de Diana cu atîta înfrigurare era arborele genealogic. „La urma urmelor", mi-am zis, „este o Irala și pe undeva trebuia să iasă la iveală asemănarea cu restul familiei." Bineînțeles, n-am spus asta împotriva Dianei. Reacția mea, îndată ce am făcut descoperirea, a fost de duioșie. M-a îmboldit dorința s-o îmbrățișez, s-o trezesc, să-i povestesc gîndurile mele greșite și s-o rog să mă ierte. M-am îndreptat spre pat cu intenția asta cînd, fără să vreau, mi-a trecut prin minte altă interpretare a strădaniei ei de a găsi arborele genealogic. „A vrut să-l cerceteze, m-am gîndit, pentru că e alta. Trebuie să cunoască antecedentele familiei, să știe, bunăoară, cum o chema pe maică-sa. Asta-i explicația". Am adăugat imediat, de

parcă aș fi fost sigur că interpretarea aceasta era cea exactă : „Din nefericire pentru ea, a nimerit săraca într-o familie care găsește mereu pretexte de a se grozăvi cu strămoșii".

Întins în pat, am tot chibzuit pînă am ajuns să mă întreb dacă n-am luat-o razna. „Tot atît de firesc ar fi să cred că și-a amintit de arborele genealogic, că a avut chef să mă întrebe unde să-l caute și că mă privea să vadă dacă dormeam cu adevărat, căci nu voia să mă trezească". Începusem să respir ușurat, cînd mi-a venit în minte că a insistat să iau picăturile cu mult înainte de a începe căutarea. Poate că a ținut neapărat să le iau, socotind că în noaptea aceea trebuia să dorm adînc. Prin clinici și prin alte locuri unde au a face cu personal medical oamenii capătă prostul obicei să recurgă la hapuri pentru orice. În ce mă privește, mi-am exagerat poate aversiunea față de picături. În răstimpul acelei zile nesfîrșite îmi găsisem singurul refugiu lîngă soția mea, iar apoi, fiindcă mi-a cumpărat un somnifer, am început să-mi imaginez tot felul de lucruri și să devin bănuitor. Gîndindu-mă într-una la toate astea, într-un tîrziu am adormit. Cam pe la opt, nu știu ce tresărire dintr-un vis m-a deșteptat. De cum am deschis pleoapele, am dat de ochii soției mele privindu-mă fix, ca și cum ar fi vrut să-mi smulgă un secret. Ideea m-a amuzat, eram gata să-i spun că eu n-aveam taine, dar mi s-a părut deodată că secretul era în ea și m-am speriat.

CUM NU-MI MAI stăpîneam nervii, m-am sculat și m-am dus la baie. Mi-am cufundat încheieturile mîinilor în apă rece pînă mi s-a făcut lehamite ; mi-am udat apoi fruntea și ceafa. Eram năuc, încredințat că nu mai puteam s-o duc tot așa și am ajuns chiar să mă întreb dacă n-aveam să dau fuga la Institut, să-mi facă vreo injecție ori poate să mă interneze. Așa nu mai mergea. Ceaiul, care te face nervos, din cîte am citit eu în „Mundo Argentino“ [1], m-a liniștit. Oricît am fi cu gîndul în altă parte, tot ne mai abatem puțin atenția pînă îl sorbim și-l dăm să-l prepare din nou și să-l bea și altcineva. Aș zice că rotunjimea tărtăcuței dă mîinii o mulțumire : nu mă întrebați de ce. De bună seamă că îmi stătea capul la toate astea ca să nu mă gîndesc la ceea ce mă frămînta. În parte, încercarea îmi reușea.

Diana și Ceferina comentară plictisul de a suporta iar, în seara aceea, familia Irala. Era o plăcere să le vezi cum se înțelegeau. Auzind-o, ai fi crezut că Diana n-avea a face în nici un fel cu Adriana María și cu *don* Martín. Atmosfera prietenească se prelungi pînă cînd bătrîna n-a mai putut răbda și a început s-o necăjească pe Diana cu sugestii pentru meniu. De fapt, o provoca. Diana a dat dovadă de un

[1] Ziar argentinian de mare circulație.

tact desăvîrșit. S-a uitat la ceas, s-a scuzat că era tîrziu, s-a închis în baie și a dat drumul la duș. Cît despre mine, m-am dus la atelier : nu suportam să am mintea slobodă. Acolo, în fața grămezii de ceasuri de reparat, am recunoscut în sinea mea că în ultima vreme simțul meu de responsabilitate cam scăzuse. Ceferina îmi spusese odată că dragostea și simțul de responsabilitate față de muncă nu fac casă bună ; n-am ascultat-o, fiindcă o spunea împotriva Dianei.

Am lucrat cît am putut de bine, în nădejdea de a fi ceasornicarul destoinic de totdeauna, de a-mi fi recîștigat vocația. Deodată, m-am pomenit gîndindu-mă la ziua de mîine, care mi se părea nesfîrșită. Chiar și acum, după cele întîmplate, îmi vine greu s-o spun : mi-a fost teamă de toate orele pe care aveam să le petrec cu Diana, ajungînd atît de departe încît mi-am dorit să se însereze curînd, s-o văd pe Adriana María. „Măcar asta e sora ei", mi-am zis. Ca în vis, mi-am închipuit că o îmbrățișam cu duioșie ; spun ca în vis, pentru că imaginația mea a luat-o razna și mi-a înfățișat-o pe Adriana María strîngîndu-mă într-un chip de-a dreptul nerușinat, în vreme ce eu eram trist deoarece nu știa să-mi interpreteze sentimentele. M-a copleșit apoi dorul după soția mea. Mi-a fost dor de ea într-un fel foarte ciudat, împins de curiozitate, de dorința de a o cunoaște mai bine, cu speranța imensă că mă înșelasem, de a plînge în brațele ei, a-i cere iertare, a uita totul.

Nu mă înțeleg nici eu însumi. Diana a sosit îndată și mi-a venit să fug. Poate aș putea să mă explic : cînd nu era cu mine, bănuiam că mi-ar fi fost de ajuns să o privesc ca să mă înseninez, și că închipuirile mele erau pur și simplu mofturi de bărbat răsfățat de soartă ; cu ea alături însă mi se părea că, dincolo de expresia și de pielea ei, văd o străină.

M-a rugat s-o însoțesc pînă la prăvălie și la tîrg, care în dimineața aceea se ținea în Ballivián [1], să poată face cumpărăturile de pe lista pregătită de Ceferina. I-am spus că mă duc să mă pieptăn puțin ; am intrat în cameră și mi-am pus în buzunar sticluța cu picături.

Am plecat. Vă jur că mă uitam la lucrurile din preajmă de parcă aș fi vrut să-mi amintesc de ele. Sau poate ca cineva care își ia rămas bun.

Patronul nu era în prăvălie. Ne-a servit fata lui, care era pricina faimoasei răceli între dumneavoastră și mine. Ce părere aveți de cum arăta ? E înaltă, frumoasă foc, iar pe clienți îi servește ca și cînd le-ar face o favoare. Ne-am dus apoi la tîrg și în cele din urmă am trecut pe la farmacie. Sub pretextul că îl întreb pe *don* Francisco dacă „Systeme Roskopf"-ul mergea cum trebuie, l-am luat la o parte, i-am arătat sticluța și l-am întrebat dacă picăturile erau foarte puternice.

Mi-a răspuns :

---

[1] Stradă din Buenos Aires.

— Le poate înghiți și un prunc fără nici o primejdie.

Am luat-o pe Diana de braț și ne-am întors acasă ; cînd a dus cumpărăturile la bucătărie, cealaltă Diană a ieșit să o scot la plimbare. Dacă m-a văzut cineva, va fi crezut că eram nebun căci, pe cuvînt, vorbeam de unul singur și, cînd îmi dădeam seama, vorbeam cu cîinele, ca să maschez. Nu numai ca să maschez, ci și pentru că o simt foarte atașată. În fond, e singura făptură în care am încredere deplină.

Ceferina a ieșit în poarta grădinii și m-a strigat.

Am mîncat fără să-mi fie foame. După prînz, am lungit conversația peste poate, deși Ceferina și Diana, ca totdeauna cînd sînt împreună, mă țineau ca pe jar. În sfîrșit, Ceferina s-a apucat să spele pe jos și am priceput că sosise ora siestei.

De la o vreme, starea mea sufletească se schimbă neîncetat. Mi-am zis că n-aveam dreptul să fiu abătut, deoarece bărbatul căruia îi place o femeie pe de-a întregul se poate considera fericit. I-am spus și Dianei, puțin în glumă, puțin ca să mă aflu în treabă.

— Vor fi existînd alte femei care nu sînt urîte, i-am explicat, ca Adriana María, care îți seamănă leit, dar nu are sufletul tău.

A izbucnit în plîns. Mi s-a părut mai frumoasă ca niciodată și s-a arătat nespus de drăgăstoasă, pînă într-atît încît m-a făcut să-mi uit temerile. Am vrut apoi să mă culc, dar Diana a reluat discuția. Nu mă întrebați ce

mi-a spus, pentru că n-am ascultat-o. M-am întristat văzînd cu ochii. Oricît v-ar părea de nepotrivit, simţeam nemulţumirea celui care şi-a înşelat nevasta. N-am mai putut răbda, am sărit din pat, m-am dus o clipă să mă spăl şi m-am îmbrăcat în mare grabă.

— Unde te duci ? întrebă.

— Nu ştiu, i-am zis.

Ştiam ; vreau să spun, ştiam amîndoi.

49

ÎN COLŢUL STRĂZII Acha l-am întîlnit pe Picardo, cu noul lui costum.

În momentele cele mai dificile, viaţa pare o comedie, cu cîteva paiaţe care repetă mereu acelaşi număr. De data asta, Picardo îmi rezerva o surpriză :

— Maestrul, a spus sever, e supărat pe tine.

— Care maestru ?

— Cum care maestru ? Maestrul Rivaroli.

— Pot să aflu de ce e supărat pe mine maestrul Rivaroli ?

— Nu fă pe prostul. Ţi-ai scos soţia de la balamuc fără să-i ceri ajutor. Este mîhnit.

— Iar tu, de ce ţi-ai pus costum nou ? Lămureşte-mă.

Îşi agită braţele, apărîndu-se parcă de o lovitură, se dădu înapoi cîţiva metri şi plecă în goană.

Am pornit și eu grăbit, fiindcă mi se părea că trebuia neapărat să ajung cît mai curînd. La Institutul de Psihiatrie m-a primit Campolongo. La insistențele mele, m-a lăsat să intru în birou și s-a dus să-l cheme pe Reger Samaniego. Credeam că dacă Reger avea să vină curînd, voi ști cum să-i vorbesc ca să nu-mi refuze o explicație completă și sinceră. A trebuit, bineînțeles, să-l aștept. Cînd a intrat, eram nervos și nu mai țineam minte micul discurs pe care-l pregătisem.

Ca să mă înțelegeți, voi încerca să relatez exact întrevederea asta, care a fost destul de agitată și de confuză.

— Ce vă aduce pe la noi ?

— Dorința, nevoia, am încercat să mă liniștesc, de a vă întreba ceva de cea mai mare însemnătate pentru mine.

Mi-a răspuns, pe tonul lui sîcîitor :

— Întrebați-mă. Totdeauna sînt pe de-a întregul la dispoziția pacienților mei.

— Am venit să vă întreb, domnule doctor, ce e cu Diana. Vorbesc cu ea, o văd trebăluind, n-am de ce să mă plîng dar, sincer să fiu, n-o recunosc.

Mi-a spus :

— Nu sînt sigur că vă înțeleg.

— O fi foarte bună cea pe care mi-ați dat-o înapoi, am lămurit, însă, nu știu cum să vă spun, pentru mine e alta. Ce i-ați făcut, domnule doctor ?

Doctorul Samaniego și-a ascuns fața de lup în mîinile uriașe și palide. Cînd și-a ridicat

capul, părea nu numai obosit, ci și foarte plictisit că mă aflam acolo.

— Amintiți-vă, zise. V-am prevenit că există două primejdii, nu-i așa ? De fapt aceste două primejdii sînt legate.

I-am mărturisit că nu pricepeam.

— V-am prevenit că o să duceți dorul nevestei neurastenice care a trăit ani de zile lîngă dumneavoastră. V-am dat exemplul meu clasic cu calul lăptarului.

— Îmi aduc perfect aminte, am răspuns ; încercam să-mi păstrez cumpătul și să argumentez : Dar Diana nu-i tot una cu calul lăptarului.

Cred că am marcat un punct în favoarea mea.

Apoi m-am încurcat în explicații și Samaniego m-a întrerupt.

— V-am atras atenția și că va fi foarte greu ca dumneavoastră să aveți sănătatea necesară pentru a înfrunta zilnic o persoană normală. V-am amintit de exemplul cu mărul putred.

— Ascultați, domnule doctor, îmi tot vorbiți prin pilde și parabole, dar eu vă spun ce simt. Cînd Diana mă privește în ochi, mă gîndesc la ceva extrem de ciudat.

— Nu-mi cereți să îmbolnăvesc soția fiindcă soțul e bolnav.

Cum sînt încăpățînat, am insistat :

— Nu, domnule doctor, nu vă cer așa ceva. Ascultați-mă : există ceva ciudat la Diana. E alta.

Doctorul și-a ascuns iar fața în mîini. Deodată s-a ridicat, și-a îndepărtat brațele și mi-a strigat :

— Ca să scăpați de îndoieli, vă sugerez o experiență foarte simplă. Luați-i orice fel de amprente digitale. Îmi veți spune apoi dacă e sau nu aceeași.

— Nu mă înțelegeți. Cum vă închipuiți că o să-i vîr degetele în porcăria aia, biata de ea ?

— Atunci sînteți încredințat ?

— Vă spun adevărul : sînt aproape încredințat că e inutil să mai vorbesc cu dumneavoastră. N-am încotro și trebuie să vorbesc cu ea. O să găsesc modul în care să-i smulg adevărul.

Reger s-a cufundat într-o tăcere atît de prelungă, încît m-am întrebat dacă nu era limpede că socotea întrevederea încheiată. Pășind ca un somnambul, a ocolit biroul și a ajuns lîngă chiuvetă. Cred că m-am gîndit că mi-ar face plăcere să-l trezesc brusc din starea asta de visare cu o vorbă ironică despre tratamentul pe care îl aplicau. Mi se pare că în clipa aceea mi-a înfipt acul și-am adormit.

50

M-AM TREZIT într-o cameră albă, într-un pat alb de fier, lîngă o noptieră albă pe care se afla o veioză aprinsă. La început m-am mirat să mă văd cu o pijama albastră, fiindcă

toate pe care le am sînt cu dungi. Cît se poate de liniștit, ca și cum aș explica un fapt cunoscut, am rostit atunci cuvintele care-mi dezvăluiau nenorocirea : „Nu sînt acasă". În față era o ușă, iar la dreapta mea o fereastră. M-am sculat și am încercat să deschid una, apoi pe cealaltă ; n-am putut.

Pe stradă se auzeau pocnituri și mi-am închipuit ce frică trebuie că îi era sărmanei Diana, căţeaua. Cînd au început clopotele, fluierăturile și sirenele, am văzut că ceasul arăta douăsprezece fix. Mi-am amintit, cu mîhnire nemărginită, că era Crăciunul. „Ce noroc că nu mi-au luat ceasul. Asta ar fi culmea, doar nu sînt arestat" am cugetat. Am deschis sertarul noptierei ; mi-am găsit acolo portofelul cu toți banii înăuntru, creionul și pieptenele. Îmi lipsea totuși buletinul de identitate. „Trebuie să-l cer" mi-am zis.

Dormisem toată ziua. M-am întrebat ce s-o fi întîmplat acasă. Am început să mă neliniștesc că Diana și Ceferina erau desigur îngrijorate din pricina mea. Am apăsat un buton. Voiam să verific dacă le-au dat telefon să le anunțe și încă dinainte m-am revoltat, presupunînd că nu le anunțaseră. „Bietele de ele, la ora asta sînt pesemne înnebunite din vina doctorului ăsta."

Eram gata să sun iar, cînd apăru un infirmier și apoi sora care mi-a oferit cafeluța în ziua cînd venisem s-o iau pe Diana.

— Plec imediat, am anunțat, dar mai întîi fiți amabili și spuneți-mi unde e telefonul. Vreau să vorbesc acasă și să-mi sun avocatul,

pe maestrul Rivaroli, să-l înștiințez de abuzul acesta.

Am văzut că în spatele infirmierului sora mă privea cu un aer rugător și făcea semn că nu cu capul.

— Mai întîi de toate, explică infirmierul, o să luați pastila asta.

După felul în care m-a apucat, am înțeles că deocamdată era mai bine să ascult. Cum tipul își făcea de lucru cu un tub, m-am arătat mai bine dispus și i-am zis :

— N-am nevoie de pastilă. Mă simt perfect.

M-am gîndit : cu alt somnifer ca cel de azi, miine n-o să fiu bun de nimic.

— Și acum să mîncați ceva, spuse tipul pe un ton prietenos. De ce anume vă e poftă ?

Nu-mi era poftă de nimic, decît să plec de acolo și să mă întorc acasă.

— Ce ziceți de o supă cu tăiței și de un grătar ? întrebă sora.

Au ieșit după mîncare. Am încercat să profit de minutele acelea ca să-mi fac o idee despre locul unde mă aflam și să-mi pun la cale strategia. Nu e ușor să te concentrezi cînd te afli într-o situație primejdioasă, în care n-ai mai fost niciodată. Poate că injecția pe care mi-a făcut-o Samaniego îmi întuneca încă judecata. Pe de o parte, mă simțeam indignat de-a binelea ; pe de alta, am reușit să înțeleg că, în mîna unor infirmieri obișnuiți să se lupte cu nebunii, nu mi-ar fi de nici un folos să mă revolt. Cred că încă de pe atunci am plănuit să vă scriu, numai că la început destinatarul urma să fie Aldini. Am avut presim-

ţirea că sora mă va ajuta şi că cel mai bine era s-o cîştig de parte mea.

Mi-au adus tava cu supa, care avea mai multe steluţe de grăsime decît tăiţei şi un grătar cu cartofi fierţi. Ca să cîştig timp, am mîncat cîteva bucăţele de pîine.

— Nu prea mi-e foame, am mărturisit.

— Nu trebuie să vă anemiaţi, răspunse infirmierul.

Din spatele lui, sora mă privea melinistită şi zise :

— Încercaţi să mîncaţi puţin.

Am ascultat-o.

— Acum o să luaţi vitaminele, declară tipul.

Simţeam că începeam să mă revolt şi că nu mă voi mai putea abţine să nu-i spun vreo două. Femeia încuviinţa din cap. M-am dat bătut. Pilulele erau mari şi urît colorate. Mi s-au oprit în gît, aşa că am fost nevoit să mai beau încă un pahar de apă, care s-a cam vărsat.

— Sînteţi încă nervos, observă infirmierul.

— Ba nu, i-am răspuns hotărît. Nu sînt însă obişnuit să iau medicamente. M-am lăsat stăpînit de orgoliu şi le-am explicat : N-o să mă credeţi, dar vă jur că pînă azi n-am avut nevoie nici măcar de o injecţie.

Infirmierul m-a privit cu răceală şi a spus, pe un ton care mi-a displăcut :

— O să schimbăm noi toate astea. Haideţi, vă însoţesc la baie.

A trebuit să mă duc, să stau şi să mă întorc împreună cu el. În treburi de-astea, să mă

credeți, sînt foarte sensibil și îmi place să fiu singur. Chiar dacă așa stau lucrurile, o să rabd ca să le cîștig încrederea și să nu mai fie cu ochii pe mine zi și noapte.

— Vă lăsăm puțină apă, dacă o să vă fie sete, a zis femeia.

— Mulțumesc, am răspuns. Vreau să vă rog ceva. Oricare din dumneavoastră uitați-vă, cînd puteți, în haina mea să vedeți dacă nu e acolo buletinul. Nu-mi place să-mi pierd actele.

— Nu trebuie să vă gîndiți acum la asta, ordonă cu asprime tipul.

— Culcați-vă. Să vă odihniți bine, m-a sfătuit blînd femeia. Dacă nu puteți, sunați. O să vă dăm o pastilă.

Cu oamenii ăștia n-o scoți la capăt, trăiesc pe altă lume, parcă ar fi marțieni. Nu ne înțeleg, căci au alte obiceiuri. Vă închipuiți că mi-era greu să mă împac cu ideea că mă aflam în lumea aceea. Mi-am dat seama că era esențial să mă întorc la a mea, dar nu m-am înșelat cu iluzia că ar fi ușor să ies de la Institutul de Psihiatrie. Bineînțeles, dacă aș fi apreciat atunci cu exactitate greutățile ce-mi stăteau în cale, nu mi-aș fi stăpînit nervii și aș fi ajuns la urmări pe care prefer să nu mi le imaginez.

Cînd mă voi întoarce acasă? N-am cea mai mică idee. Dacă vreți să mă ajutați, poate că peste cîteva zile voi fi la mine.

51

A DOUA ZI, eram treaz de-a binelea cînd a intrat sora cu cafeaua cu lapte, dar m-am prefăcut că dorm. Cred că am procedat așa cu vaga intenție de a o spiona, fără să-mi amintesc că nu poți vedea cu ochii închiși. S-a întîmplat atunci ceva inexplicabil. Dacă credeți că vă mint, înseamnă că nu ați citit cu atenție ce-am scris pînă acum ; povestirea mea dovedește, mi se pare, că spun adevărul fără să mă străduiesc să las o impresie bună. Dealtfel, în împrejurarea aceea am rămas de-a dreptul speriat și supărat.

E timpul să vă spun că sora a lăsat tava pe noptieră, s-a aplecat peste mine, să mă cerceteze de aproape și m-a sărutat.

M-am prefăcut mai departe, cu și mai mult temei, și apoi am început să fac mișcările cuiva care se trezește dintr-un somn profund. M-a întrebat :

— Cum vă simțiți ? Ați dormit bine ?

Femeia îmi asculta răspunsul sincer interesată. Mi-am spus că atîta zel profesional nu se potrivea cu sărutarea de mai înainte. În sinea mea sînt cam malițios.

Sora asta n-o să mă lase s-o mint. M-am repezit la micul dejun cu o poftă de mai mare dragul. Cred că mi-a spus :

— Nu știți ce bucuroasă sînt să vă văd mîncînd.

Mi-a trecut deodată prin minte : „cu aparența ei amabilă îmi dă să înțeleg că am fost, sau că mai sînt bolnav și că am nevoie de doctor".

Sora spuse, de parcă mi-ar fi citit gîndurile :

— Sînt de partea dumneavoastră. Vreau să vă ajut. Aveți încredere în mine.

Nu-mi puteam crede urechilor.

— Dacă nu vă înțeleg greșit, am remarcat, situația mea aici e dificilă ?

— Toți încearcă să fugă, răspunse, dar nimeni nu reușește. Dumneavoastră trebuie să fugiți, trebuie să fugiți.

În clipa aceea m-am convins cît de urgent era să vă scriu. M-am liniștit puțin și i-am spus :

— O să vă rog ceva. Am nevoie de hîrtie de scris.

— Mai tîrziu mă strecor pînă la un chioșc și vă aduc.

— O să-mi păstrați taina, nu-i așa ?

— V-am mai spus doar : încredeți-vă în mine.

Am ținut-o una și bună :

— Numai dacă îmi păstrați taina.

— Sînteți rău. Neîncrezător, zise cu o grimasă.

M-a privit de aproape.

— E o scrisoare pentru un prieten, am explicat. Veți putea să i-o duceți ? Nu stă departe.

— Chiar de-ar sta la capătul lumii.

— Nu ştiţi ce serviciu îmi faceţi. E foarte urgent.

A răspuns :

— Mai urgent ar fi să scăpaţi de aici, dar nu văd în ce chip.

Intră infirmierul şi-mi spuse :

— Haideţi la baie.

52

CÎND M-AM ÎNTORS în cameră, patul era făcut. N-am putut să nu mă gîndesc : „Nu mă pot plînge de cum mă tratează. Numai s-o ţină tot aşa.“ După cum vedeţi, aveam asigurat tot confortul şi începeam să uit de soţia mea şi de faptul că eram închis. L-am întrebat pe tip dacă trebuia să mă bag în pat. A răspuns :

— Faceţi ce aveţi chef. Numai să nu vă obosiţi.

Nu l-am mai întrebat cum m-aş putea obosi.

A plecat. M-am apropiat de fereastră şi am constatat încă o dată că nu era chip s-o deschid : „Pentru ca nebunii — mi-am explicat — să nu se arunce jos“. Am văzut că dădea spre o curte interioară, triunghiulară, cu un strat în mijloc unde creşteau buruieni şi care forma tot un triunghi, mai mic, destul de îngust, de întunecos şi de trist. Eu mă aflam la etajul cinci. Sus mai era un rînd de ferestre.

A apărut sora cu hîrtia de scris.

— Nu ştiu cum să vă mulţumesc, am zis.

— Dacă vreți vă spun eu.

— Cît vă datorez ? am întrebat.

S-au auzit bătăi în ușă (ceea ce m-a mirat, fiindcă toți, pînă atunci, intrau fără să bată la ușă). Era doctorul Campolongo. L-am asigurat că am dormit dus, că mă simțeam grozav, că luasem o gustare zdravănă, dar am vorbit cît mai puțin cu putință. Mă cunosc bine. Pentru orice prostie mi se urcă sîngele la cap și trîntesc niște tîmpenii care-mi pricinuiesc numai necazuri. Mi-a cerut să-i spun ce boli am avut. I-am zis :

— Pojar, în copilărie, și vărsat de vînt. Am fost totdeauna un om sănătos.

Cînd a plecat, a intrat sora și m-a prevenit :

— Scrieți în timp ce eu îmi fac turul de gardă, ca să nu vă surprindă. Dacă vă fac un semn — două lovituri scurte în ușă — ascundeți hîrtia sub saltea.

Cu toate că aș fi jurat că femeia asta încerca să mă convingă că eram închis, i-am mulțumit.

M-am apucat de treabă cu sîrg, dar am bănuit îndată că povestea era prea complicată pentru a o putea explica în patru sau cinci pagini. Am perseverat, încordîndu-mi toată voința.

M-a cuprins spaima, deoarece sora a intrat și a apărut lîngă mine fără să facă zgomot. M-a întrebat :

— E gata scrisoarea ?

— Da, am răspuns, însă a ieșit atît de încîlcită încît m-am apucat să scriu alta. Într-o jumătate de oră o termin.

— Mai bine lăsați pe mai tîrziu. Vă aduc prînzul.

Am mîncat cu poftă : fapt destul de surprinzător în situația mea, căci nu-mi place să fiu privit cînd mănînc, iar sora, sprijinită de ușă, nu-și lua ochii de la mine. Cînd am terminat, n-a luat tava, ci m-a privit mai departe. Ca să pun capăt acestei scene, am spus primul lucru care mi-a trecut prin minte :

— Îmi jurați că doctorii nu-mi vor citi scrisoarea ?

— Vă jur.

— E pentru un prieten ca să mă scoată de aici, am zis, înainte de a mă gîndi că am făcut poate o imprudență.

Am văzut că avea bărbia ascuțită, cu o aluniță pe partea stîngă, și mi s-a părut că ochii îi străluceau foarte tare.

— Eu n-aș amesteca oameni străini, spuse, dar voi face cum îmi cereți. Sînt la dispoziția dumneavoastră în orice privință, mă înțelegeți ? Mă cheamă Paula.

Făcea pauză între fraze, poate ca să înțeleg eu mai bine. O să rîdeți de răspunsul meu :

— O mătușă de-a mea se numește Paula.

— Pe tine te cheamă Lucho ? Cînd nu e nimeni de față, spune-mi Negra.

După oarecare ezitare am rostit cuvîntul :

— Bine.

A luat tava și a zis, părînd că se gîndește cu glas tare :

— Dacă n-are încredere în mine, e pierdut.

ÎNTR-O JUMĂTATE de oră am terminat scrisoarea, spre deplina mea satisfacţie. Cum Paula nu venea, ca să-mi omor timpul am făcut imprudenţa de a o reciti. Era mai clară, dar nu mai convingătoare decît prima. „Dacă cineva îmi cere ajutor printr-o astfel de scrisoare, ce fac?“ m-am întrebat. „O arunc la coş şi mă gîndesc la altceva.“

Adîncit în gînduri, m-am apropiat de fereastră. Am descoperit îndată un fapt pe care l-am socotit cît se poate de straniu. Dacă priveai cu atenţie, vedeai oameni la ferestrele de la primul etaj, de la al doilea, al treilea, al patrulea şi chiar de la al şaselea ; la al cincilea nu era nimeni.

Cînd infirmierul m-a întrebat dacă voiam să merg la baie, i-am spus că da. Ca şi în alte dăţi, pe drum n-am văzut nici ţipenie. Pentru că în ziua aceea inteligenţa mea funcţiona cu o repeziciune miraculoasă, am făcut legătura între cele două observaţii şi, pe tonul celui care vorbeşte să se afle în treabă, am întrebat :

— Nu mai e nimeni la etajul cinci ?

Fiindcă l-am luat prin surprindere, a bîiguit :

— Nu..., nu. A adăugat imediat : dumneavoastră.

M-a lăsat în cameră şi a plecat ca şi cînd s-ar fi grăbit terbil. Paula a venit îndată.

— E gata scrisoarea ? întrebă.

— Da, i-am spus. O să vă rog s-o duceți prietenului meu.

Mișcîndu-și buzele de parcă ar fi avut în gură o bomboană lipicioasă, Paula citi numele și adresa.

— Pe unde vine ? a întrebat.

— Cum intri pe Acha, prima casă la stînga.

— Dacă mă duc diseară, îl găsesc ?

— E acasă tot timpul, i-am zis și am mai rugat-o ceva : Luați banii, pentru că mîine mai vreau hîrtie, multă de tot. Nu sînt mulțumit de scrisoare și mîine încep din nou.

— Nu trebuie să-ți bombardezi semenii. Dacă te socotesc nebun, nu te mai iau în seamă.

Întrucît îmi vorbea din inimă, am lămurit-o :

— E o poveste atît de ciudată, încît dacă o aștern pe patru sau cinci pagini pare de necrezut. De-a dreptul de necrezut. E atît de ciudată că trebuie s-o povestesc altcuiva ca s-o pot înțelege eu însumi.

— Te vor interpreta greșit, îmi zise cu tristețe. Pe aici se perindă mulți nebuni și nu e prima dată cînd cineva mă asigură că povestea sa e foarte ciudată.

M-am împotrivit :

— Dacă mă crezi nebun...

Probabil că de teamă, nu de altceva, am tutuit-o. I-a plăcut.

— Dragul meu, mi-a spus, îți stau cu totul la dispoziție. Cu totul, mă înțelegi ? Mîine îți aduc hîrtie.

— Multă, da ?

— Da, multă; dar în loc să scrii, ceea ce îţi face rău, în situaţia ta eu mi-aş bate capul să găsesc o cale de scăpare de aici.

54

CU STRĂDANIA scrisului, cu vizitele sorei, ale infirmierului, ale doctorului Campolongo, cu mesele dese, mi s-a dus după-amiaza. Noaptea, în pat, am început să reflectez.

Am luat hotărîrea nestrămutată de a-i cere Paulei să-mi explice de ce era neapărat necesar să fug, dacă nu eram nebun. Să vedem, ce cîştigau medicii că mă ţineau închis? Mai întîi, eu nu sînt cineva important; apoi, din cîte îmi dau seama, nu trăim pe vremea medicilor cu redingotă şi joben, care fură nişte nefericiţi ca în filmul lui Aldini, să facă experienţe pe ei. În ziua de azi, cine va crede povestea asta? Dacă i-aş vorbi calm lui Samaniego, ori chiar lui Campolongo, respectînd ierarhia după cum se cuvine, mi-ar deschide larg uşa să mă întorc acasă.

Era totuşi ciudat că sora, care la urma urmelor lucra la Institut şi probabil că era la curent cu tot ce se petrecea acolo, insista atît asupra necesităţii de a mă ajuta să fug. E de ajuns să mă gîndesc puţin mai mult la treaba asta, ca să nu mai am încredere în soră şi să mă întreb dacă nu e o unealtă a medicilor.

Mă împingea la fugă, ca să fiu surprins *in flagranti* ? Mi-am reamintit cu oarecare strădanie că nu eram arestat sau ostatic, că nu atîrna asupra mea nici o condamnare și că o încercare de fugă nu era o crimă. De bună seamă că mă vor pedepsi, îmi vor face injecții și poate mă vor supune chiar la șocuri electrice. Eu mă aflam acolo în calitate de bolnav fără a fi bolnav, și medicii mă vor lăsa să plec cînd își vor da seama de greșeala lor. Sau afacerea consta în a băga înăuntru oameni sănătoși ? Mai puțin primejdios era să internezi bolnavi, care nu lipsesc niciodată, din păcate.

M-am gîndit că trebuia s-o rog neîntîrziat pe Paula să găsească o cale pentru a-mi recupera buletinul. Sînt cu totul împotriva lăsării pe mîini străine a unui document personal. Dacă îl pierd, nu servesc la nimic reclamațiile, pentru că nu te salvează de calvarul temut de pe strada Moreno.

Pentru treaba cu buletinul m-am enervat atît de tare, încît nu izbuteam să adorm. Mi-am spus că a doua zi aveam să fiu obosit, că medicii vor observa, îmi vor administra calmante, mă vor adormi și n-o să mai pot continua cu scrisul. În fond, aveam convingerea că mă închiseseră pentru a nu mă mai lăsa să ies de acolo.

Deodată, mi-am dat seama că de cel puțin douăzeci și patru de ore nu mă mai gîndisem serios la Diana. Biata de ea, halal de apărătorul de care a avut parte ; odată închis la balamuc, nu se mai gîndește decît la el.

55

ERAM GATA SĂ adorm cînd m-au trezit niște lătrături. M-am uitat pe fereastră, fiindcă se luminase, și am văzut în curte un cîine mare, vărgat ca un tigru. Cred că e un dulău.

Nu mă duc pe mine medicii ăștia ! Ca să-mi cîștige încrederea, nu m-au deranjat în prima zi, dar în dimineața următoare începură atacul cel mare. Înainte de cafea îmi și luaseră sînge pînă și de după ureche iar la micul dejun, care n-a fost sărac în materie de pîine și de marmeladă, m-au făcut să înghit o groază de pastile. Campolongo explică :

— Sînt vitamine.

— Nu știam că există atîtea, am răspuns.

— Să le luați în fiecare dimineață și o să vedeți cum vă punem pe picioare.

— Ca pe Diana, soția mea ?

— Întocmai. Așa încît nu vă veți afla în inferioritate. Spuneți-mi, domnule Bordenave, nu simțiți din cînd în cînd așa, cum să zic, o greutate în judecată ?

Am rămas trăznit. Doctorul Campolongo ăsta, după ce mă văzuse numai de patru sau cinci ori, descoperea un simptom pe care eu îl credeam ascuns în adînciturile cele mai tainice ale creierului. Mă aflam în fața unui ochi clinic.

— Mi-ar plăcea uneori să mă explic cu mai multă ușurință, i-am zis. De pildă, acum cîteva zile voiam să mă cert cu doctorul Samaniego...

M-a întrerupt fără ceremonie.

— Și pentru încetineala mintală, a explicat, avem pastile.

L-am avertizat :

— Toată ziua de ieri am gîndit cu o iuțeală de-am rămas cu gura căscată.

— Vreți să vă însănătoșiți ? Vă e teamă de tratament ?

— Dimpotrivă, domnule doctor, i-am răspuns ca un ipocrit. Sînt greu de cap, recunosc, și nu cred că dumneavoastră puteți schimba felul de a fi al cuiva.

Am tras concluzia că l-am jignit, pentru că a răspuns cu răceală :

— Vom face cu dumneavoastră ce am făcut cu doamna.

Mi-a luat tensiunea, m-a auscultat și mi-a spus că aveam o inimă clasa întîi. Cu mîndrie justificată, l-am obligat să repete ce-a zis. În sfîrșit, a plecat.

Eram supărat, poate din pricina înțepăturilor și a pastilelor, dar mai ales a discuției. Urmîndu-mi tactica, pentru a nu da de bănuit, m-am lăsat tratat ca un bolnav. Resemnarea asta mi-a stîrnit tristețea și mînia, de parcă m-aș fi supus dinadins. Mi-a făcut impresia că eram și mai încolțit decît înainte.

Paula mi-a adus un top de hîrtie.

— Ce-ai pățit, dragule ? mă întrebă. Arăți rău. În loc să scrii atît, ia niște picături și o să dormi ca un înger.

Am spus doar atît :

— Ce manie cu picăturile !

— Trebuie să te odihneşti, a stăruit. Ii tot dai zor cu scrisul. Nu poate fi bun pentru sănătate.

— Foarte interesant, am zis.

— Nu te supăra. I-am dat scrisoarea prietenului ăsta al tău în persoană.

— Să vedem ce va face, am comentat. Probabil nimic, deoarece i-am trimis o scrisoare pe care n-o înţeleg nici eu. Mă apuc din nou de scris.

— E primejdios, a spus.

— Atunci ce-mi propuneţi ? Să iau pastilele, să dorm şi să-i las să facă ce vor din mine ?

— Nu fi rău, zise.

— Nu sînt rău, am explicat. Chiar dumneavoastră mi-aţi spus că trebuie să scap de aici. Să vedem dacă găsim o cale... În timpul ăsta îi scriu un raport domnului Ramos. Poate îl conving şi mă ajută.

Paula s-a gîndit în locul meu :

— Ca să scrii, ia o singură foaie. Pe celelalte să le ţii mereu sub saltea. Noaptea, eu le iau pe cele scrise, aşa încît dacă te descoperă salvăm măcar foile pe care le păstrez eu. De mine să nu pomeneşti, să nu ajungă să ne despartă.

E uluitor : cînd a spus chestia asta de la urmă, am crezut în sinceritatea sentimentelor ei. Oricum, i-am cerut :

— Juraţi-mi că apoi îmi veţi da foile înapoi.

— Jur.

— În orice caz ?

— În orice caz. Jur. Dacă nu le pot da prietenului tău, ţi le aduc îndărăt.

— Pe ce juraţi ?
— Pe tine. Pe ce mi-e mai drag pe lume.

56

ÎNAINTE DE A MĂ apuca de scris, am recapitulat în minte ultima discuţie cu medicul. Mă neliniştea o frază : „Vom face cu dumneavoastră ce am făcut cu doamna". Mi-am spus că, fără să mai aştept să înceapă tratamentul propriu-zis — deocamdată îmi luau sînge pentru analize şi mă întăreau cu substanţe minerale şi vitamine — trebuie să fug din Institut. Pentru a evita mai ales să mă umple cu medicamente. Aspectul ăsta mă preocupa chiar mai mult decît posibilitatea ca ei să mă transforme, cum făcuseră cu Diana. „Să fie oare atît de mare schimbarea ?", m-am întrebat. „În aparenţă ea nu-şi dă seama. Nu m-o fi năucit bătrîna de cap, ceea ce e cît se poate de neplăcut ? Să recunoaştem că schimbarea, dacă a existat, a fost cu totul spre bine, în afară de partea cu bucătăria, care la urma urmelor nu e singura într-o mare iubire. Sînt gata să adaug apoi că eu am fost principalul beneficiar, deoarece de cînd s-a întors acasă soţia mea nu m-a obligat nici o noapte s-o aştept, înnebunit pînă cine ştie la ce oră, coşmar prin care am trecut înainte de a o interna." Încă puţin şi aveam să mă întreb dacă nu cumva mi-am pierdut minţile din pricina

Adrianei Maria și a bătrînei. Știam că nu e așa, dar voiam să cred că Diana era cea de totdeauna și că, întorcîndu-mă în brațele ei, aveam să fiu fericit.

Deodată, am spus pe negîndite, de parcă n-aș fi vorbit eu : „Nu trebuie să fiu așa tare de cap. Poate că, dacă acum îmi fac tratamentul, cînd mă întorc acasă n-o să mai văd schimbări la Diana".

Se spune că sînt încăpățînat, dar numai prin chibzuință și judecată am început să cedez.

57

NU MAI PRICEP nimic. Uneori mi se pare că n-o să mai ies vreodată de aici ; alteori, că o să ies dintr-o clipă într-alta. Cînd cred că n-o să mai ies, mă pun pe scris cu înfrigurare, ca să mă scoateți dumneavoastră. Cînd cred că sînt gata să plec, scriu mai departe, din obișnuință. Cîte amintiri nu retrăiesc în goana peniței ; unele tulburătoare, e drept, dar multe plăcute. Socotesc că bilanțul final e favorabil, așa încît văd cum se confirmă convingerea mea nestrămutată că am noroc.

Nu vă ascund nici că a doua zi m-am sculat cu nădejdea că veți veni să mă scoateți. Știam că scrisoarea mea e destul de confuză pentru a vă convinge ; dar cel care se află închis are timp din belșug să se gîndească la toate, chiar

și la speranțele cele mai nesăbuite. Cînd a intrat sora cu gustarea de dimineață am avut o clipă certitudinea că avea să-mi spună : „Vă caută cineva". Cum n-a spus nimic, am sfîrșit prin a o întreba dacă nu era nimic nou. N-a înțeles și i-am lămurit întrebarea.

Mi-a zis atunci :

— Eu în locul tău nu mi-aș face prea multe iluzii. Nu știi cîtă lume care a stat aici a trecut prin asta. Toți ne cer nouă, infirmierilor, să le ducem o scrisoare la un cunoscut care o să vină să-i scoată, fiindcă nu sînt nebuni. Nu vine nimeni.

Am întrebat-o :

— Închid aici oameni care nu sînt nebuni ?

— Ce știu eu ? Sînt nebunii care sar în ochi de la o poștă ; altele, nu. Pentru medicii ăștia toată lumea e nebună. Specialistul, adu-ți aminte, despică firul în patru și e încăpățînat.

Am privit-o în ochi, ca să-i pun o întrebare la care mă gîndeam de mult :

— Spuneți-mi acum de ce trebuie să scap de aici.

— Fiindcă nu ești nebun, răspunse.

Pentru mine problema se limpezise pe de-a întregul. Poate că am făcut o greșeală adăugînd :

— Atunci nu înțeleg atitudinea medicilor.

Paula și-a împreunat mîinile și m-a implorat :

— Nu mă mai întreba, a făcut o pauză, apoi s-a înviorat, a început să vorbească iute, aproape bucuroasă : Fugi. Găsește tu cum : ești

mai deștept ca mine. Odată afară, îți voi povesti totul. Cînd o să fim împreună.

I-am replicat pe loc :

— Nu putem fi împreună.

— Și de ce mă rog ?

— Sînt căsătorit.

— Asta, în ziua de azi, nu contează.

Am crezut că avea să-mi fie recunoscătoare că-i vorbesc cît se poate de cinstit, așa că i-am spus :

— Îmi iubesc soția.

S-a întîmplat atunci un adevărat dezastru. Poate fac rău să povestesc asta, deoarece Paula este domnișoară și pentru că m-a ajutat întotdeauna. Sigur e că episodul m-a afectat atît de adînc, încît s-a amestecat cu coșmarele prin care mi-era dat să trec. Ca într-un delir din pricina febrei, încă o văd cum și-a desprins șorțul, s-a aruncat pe jos, s-a zvîrcolit cumplit, cu brațele desfăcute, foarte aprinsă la față, gemînd încetișor, murmurînd cele mai groaznice obscenități și repetînd de parcă m-ar chema :

— Nu-i nimeni pe tot etajul.

— Mi-a mai explicat infirmierul, am răspuns într-un tîrziu.

S-a ridicat cu o ușurință nemaipomenită, și-a încheiat șorțul, trecîndu-și apoi o mînă prin păr.

— Îmi împrumuți pieptenele ? zise.

Din toată înfierbîntarea și dezordinea dinainte nu rămăsese altă urmă decît o lacrimă, pe care și-o sterse nervos cu dosul mîinii.

Plecă. Deodată, mi-am zis : „Dacă nu era nimeni în tot etajul, trebuia să fug". Imediat

a sosit infirmierul, s-a scuzat de întîrziere, întrucît fusese ocupat la chirurgie. M-a însoţit la baie şi la radiologie, unde mi-au făcut radiografii la cap, la piept şi la spate. Sora nu s-a mai întors, nici măcar pentru prînz. M-am întrebat dacă nu fusesem prea brutal ; e limpede însă că nici n-aveam s-o las pe biata femeie să-şi închipuie tot felul de aiureli.

58

SITUAŢIA MEA ERA delicată. N-o puteam induce în eroare pe soră şi trebuia totuşi să-i recîştig bunăvoinţa (ceea ce, bineînţeles, nu mi se părea uşor). Pe cînd reflectam la toate acestea, priveam jos în grădină, unde era cîinele, apoi la ferestrele goale de la etajul cinci şi la celelalte de la restul etajelor, unde se aflau mai multe personaje cu care mă obişnuisem. E ciudat cum orice loc, după o vreme, devine propria noastră casă. M-am întrebat dacă se întîmplă aşa şi cu închisorile, uitînd poate că eu constatam lucrul ăsta la balamuc, ceea ce e mai rău. În realitate, chipurile pe care le vedeam de obicei la ferestre, chiar dacă erau ale unor nebuni, nu păreau respingătoare. Se afla acolo un domn rumen la faţă şi cu un zîmbet ironic, la o fereastră de la etajul trei, care mă saluta şi dădea din umeri, de parcă ar fi spus : *Ce contează ?* Mai era o femeie cu nasul mare — singura cam neplăcută —

care părea nemîngîiată ; o fată slabă, palidă, cu părul șaten, scurt și ondulat, chiar la fereastra din față, la etajul șase, destul de frumoasă, dar care era pesemne foarte bolnavă, deoarece urmărea ceva în aer, fără îndoială vreo muscă închipuită de ea : o strivea între mîini cu adevărată furie, pentru ca apoi s-o caute nedumerită, mai întîi pe palme, iar apoi pe dosul lor. La etajul patru era un bătrîn cu părul lung, mereu nemișcat, care medita poate, dar mai cu seamă părea că emană un calm extraordinar.

N-o să credeți : m-am obișnuit cu vecinii mei și, din cînd în cînd, ieșeam la geam să văd dacă se aflau la locurile lor. În general se aflau.

Mi-am zis că erau multe de observat, că nu trebuia să-mi mai pierd timpul spionîndu-mi vecinii și m-am întors la raportul meu. Redactîndu-l, uitam de situația prezentă și puneam lucrurile la locul lor : vreau să spun că în centrul preocupărilor mele era Diana. Din pricina asta am prins drag de munca mea și am înaintat preț de vreo treizeci sau patruzeci de pagini pe zi. Partea proastă e că, absorbit de relatarea mea, nu mă gîndesc la fugă.

Trăgeam nădejdea că totul avea să se întîmple la timpul potrivit și, să fiu sincer, nu știam cum să mă gîndesc la fugă pentru că nu strînsesem elementele necesare ca s-o plănuiesc.

Îndată apăru sora cît se poate de surîzătoare. „Îndeplinirea obligațiilor ei", m-am gîndit, „i-a folosit ca remediu eroic și dacă nu-mi

păstrează ranchiună, o să fim prieteni buni.“ Confirmarea nu s-a lăsat așteptată. Paula mi-a spus :

— Dă-mi mîna.

Apoi mi-a cerut să închid ochii și mi-au trecut prin cap lucrurile cele mai absurde, că avea poate să-mi dea un bliet de la Félix Ramos sau, mai știi, cartea lui de vizită și că aveam să aud : „Este jos, așteaptă“. Rămîi trăznit în fața fanteziei oamenilor. Să vă povestesc în ordine : mai întîi am simțit netezimea și căldura, și abia apoi am înțeles că Paula îmi pusese mîna sub corsaj. M-a privit plină de speranță :

— Nu mă respinge, a spus grav. Nu mă face să sufăr.

I-am răspuns :

— Nu te resping...

Dacă am tutuit-o, a fost din nebăgare de seamă. N-am mai continuat imediat fraza, care trebuia să înșire motivele bine cunoscute (sînt însurat, îmi iubesc nevasta), fiindcă mi-am amintit de discuția dinainte și am crezut de cuviință să găsesc un mod mai puțin categoric de a spune lucrurile. Nu voiam s-o rănesc, dar mai ales nu voiam s-o pun într-o situație dificilă, pentru că tot ce mă interesa era să scap de acolo și s-o regăsesc pe Diana. Sărmana Paula : a știut să interpreteze bîlbiiala mea în așa fel încît să nu se simtă rănită. A spus :

— Trebuie să avem grijă. Dacă ne descoperă cineva, ne despart și mai bine mor.

Ca să schimb subiectul, am comentat :

— Ce-mi poți povesti de cîinele din curte ?

— Ê pentru tine, a răspuns.

— Se pare că nu sînt singurul de aici cu chef de ducă, am răspuns, fără s-o las să vorbească. La prima încercare, cîinele latră sau se repede.

Paula tăcu, de parcă s-ar fi gîndit : „Să-i spun ori să nu-i spun ?“. În cele din urmă mi-a zis :

— Ai pregătit planul fugii ?

— Cînd mă duc la baie, îi dau infirmierului un brînci și-l încui.

— Te încuie el. Nu : mi-a venit în minte un plan mai greu, dar mai puțin primejdios. Într-una din nopțile astea, aduc o sculă să deschizi geamul.

Cred că nu reușisem încă să pricep.

— Din pricina zgomotului o să latre cîinele.

— Nu face zgomot. Mergi pe cornișă pînă la sala de operații.

— Asta ți se pare puțin primejdios ?

— Da, fiindcă nu te pot prinde.

— Amețesc, iar cîinele, jos, mă așteaptă cu gura deschisă.

— N-are importanță. Principalul e să scapi.

— Pe care fereastră trebuie să intru ?

— Pe aceea.

A arătat-o. Am numărat, de la stînga la dreapta, șase ferestre.

— Amintește-ți s-o lași deschisă, am spus.

— O s-o las închisă, dar fără să trag zăvorul. N-avem la dispoziție decît o singură noapte.

— Asta ?

— Nu, nu... O să-ţi spun eu. Nu trebuie s-o ratăm. Cînd intri pe fereastră, o să vezi la dreapta şi la stînga două cămăruţe făcute din paravane de metal. Urmăreşte-mă cu atenţie : să nu intri în cea din stînga. Acolo se îmbracă medicii şi, dacă doamne-fereşte, vreunul a uitat ceva, o să vină să caute. În cea din dreapta se află aparate chirurgicale care nu se mai folosesc. Ai să găseşti acolo o pereche de pantaloni, o haină şi nişte pantofi ai fratelui meu.

— Dacă e posibil, i-am spus, pune-mi într-un buzunar buletinul.

— Las-o baltă. Buletinul tău se află în seiful lui Samaniego, imposibil de luat. O să-l ceri mai tîrziu, cînd vei fi liber, dacă te încumeţi.

Vestea că trebuia să mă resemnez să-mi las buletinul cine ştie pe unde mi-a căzut îngrozitor. O să vi se pară ciudat, dar chiar în momentele acelea posibila rătăcire a buletinului mă neliniştea la fel de mult ca şi lipsa de libertate. Totuşi, petrecusem două sau trei zile la balamuc şi odată, după o seară la comisariatul 1, m-am socotit cel mai nenorocit dintre oameni. Bineînţeles, prima zi e mai grea totdeauna. Ca să nu mai vorbim şi de neplăcerea de a fi nevoit să-mi scot alt buletin, de pe strada Moreno. Am întrebat :

— Cînd o să fie încercarea asta nesăbuită ?

— În noaptea de 31, la unsprezece şi jumătate, te apuci să mergi pe cornişă. Din cauza focurilor de artificii, la ora asta cîinele fie că nu latră de frică, fie o să se creadă că latră de atîtea petarde şi pocnituri. Tu îţi iei ceasul. Te îmbraci imediat. La două fix ieşi pe coridor,

apoi pe ușa din dreapta și o iei pe scara în spirală. Dacă ai noroc, n-o să te întîlnești cu nimeni, pentru că toți vor închina bînd cidru în biroul lui Samaniego.

— Mulțumesc, am spus.

— Sînt eu grasă și plicticoasă, răspunse, dar sînt și iubăreață foc.

59

ÎMI AMINTESC că cineva a spus că nu există nimic mai rău decît speranța ; nu mă întrebați dacă Ceferina, Aldini sau *don* Martín. În afară de ei trei, cine putea să fie ? Sigur e că a grăit adevărul. De cînd Paula mi-a explicat planul de fugă, nu-mi mai țineam firea. Salvarea care mă făcea să mai rabd puțin și să sper mai departe era redactarea acestei relatări. Cu excepția orelor dedicate scrisului trăiam într-o permanentă neliniște. Nu mă refer la Paula și la avansurile ei. O primejdie mai mare era să nu dorm noaptea, să fiu nervos și infirmierul sau medicul să bage de seamă, să-mi dea niște picături care să mă adoarmă ori măcar să-mi slăbească voința. Trebuia să apuc noaptea de 31 în stare fizică bună și ignoram cu desăvîrșire ce tratament îmi pregătiseră medicii. Nu o dată am auzit de oameni care au fost supuși la cure de somn. Să presupunem că au hotărît să-mi aplice

această metodă. Credeți-mă : număram de zor zilele ca să treacă mai repede.

În seara zilei de 24 agitația mea a crescut și abia mi-am stăpînit-o cum am putut în timpul vizitei pe care mi-au făcut-o Campolongo și infirmierul. Pînă și în fața Paulei am încercat să par liniștit, să nu se îngrijoreze și să lase totul pentru o ocazie mai bună.

Iar în cartier, de jur împrejur, și, după socoteala mea, pînă dincolo de orizontul orașului, creștea mereu zgomotul artificiilor și al altor chestii pirotehnice la care se recurge pentru a se sărbători sfîrșitul anului și începutul celui nou. Se întețiră și lătrăturile, Mi-aduc aminte că am făcut o observație atît de exactă încît am rămas încîntat de ea. „Ce straniu", mi-am zis, „cîinele ăsta latră pe două voci." M-am apropiat de fereastră. Nici pomeneală de două voci : erau doi cîini. Așa cum auziți. Noutatea era că unul din ei era probabil de vînătoare, deoarece avea urechile lungi. Mi-am spus : „E un abuz. O să fac o reclamație. Ăsta-i mai curînd crescătorie de cîini decît Institut de Psihiatrie."

Aici reiau Raportul pentru Félix Ramos

La opt a sosit Paula cu un prosop. Sub prosop avea o pensă și un clește. Eu i-am dat paginile pe care le scrisesem. Le-a acoperit și a plecat cu ele.

După ce m-am opintit puțin, am deschis fereastra. Pe măsură ce se apropia ora, teama de a ieși pe cornișă și de a merge pe ea pînă la fereastra din față căpăta proporții uriașe.

Se înteţiră şi focurile de artificii. În schimb, lătrăturile din curte au scăzut pînă s-au prefăcut în scîncete. Am ieşit la fereastră fără chef, fiindcă acum era de ajuns să mă apropii de ea ca să ameţesc. Cel care scîncea era dulăul, pentru că noul său tovarăş, cel cu urechile lungi, lipsea cu desăvîrşire. Oricît m-am tot uitat, n-am descoperit însă decît un cîine. E drept că în curte nu prea era lumină.

Pocniturile izbucneau parcă toate deodată. M-am gîndit la spaima prin care trecea, în clipele astea, biata noastră căţea, dar mi-am zis că avea mai mult noroc decît mine, fiind acasă, cu soţia mea.

La douăsprezece fără un sfert am închis ochii şi m-am oprit pe pervazul geamului. Vă jur că ameţeala şi frica m-au făcut să mă întorc în cameră nu mai puţin de patru ori. Făceam cîţiva paşi, pipăind cu mîna ieşiturile zidului, care nu sînt prea reliefate. Le apuci degeaba, în dorinţa de a le prinde bine, şi îţi scapă mereu. Ca să nu cazi pe spate, trebuie într-adevăr să-ţi încordezi voinţa din răsputeri. Cînd mă întorceam în cameră, mîinile îmi transpirau şi aveam urme de tencuială sub unghii. Am încercat ambele moduri de a înainta pe cornişă : cel cu spatele spre gol, care pentru ameţeală pare mai bun, întrucît nu vezi nimic dar, din motive pe care nu m-am oprit să le înţeleg, împiedică echilibrul sau îl fac mai instabil ; şi cel cu faţa spre gol, care te îngrozeşte de-a binelea, deoarece deschide în faţa ochilor panorama completă, cu dalele şi stratul de jos, dar care la urma urmelor se do-

vedește mai acceptabil, pentru că îți permite să te susții lipindu-te strîns de zid, numai să nu înțepenești, căci atunci, dacă dai de o ieșitură, te poticnești.

În cea de a cincea și ultima ieșire, cînd mă aflam la jumătatea traiectului, m-a cuprins un tremurici greu de stăpînit, care se dovedea primejdios. Știți cum am scăpat de el ? Printr-un efort de imaginație : a fost de ajuns să-mi închipui fuga ca pe o stradă, cu balamucul la un capăt și soția la celălalt. Mi-am reluat drumul, care era istovitor, căci nu te puteai mișca fără să nu te expui căderii și, din cînd în cînd, mă opream să mă odihnesc. Într-un răgaz din astea, am observat că domnul cu părul lung și chipul gînditor nu mă pierdea din ochi. „Numai de nu s-ar speria", m-am gîndit, „de n-ar țipa și da alarma." Din fericire și-a păstrat seninătatea imperturbabilă și, într-o anumită măsură, mi-a transmis-o și mie. Momentul cel mai ingrat a fost cînd a trebuit să ocolesc o conductă de evacuare. M-am oprit să mă odihnesc și să mă liniștesc puțin. Nu vă pot descrie cît am mai nădușit, pînă m-a apucat din nou tremuriciul și am fost nevoit să mă gîndesc iar la cele două capete ale drumului meu, balamucul și soția. În curînd am putut vedea că, pe lîngă domnul cu plete, mai aveam și alt spectator : dulăul. Mă observa de jos cu cea mai mare atenție. Cînd mi s-a părut că dalele din curte și stratul de buruieni începeau să se unduiască, precum apa pe plajă, mi-am ridicat ochii și m-au trecut iar toate sudorile ; mi-aduc aminte — fiindcă în clipele

astea îți trec prin cap chestiile cele mai neașteptate — că odată mi-a spus un doctor că în oțelăriile rusești străinii asudau pînă la opt litri pe zi ; asta era însă pe vremea țarilor. Sudoarea care îmi curgea pe frunte mă sîcîia și nu mă lăsa să văd. Cînd mi-am trecut mîna peste față, m-am speriat îngrozitor ; cît pe-aci să cad. Apoi, cu cea mai mare grijă, m-am apucat să pipăi conducta. Trebuia s-o ocolesc de la stînga spre dreapta. Mai întîi m-am străduit s-o prind cu mîna dreaptă, pe deasupra capului ; am înțeles din fericire că, strecurîndu-mă pe partea cealaltă, mîna asta avea să-mi rămînă în spate, într-o poziție forțată, țeapănă și poate primejdioasă pentru echilibru și așa destul de nesigur ; am apucat deci conducta cu mîna stîngă, într-un fel care, chiar dacă nu era prea comod la început, devenea mai suportabil pe măsură ce treceam — treaba asta nu era, bineînțeles, deloc ușoară — pe partea dreaptă. Vă jur că am avut surpriza cea mai mare din viață : izbutind să trec de conductă am văzut, doar pentru o clipă, pe fața domnului impasibil, un zîmbet de aprobare. Chiar dacă vi se pare ciudat, încuviințarea asta m-a îmbărbătat și de atunci mi-am continuat traversarea cu mai mult curaj. Mă apropiam în sfîrșit de a șasea fereastră cînd un gînd m-a făcut să tremur iar : uitasem să-i amintesc Paulei s-o lase deschisă. „Dacă e închisă cu zăvorul", mi-a trecut prin cap, „mă arunc jos, să termin odată." Am ajuns, am împins-o și am deschis-o. M-am bucurat de parcă s-ar fi întîmplat o minune și pe cuvînt că mi-am pier-

dut echilibrul, încît dacă nu m-aș fi repezit înapoi, nu știu ce s-ar fi întîmplat. Am căzut pe spate, cu un zgomot zdravăn, pe pardoseala încăperii, care e foarte tare. Am rămas ameţit.

60

O SĂ RÎDEȚI. M-am așezat pe pardoseală și am stat nu știu cîtă vreme cu fața între mîini, nu atît de durerea căzăturii, care n-a fost mare lucru, cît de spaima trasă pe cînd mergeam pe cornișă. Voiam să mă aflu aproape de pardoseală ; chiar dacă mă îndepărtasem de fereastră, în picioare simţeam că ameţesc.

M-am uitat la ceas : era douăsprezece şi trei minute. După socoteala mea pierdusem cam cinci minute cu ieșirile zadarnice, așa încît nesfîrșita călătorie de la o fereastră la alta n-a durat mai mult de zece. Deşi nu întîrziasem decît puţin, nu trebuia să zăbovesc. Am cercetat sala cu cea mai mare atenție : am distins în penumbră cele două cămăruţe laterale, care în realitate nu erau altceva decît spaţiile de la colțuri închise prin paravane nichelate. Cu intenţia nestrămutată de a nu face vreo greșeală, am rememorat instrucţiunile Paulei şi am intrat în cămăruţa din dreapta. Am avut timp să întind mîna spre haine înainte de a deschide ușa. Am rămas nemișcat, cu mîna întinsă, şi am auzit zgomotul roţilor de cauciuc şi al paşilor. S-a aprins lumina. Am con-

statat că eram mai înalt decît paravanul, așa încît m-am lăsat puțin în jos, să nu fiu văzut. Stăteam chircit, într-o poziție incomodă, dar ce mă supăra cel mai tare era că nu mă încadram în timp. Cînd pașii se îndepărtară, fiindcă nu se mai auzea nimic, m-am ridicat pe vîrfuri și, pe deasupra paravanului, am văzut o targă cu un trup, care mi-a părut de copil, atît era de mic, acoperit în întregime cu un cearșaf. M-am gîndit : „Asta îmi mai lipsea, să-mi aducă un cadavru drept însoțitor. Nu rămîn aici nici chiar de-ar fi să mă înhațe.“ Mă pregăteam să ies, cînd am fost nevoit să mă aplec pentru că am auzit iar roțile de cauciuc și pașii. Îmi amintesc că mi-am zis : „Alt mort. Autopsii în lanț. Mă aflu la morgă.“

Am auzit niște voci de bărbați. Unul, cel care dădea dispoziții, era Samaniego. Celălalt, Campolongo, aproape că nu vorbea.

Cum poziția în care mă aflam devenea insuportabilă, cu multă prudență, de parcă aș fi fost din nou pe cornișă, m-am îndreptat, ascuns pe jumătate de un dulap metalic. N-am să uit momentul acela, orice s-ar întîmpla. Mai întîi am văzut pete roșii pe albul halatelor doctorilor care, cînd s-au dat la o parte, au dezvăluit un tablou de coșmar : biata fată, destul de frumoasă, care la fereastra de la etajul de sus urmărea muște închipuite, zăcea pe o targă, cu fața în jos, palidă ca o moartă, fără nici un cearșaf pe ea, cu o gaură rotundă în ceafă — dacă nu mă înșel, la nivelul cerebelului — de unde curgea sînge. Poate credeți că sînt un om slab : am închis ochii, pentru

că mi-era frică să nu-mi vină rău și m-am sprijinit de dulap. Cît pe-aci să-l mut din loc.

Vă dați seama că cei doi vorbeau despre lucruri, nu despre persoane. Mi-am amintit povești care circulau în anii de liceu, despre erezii săvîrșite de medici interni prin spitale.

M-am străduit să înțeleg ce se petrecea. Sîngele care curgea din ceafă însemna că era vie. De ce aduseseră cealaltă targă ? Aveau să-i transplanteze fetei vreun organ de la cel mort ?

Nu mi-am putut crede urechilor. Cît se poate de firesc, Samaniego i-a spus lui Campolongo :

— Nu-i atinge coada.

M-am stăpînit, căci am priceput la timp că dacă îi interpelam în plină operație singura victimă a nechibzuinței mele avea să fie sărmana fată. Am izbutit să gîndesc : „Soția mea s-a aflat pe mîna ăstora".

M-a cuprins o tulburare atît de adîncă, încît zgomotul roților și al pașilor care se îndepărtau m-a făcut să tresar. Am zăbovit puțin pînă să ies de acolo. „Au lăsat targa cu copilul mort", mi-am spus. „Or să vină să o ia."

Trebuia să iau o hotărîre : să încerc să fug, chiar dacă lucrurile n-ar ieși cum le prevăzuse Paula, sau să mă întorc înapoi, mergînd iar pe cornișă. Mi-a fost de ajuns să-mi amintesc de cornișă ca să mă hotărăsc pentru fugă. Mi-am pus pantalonii și haina fratelui Paulei ; ca să nu fac zgomot, aveam să țin pantofii în mînă pînă ajungeam în stradă. Minutele treceau și medicii nu se mai întorceau. „Fiindcă

e mort, îl lasă oriunde", mi-a dat prin cap. Eram zăpăcit la culme. Rămăsesem la ideea să fug, profitînd de toastul de la miezul nopții, chiar dacă la ora aceea medicii acționaseră sub ochii mei. Unde mai puneți, dacă asta nu vă era de ajuns, că trecuse de mult de unu.

Am jucat totul pe o carte, încercînd să ies. Înaintam un pas și mă opream să ascult : nu care cumva artificiile, acum mai rare, să-mi ascundă vreun zgomot primejdios. Cînd am trecut pe lîngă targă, simpla curiozitate m-a îndemnat să ridic cearceaful. Chiar atunci am simțit mușcătura. Cu uluirea lesne de închipuit, am văzut pe targă un cîine de vînătoare, care se zbătea să scape de legături. Cînd a lătrat, am ieșit ca din pușcă, de teamă să nu vină cineva.

61

DUPĂ O CAPTIVITATE ca cea prin care trecusem, nu știți ce înseamnă să umbli liber, noaptea, pe străzile din cartier. M-am oprit să privesc cerul, am căutat stelele pe care mama și Ceferina mi le arătau cînd eram mic, Cloșca cu pui, cele Trei Marii,[1] Crucea Sudului și mi-am zis că, de n-ar fi fost Paula și norocul meu, libertatea n-ar fi fost pesemne mai puțin îndepărtată. M-am întors să privesc înapoi. Nu

[1] Stele strălucitoare din constelația Orionului.

eram urmărit. În colțul dintre strada Lugones și pasaj m-am întors pentru ultima oară și cineva m-a apucat de braț. Cînd am văzut că era Picardo, am vrut să-l îmbrățișez și a fost cît pe-aci să-l dau jos.

— Bătrîne, i-am zis.

N-a răspuns cordialității mele. M-a întrebat :

— Ți-au dat drumul sau ai plecat de capul tău ? Dacă te închid iar, să nu aștepți să te scoată maestrul. E supărat și mi-a spus că nu-i pasă dacă îți putrezesc oasele acolo.

Se vede că eram vlăguit, pentru că în loc să-i răspund cum merita, m-am lamentat :

— Frumoasă urare de Anul Nou.

Am dat să-mi văd de drum.

— Nici la tine acasă n-o să ți se facă alta.

M-am oprit brusc, alarmat.

— Și de ce mă rog ?

— Pentru că nu e nimeni. Toată lumea a plecat. La zaiafet. Pricepi sau nu ?

Am priceput. Aveam să găsesc ușa încuiată iar eu eram fără cheie, căci mi-o confiscaseră la Institut, împreună cu buletinul. Era foarte tîrziu. Nu știam dacă să mă duc la Aldini, iar pe dumneavoastră nu voiam să vă deranjez. Doar nu era să-i plictisesc pe prieteni, la ora aia, să-i întreb pe unde-mi umbla nevasta. O îngrijorare întemeiată pe care e mai bine să n-o dai în vileag. Mi-am amintit de fereastra de la bucătărie care nu se închide bine.

Am intrat pe acolo fără greutate. M-am îmbrățișat cu cățeaua ca doi oameni. Nu știu cum să mă explic : puțin îmi mai lipsea ca să

mă simt fericit, dar puţinul ăsta cuprindea mîhnirea imensă de a nu şti unde-mi era soţia. M-am întrebat serios dacă n-o fi revenit la vechiul ei năravde a ieşi noaptea şi am comentat cu amărăciune : „Atunci n-o să te mai poţi plînge. O s-o ai din nou ca înainte."

Priveam patul, la care am vrut atît să mă întorc şi m-am speriat de gîndurile ce aveau să năvălească de cum o să mă culc. Am ajuns să mă întreb dacă n-ar fi mai bine să mă îmbăt. De bună seamă că nu : trebuia să-mi păstrez mintea limpede, în eventualitatea că veneau să mă caute cei de la Institut.

Abia m-am culcat şi am închis ochii, că mi-a şi trecut prin cap ideea salvatoare. De n-ar fi fost din pricina zăpăcelii stîrnite de Picardo — între noi fie vorba, cuvintul *zaiafet* mi-a căzut greu — mi-ar fi dat prin minte imediat, pentru că era evident. M-am gîndit : „Trebuie că se află la *don* Martin". M-am sculat, am dat fuga la telefon şi, tremurînd plin de speranţă, am făcut numărul. Nu răspundea nimeni. Cînd eram gata să mă dau bătut, a răspuns Diana. Vă jur că nu-i venea să creadă că eram eu.

— Unde eşti ? întrebă.

— Acasă, am răspuns.

A zăbovit pînă să mai zică ceva, de parcă nu putea de emoţie.

— Ai fugit ?

— Da.

A urmat o tăcere. Apoi a spus :

— Ce noroc !

Am întrebat de ceilalţi.

— Dorm cu toţii, mi-a zis. Ştii cum sînt : fac din ţînţar armăsar. Mă îmbrac şi vin.

— Singură ? Nici vorbă. Unde-i Ceferina ?

— În camera lui Martincito. A adormit înainte de douăsprezece. N-am vrut s-o las singură acasă. Să-ţi spun ceva ? De cînd ai plecat, ne-am împrietenit la cataramă.

— Cum te simţi ?

— Bine. Puţin obosită, deoarece am avut o zi nesfîrşită.

N-am avut curajul să-i spun că o să vin s-o iau. Dacă era obosită, n-avea rost s-o fac să mă aştepte, ca s-o aduc apoi acasă.

— Nu mai e mult pînă dimineaţă, i-am spus. O să fim curînd împreună.

M-am gîndit că sînt un prost-crescut şi că nu exista nici un motiv pentru bănuielile mele.

S-a făcut curînd dimineaţă şi m-au trezit sunetele repetate de la uşă. Fără să-mi treacă prin cap că Diana şi Ceferina au cheie, mi-am zis : „Sînt ele.“ Era Samaniego.

62

AM DESCHIS poarta în mare zor şi m-am pomenit cu doctorul în grădină. Un timp ce mi s-a părut fără sfîrşit am stat unul în faţa celuilalt, Samaniego foarte liniştit, eu hotărît la orice, să-i dau un brînci ori să strig după ajutor. Căţeaua îi arăta dinţii. De ce să nu re-

cunosc, pasajul nu e Institutul de Psihiatrie și eu mă simt sigur pe mine. Doctorul zise, de parcă ar fi vorbit cu un al treilea :

— V-am regăsit-o pe Diana.

— Nu înțeleg, i-am spus.

— Dar bine, amice, dumneavoastră nu înțelegeți niciodată, a răspuns bine dispus. La Institut vă așteaptă soția și n-o să mai aveți de ce să vă plîngeți. Mă urmăriți ?

— Cu povestea asta vreți să mă duceți la moarte sigură ? Vă atrag atenția că nu sînt atît de prost pe cît s-ar zice.

— Mă interpretați greșit, spuse. De ce nu-i dați un telefon ?

— E acasă la socru-meu.

— Era. Acum e la Institut. Sunați-o.

Am intrat ; îmi spuse un număr de afară, dar nu l-am luat în seamă și am căutat în cartea de telefon. Am sunat, am cerut-o pe Diana. Cînd i-am auzit vocea, mi s-a părut că mă ia cu amețeală.

— Ce bine că mi-ai telefonat, spuse. Vino să mă iei.

Vă jur că era ea. Vocea îi exprima îngrijorare și, totodată, bucurie. Am ripostat :

— De ce nu vii acasă ?

Am fost îmboldit să adaug : Nu sînt atît de laș cum par. Diana răspunse :

— Doctorul vrea să stea de vorbă cu noi. Vrea să lămurim lucrurile, să se termine odată cu neînțelegerile care ne despart.

— Întîmplător, doctorul se află aici.

— Vorbește cu el. Pe mine m-a convins, dar fac ce vreți voi.

Cînd m-am întors, gata să dau peste Samaniego. Fuma, picior peste picior, instalat cum nu se poate mai comod în fotoliu.

— Simţiţi-vă ca acasă, i-am trîntit ironic. Am o întrebare : Ce-i cu strădania asta de a mă aduce la Institut ?

— Ca să vă arătăm date complete, pentru ca dumneavoastră să hotărîţi.

— Ce manevre aţi făcut ca s-o atrageţi în conspiraţie pe biata Diana ?

— Domnule Bordenave, spuneţi-mi vă rog cinstit : Vă e frică să mergeţi la Institut ? Ne-am purtat atît de rău ?

Puţin din sinceritate şi încă puţin fiindcă nu-mi place să mă plîng, i-am răspuns :

— Nu, nu v-aţi purtat rău.

— V-am supus la o cură de odihnă şi întărire. De ce atunci teama asta ?

Nu ştiam dacă să mă înfurii. Încredinţat de greutatea argumentului meu, m-am stăpînit şi i-am zis :

— Nimănui nu-i place să fie închis.

— Cine a spus că eraţi închis ?

— Nu contează. Faptul e că eram.

— Nu, domnule, nu eraţi închis. Dealtfel, nici mie nici doctorului Campolongo, după cîte ştiu, nu ne-aţi manifestat nici cea mai mică dorinţă de a pleca de acolo. Vă supăraţi dacă vă întreb ceva ?

— Depinde.

— Aţi văzut la televizor serialul despre medicii ăia în redingotă, care furau cadavre ?

— *Furtună în zori*. Un prieten al meu, domnul Aldini, îl urmăreşte.

— Și eu, și am descoperit un fapt interesant : frica de doctori e totdeauna însoțită de neînțelegere.

— Nu pricep, i-am zis.

— Diabolicii ăia cu joben din film erau în realitate niște profesioniști cinstiți, care furau cadavre ca să cunoască mai bine corpul omenesc și să salveze bolnavi. Mă urmăriți ?

— Vă urmăresc, dar ce legătură are chestia asta ?

Samaniego explică :

— Pentru oamenii obișnuiți, în epoca aceea de obscurantism, doctorul, și mai ales cercetătorul, era un personaj sinistru... Mă rog, pentru copii încă mai sîntem niște schingiuitori. Dar dumneavoastră, domnule Bordenave, de ce presupuneți că încercăm să vă facem rău ? Spuneți-mi, ce cîștig dacă vă închid ? Vă rog, dacă treburile nu-mi ies bine, să nu credeți că sînt un ticălos, ci un ageamiu, ca toată lumea,

Cu vorbele astea modeste m-a dezarmat.

63

NICI NU M-A văzut bine în biroul lui, că și-a schimbat atitudinea.

— Vreau să vă dau o ultimă șansă, a zis.

Nu mai era prietenul dornic să ajute, ci doctorul care-i vorbește bolnavului. Am început să intru la bănuială că am căzut într-o cursă.

Samaniego a zăbovit cu un infirmier căruia îi dădea dispoziţii. Eu priveam ghirlanda de căpşoare a biroului, dar nu mai eram în stare să-mi stăpînesc nerăbdarea. Cînd infirmierul a plecat, Samaniego a închis uşa şi a încuiat-o. Fără să-mi pierd curajul, i-am spus :

— Vedeţi ? Asta nu-mi place.

A descuiat.

— Dacă nu vă place, nu încui, zise. E un obicei.

— Eu am venit înţelegînd că o s-o întîlnesc pe soţia mea.

— O s-o întîlniţi, a adăugat, dar înainte să lămurim lucrurile ca să ne înţelegem, dumneavoastră, doamna şi cu mine.

— Vă rog ! Ce-aveţi dumneavoastră cu noi ? I-am răspuns : Nimic.

Samaniego şi-a ascuns faţa palidă în mîinile de asemenea palide şi foarte mari. Cînd, în sfîrşit, şi le-a dat la o parte, a remarcat :

— Dumneavoastră vă supăraţi mereu, domnule Bordenave. Mă tem că nechibzuinţele astea vor împiedica înţelegerea. Spre răul tuturor, credeţi-mă, al tuturor.

— Nici chiar aşa. Să vă spun cinstit ce cred eu ?

— Bineînţeles.

— M-aş prinde pe orice că soţia mea nu-i aici.

— Dar dumneavoastră înşivă aţi vorbit cu ea.

— Dacă e o cursă, nu-mi cereţi să v-o explic, i-am răspuns. M-aş prinde pe orice că aţi folosit-o pe Diana ca nadă.

— Urmați-mă, vă rog, a spus sec.

Ca să nu mă arăt încăpățînat, l-am urmat, dar în silă. La capătul coridorului era o ușă. Samaniego a deschis-o și am intrat într-o sălită rotundă unde, mi s-a părut de necrezut, se afla Diana. Vorbea la telefon ; cum m-a văzut, a închis telefonul și mi s-a aruncat în brațe. Eram gata s-o întreb cu cine vorbea, cînd mi-a spus :

— Te iubesc. De asta va trebui să fii sigur. Te iubesc.

I-am spus că și eu o iubesc. S-a lipit de mine și a început să plîngă. M-am convins atunci că gîndurile din ultima vreme n-au fost altceva decît nebunii — i-am dat doctorului toată dreptatea, eu eram mărul putred în cuplul nostru — și-am luat hotărîrea să mă îndrept. Fără umbră de neîncredere, aveam să accept de acum înainte fericirea pe care Diana mi-o dădea din belșug.

— E de necrezut, i-am spus. A trebuit să trec prin toate astea ca să pricep că nu-i nimeni atît de norocos ca mine.

— Mulțumesc, mi-a zis.

— Plecăm acasă. Îți făgăduiesc că n-o să mai dau de furcă. Plecăm chiar acum.

Diana răspunse :

— Nu chiar acum.

— De ce ? am izbutit să întreb.

— Pentru că știu prea bine că sînt lucruri care-ți plac la mine și altele care nu-ți plac. Am ajuns să bănuiesc că, uneori, mă privești cu teamă. E oribil, îți jur. Iar eu te iubesc atît de mult !

Am insistat de bună-credință :

— Îți făgăduiesc că n-o să mă mai apuce iar nebuniile.

Răspunsul ei m-a uluit de-a binelea :

— Nu sînt poate nebunii. Te rog să vorbești cu doctorul Samaniego. Nu știi cît mă doare să simt că e în mine ceva care nu ți-e pe plac.

Am încuviințat :

— Să vorbim cu doctorul.

— Singuri o să vorbiți mai nestînjenit. După ce lămuriți lucrurile, dacă mă mai iubești, mă chemi. Eu o să aștept.

Doctorul m-a întrebat :

— Ne întoarcem în biroul meu ?

I-am luat mîinile Dianei, am privit-o în ochi și i-am spus :

— Te voi iubi totdeauna.

A dat din cap, ca și cînd s-ar fi îndoit. Am plecat cu Samaniego.

64

SĂ RECAPITULĂM, a mormăit doctorul și-și desfăcu brațele de parcă ar fi oficiat o slujbă. Sufletul doamnei era foarte bolnav.

— Am înțeles că știința neagă existența sufletului.

— Știința progresează făcînd un pas înainte și unul înapoi. Există suflet și există trup,

întocmai cum afirmau cărțile vechi. În ziua de azi am dovedit-o. Medicina a găsit leac pentru unele boli ale trupului (foarte puține, știu bine), cît despre bolile sufletului...

— Unde o să ajungeți cu toate astea ?

— La soția dumneavoastră. La starea ei actuală. Permiteți-mi să reiau firul explicației : bieții bolnavi pe care lumea de rînd îi numește nebuni sînt tratați practic cu bătaie. Dacă nu mă credeți, de ce nu dați o fugă pînă la Vieytes [1] să aruncați o privire ?

Am răspuns :

— Chiar acum, dacă vreți.

A zîmbit prietenos, nu știu de ce, și a spus :

— Eu am căutat căi noi de vindecare.

— Pentru nebuni ? Pretindeți că soția mea e nebună ?

— În nici un caz. O simplă perturbație, însă greu de vindecat, într-adevăr.

— Nu înțeleg.

— Încercați să înțelegeți, fiindcă de răspunsul dumneavoastră depinde ce o să hotărăsc eu. Aduceți-vă aminte, domnule Bordenave, că un medic de specialitatea mea are ceva de funcționar de poliție și chiar de judecător.

Mi s-a părut că amenința. Am răspuns :

— Dacă vreți să înțeleg, vorbiți limpede.

— Prea bine. Cum vă spuneam, am găsit noi metode de vindecare. M-am gîndit : cel care doarme se liniștește, și mi-am amintit de procedee care fac să-ți vină somnul.

---

[1] Mare spital de boli nervoase din Buenos Aires.

— Există ?

— Cum să nu. Să vedeți cum stau lucrurile, eu aveam probleme cu somnul. Un domn m-a sfătuit : „Așezați-vă în pat în poziția cea mai comodă, închideți ochii și închipuiți-vă că înaintați pe o alee cu ulmi. Cu cît înaintați mai repede, cu atît copacii vor alerga în sens invers. Odată cu mișcarea își vor pierde conturul și veți adormi.“ Metoda mi-a dat rezultate, pînă cînd, într-o noapte, ulmii s-au prefăcut în chiparoși și am ajuns într-un cimitir.

— Cimitirul v-a făcut să vă treziți ?

— De bună seamă. Alt domn, tatăl unui prieten, m-a sfătuit : „Imaginează-ți că intri într-un oraș. Treci pe atîtea străzi și pe lîngă atîtea case că, pînă la urmă, obosești și adormi. Ca să nu-ți fixezi atenția, ceea ce ar produce un efect contrar, ar trebui să nu-ți închipui prea multe detalii, iar orașul să fie pustiu.“ Ei bine, un oraș pustiu îți amintește de filme de război, de orașe cucerite, de trăgători care te pîndesc de prin case. Odată ajuns aici, te trezești de frica unui atac.

— Și în cele din urmă ați găsit procedeul potrivit ? am întrebat.

— Desigur. Fără să întreb pe nimeni, v-aș spune că aproape din instinct. Îmi imaginez un cîine dormind la soare, pe o plută care navighează încet pe un fluviu mare și liniștit.

— Și atunci ?

— Atunci, răspunse, îmi închipui că eu sînt cîinele ăsta și adorm.

— Că dumneavoastră sînteți cîinele ?

— Bineînțeles. Vă previn că un cățeluș care latră nu-i bun. Trebuie să fie un cîine mare, de preferință cu capul lat.

Cred că tema acestei conversații m-a liniștit. Era de necrezut : dacă ne-ați fi văzut, ne-ați fi luat drept prieteni la cataramă. Încercînd să reacționez, m-am gîndit : „Nu se pune problema să mă îmbrobodească și să mă adoarmă". I-am spus :

— Urma să-mi vorbiți despre metodele dumneavoastră de vindecare a anumitor bolnavi.

— Să vedeți, zise. În vreme ce noaptea căutam procedee de dormit, ziua căutam procedee de vindecat sufletul.

M-am simțit foarte inteligent că am observat :

— Și v-ați gîndit să stabiliți o legătură între cele două.

— Bineînțeles, a răspuns. Căutam o cură de odihnă și am intuit oarecum că pentru om nu există cură de odihnă mai bună decît o cufundare în animalitate.

— Acum chiar că nu mai înțeleg nimic, i-am zis.

Nu s-a supărat. Mă simțeam atît de bine, încît mi-a fost teamă ca discuția asta să nu ducă la ceva îngrozitor.

POATE CĂ FRICA m-a făcut să fiu atît de chibzuit și de prietenos. În mîhnirea mea, mi-am închipuit că, dacă nu-i dădeam motive, doctorul n-avea să mă mai închidă. Deodată, am înțeles că, dacă avea un plan, nu și l-ar schimba chiar de-aș face eu pe supusul. Am început să mă neliniștesc și, cînd eram gata să-l interpelez, se auziră bătăi în ușă. Intră un infirmier, sau funcționar, care îi vorbi la ureche, pînă cînd Samaniego răspunse :

— Dă-mi-o pe firul interior.

Infirmierul plecă. Eu nu știam dacă să vorbesc ori să aștept. Sună telefonul și a trebuit să mă reții. Pe cînd doctorul vorbea, m-am străduit să-mi pun gîndurile în ordine pentru ca, îndată ce va închide telefonul, să-l întreb despre soția mea. M-a speriat îngrozitor cînd l-am auzit spunînd : „Nu vă temeți. N-o să vă fac rău în nici un caz.“ Apoi a repetat. „Ireversibil, doamnă, nu vă temeți. Ireversibil.“ Am avut o presimțire îngrozitoare : doamna cu care vorbea Samaniego era soția mea. Doctorul îi spunea că n-avea să-i facă rău ca să mă favorizeze pe mine. Ca într-un coșmar, Diana era împotriva mea. Samaniego puse la loc receptorul, își ascunse fața în mîini, pentru ca într-un tîrziu să și le îndepărteze și să mă întrebe, cu un zîmbet :

— Spuneți-mi cinstit, domnule Bordenave ; ce anume iubiți cel mai mult la soția dumneavoastră ?

Auzind întrebarea asta, mi-am adus aminte că uneori mi-am pus-o chiar eu. Coincidența, sau ce-o fi fost, m-a binedispus ; mi-am înfrînat puțin neîncrederea și am zis cu sinceritate :

— Răspunsul nu e ușor, domnule doctor. Uneori m-am întrebat dacă nu iubesc cel mai mult la ea în deosebi înfățișarea... dar asta era cînd încă n-o internaserăm. Acum, că mi-ați dat-o înapoi atît de schimbată, de ce să nu recunosc, tînjesc după sufletul ei dinainte.

Fără grabă, dar categoric, a replicat :

— Trebuie să alegeți.

— Nu înțeleg, l-am asigurat.

— De data asta aveți motive, a răspuns amabil.

Își ascunse din nou fața în mîini și tăcu un răstimp atît de lung că m-am îngrijorat. Am întrebat :

— De ce, domnule doctor ?

— Vă amintiți ce spunea Descartes ? Nu ? Cum să vă amintiți, dacă nu l-ați citit niciodată ! Descartes credea că sufletul se află într-o glandă a creierului.

A spus un nume care aducea a *pineral* sau *mineral*. Am întrebat :

— Sufletul soției mele ?

Răspunse atît de iritat, încît m-a năucit :

— Sufletul oricui, stimatul meu domn. Al dumneavoastră, al meu.

— Cum se numește glanda ?

— Dați-o încolo, pentru că nu contează și nici măcar nu are funcția care i-a fost atribuită.

— Atunci de ce-o pomeniți ?

— Descartes nu s-a înșelat în esență. Sufletul se află în creier și-l putem izola.

— Cum de știți asta ?

A răspuns simplu :

— Fiindcă l-am izolat.

— Cine ?

— Nici asta n-are importanță. Principalul e că am reușit să izolăm sufletul, să-l scoatem dacă este bolnav, să-l vindecăm în afara trupului.

Am întrebat, de parcă m-ar fi interesat explicația :

— Ce se întîmplă cu trupul în vremea asta ?

— Lipsit de suflet, nu se deteriorează, își revine. Aș pune rămășag că soția dumneavoastră n-o să mai aibe herpesul acela la buze care o necăjea atîta.

„Nu", m-am gîndit. „Nu-i cu putință." Am întrebat :

— N-o să-mi spuneți că i-ați scos sufletul soției mele ?

— Ceea ce ne-a determinat să încercăm experiența a fost lipsa totală de speranță de a o vindeca prin terapeutica obișnuită.

L-am privit cu atenție, căci socoteam că își bătea joc de mine. Nu-și bătea joc. Am rostit cum am putut întrebarea :

— Ce-ați făcut cu sufletul ei ?

— Cred că ați ghicit, domnule Bordenave. L-am transplantat unei cățele de vînătoare, cu pete negre pe alb albăstrui, pe care am ales-o

deoarece era liniștită de felul ei, și am menținut corpul la o temperatură scăzută.

Deși nu mă pătrunsesem încă de tîlcul groaznic al revelației lui m-am gîndit să spun, de parcă aș fi vrut să-i dovedesc că înțelegeam perfect :

— N-o să mă faceți să cred că mi-ați dat-o înapoi pe Diana.

Și-a ascuns fața în mîini și a stat așa clipele cele mai lungi din viața mea. În sfîrșit le-a îndepărtat ; fața lui părea ca de mort.

— În ceea ce privește trupul, da.

— Și în ceea ce privește sufletul ?

A început să se învioreze.

— În ceea ce privește sufletul, domnule Bordenave, a intervenit un fapt cu desăvîrșire neprevăzut. Cum înțelegeți, în Institut procedăm după reguli de prudență stricte.

Atîta a tot dat zor cu regulile sale de prudență că m-a exasperat. L-am întrebat :

— De ce nu-mi spuneți odată ce s-a întîmplat cu sufletul soției mele ?

— Sufletul doamnei, răspunse, mutat într-o cățea pointer cu firea blîndă, nu era expus nici celui mai mic risc, așa cum se poate presupune logic.

Am crezut că-mi dădea o veste bună, pînă cînd ceva mi s-a părut suspect. Am întrebat :

— Nu era expus nici celui mai mic risc, dar ce s-a întîmplat ?

— N-am prevăzut, n-am putut prevedea, că firea doamnei era atît de agitată.

— Mă rog, nu ați putut prevedea, dar ce s-a întîmplat ?

— Cățeaua, care era foarte liniștită, a manifestat o anumită nervozitate.

Vă asigur că, pentru a scoate adevărul, a trebuit să-mi strunesc nervii și să insist grozav. Am insistat :

— Mă rog, și apoi ?

— Nervozitatea a crescut. Dați-vă seama de surpriza mea cînd un tînăr care lucrează la școala de dresaj și ne dă o mînă de ajutor la îngrijirea și hrănirea ciinilor de aici (un tînăr cu sprîncene groase, pe care l-ați văzut fără îndoială prin cartier) a venit cu vestea că a scăpat cățeaua cu pricina.

— Cățeaua cu pricina e soția mea, am răspuns deznădăjduit.

— Avea sufletul doamnei, mă corectă. Vă garantez că n-am precupețit nici un efort ca s-o regăsim. Desigur, cînd am aflat că intrase în Parcul Chas, care e un adevărat labirint, speranța ne-a cam lăsat... dar nu și zelul, vă asigur, absolut deloc.

Am spus ca un automat :

— Pare de necrezut. O cățea pointer, pe jumătate albăstrie, în Parcul Chas. Vă jur că am văzut-o. N-a trecut nici un minut că s-a ivit sprîncenatul. De necrezut.

— De ce n-ați prins-o ?

— De ce s-o fi prins ? Ce știam eu ? E o nenorocire, o adevărată nenorocire.

— Nu spuneți asta, Bordenave, îmi zise. Încercați să vă liniștiți și lăsați-mă să vă povestesc totul. Am vești bune. Foarte bune.

— Mi-e greu să cred, am zis. E o adevărată nenorocire. Sînt disperat.

— Interpretaţi cum trebuie cuvintele mele ; nu cred că aveţi motiv de disperare. Eu însă am avut într-adevăr cînd a dispărut căţeaua. Într-o zi, doctorul Campolongo m-a văzut atît de deznădăjduit, încît mi-a relatat un caz petrecut la Tornú [1], căci lucrează şi acolo... O bolnavă tînără, care nu se resemna să moară şi îi implora pe toţi doctorii s-o salveze... „Şansa noastră“ i-am zis lui Campolongo. „De ce nu-i vorbiţi ?“ I-a vorbit. În mai puţin de cinci minute sărmana fată încuviinţase. Mă prind că nu ghiciţi unde s-au ivit dificultăţile. La spital, ca s-o scoatem. Desigur, asta nu vă interesează. I-am trecut sufletul în trupul soţiei dumneavoastră şi am lăsat să moară celălalt corp, condamnat de boală.

Cînd eşti deznădăjduit, ţi se năzar întrebările cele mai ciudate. L-am întrebat :

— Cum de persoana asta care se află în trupul soţiei mele ştie atîtea amănunte despre viaţa noastră ?

— Am învăţat-o cu datele pe care le-am putut strînge. E o fată deşteaptă, vioaie, foarte bună, vă garantez.

— Care locuia în Piaţa Irlanda, am zis pe negîndite.

— Cum de ştiţi ? întrebă.

— Nici asta nu contează, l-am asigurat. Ceea ce contează e că mi-aţi schimbat-o pe Diana.

---

[1] Spital important din Buenos Aires, aparţinînd Facultăţii de Medicină.

— Dumneavoastră sînteţi cîştigat în toate privinţele. Sînt de acord că frumuseţea fizică a doamnei e neasemuită. Aţi luat-o acasă. Fiţi şi dumneavoastră de acord că sufletul doamnei era bolnav şi că foarte rar boala e frumoasă. După ce tînjiţi, prietene Bordenave ? După reproşuri, capricii, înşelăciuni ?

Mîinile îmi ardeau de dorinţa de a-l pălmui. M-am abţinut, nu ştiu de ce, şi i-am spus :

— Nu tînjesc după reproşuri, nici după înşelăciuni. Nici nu-mi place boala. Pur şi simplu, o iubesc pe ea. O să dau un anunţ la ziar, oferind o recompensă celui care o să-mi poată găsi căţeaua pointer.

— Nu e nevoie, răspunse. Am găsit-o.

66

— IDEEA DUMNEAVOASTRĂ de a da un anunţ nu e rea, declară doctorul. Sînt o mulţime de oameni gata să răscolească cerul şi pămîntul ca să-i ajute pe cei în suferinţă că li s-a pierdut căţelușul. Sprîncenatul, care are mînă bună, a scris anunţul şi, după cîteva zile, căţeaua ne-a fost adusă.

Cît pe-aci să mă scol să-l îmbrăţişez. Am mormăit :

— De ce aţi zăbovit atît pînă mi-aţi spus ?

Vocea mi s-a frînt.

— Deoarece dacă vă explic la iuţeală tot procesul, dumneavoastră, care n-aţi auzit ni-

ciodată vorbindu-se de asemenea lucruri, nu înţelegeţi nimic.

Tăcu, de parcă n-ar mai fi avut nimic de spus. Cum nu găseam o cale mai nimerită să-l întreb de ce nu mi-o dădeau chiar atunci, am exclamat :

— Ce bine ! Deci am regăsit-o pe Diana !

— Sufletul ei. Aşa cum ştiţi, între timp situaţia s-a complicat.

— Nu pricep, am spus. Acum, că o avem, n-o să vreţi să mi-o daţi, domnule doctor ?

— Nicidecum. Dar trebuie să înţelegeţi dificultăţile pe care le înfruntăm.

— Vă sînt recunoscător pentru tot ce aţi făcut, dar de ce nu mi-o aduceţi ? Mi-e un dor nebun s-o revăd.

— Aşa cum e acum ?

Vă jur că întrebarea asta mi-a produs efectul unei lovituri de măciucă. Abia am izbutit să bîlbîi :

— Să nu-mi spuneţi că o să-mi aduceţi căţeaua !

— Nu, nu, răspunse cu un zîmbet liniştitor, dar văd că aţi început să înţelegeţi.

Speriat îngrozitor, am răspuns :

— Vă asigur că nu.

— Cu toate astea, ştiţi că trupul soţiei dumneavoastră e ocupat de fata din Piaţa Irlanda.

Nu-mi puteam crede auzului.

— Dacă-i aşa, e din vina dumneavoastră, am strigat. Scoateţi-o ! Scoateţi-o imediat !

Mi-a spus :

— Nu-mi cereți să fac rău nimănui. Opera mea își pierde tot rostul dacă sporesc nefericirea unei singure ființe.

— Ori mă înșel eu, ori vă considerați un mare binefăcător. O să vedem ce-o să zică lumea cînd o să afle.

— Măcar ascultați înainte de a judeca. V-am spus că nu vreau să sporesc nenorocirea nimănui. Vă am în vedere și pe dumneavoastră.

— Atunci n-aveți decît să mi-o dați inapoi pe Diana.

— Tocmai de asta e vorba. Îmi îngăduiți o explicație ?

— O socotesc inutilă.

— Eu nu. Vă datorez o explicație, chiar dacă dumneavoastră poate n-o meritați. Chiar aici în Institut aveam o bolnavă incurabilă, dar extrem de frumoasă, o fată minunată. M-am gîndit...

— Ce v-ați gîndit ?

— Iată ce e, vă atrag atenția că e la fel de frumoasă ca doamna Diana. Ba încă mai tînără și cu niște trăsături atît de fine !

În acel moment al discuției am ghicit la cine se referea. Destul de indignat, i-am spus :

— Sînt puține femei frumoase ca Diana.

— Într-adevăr. Dar e adevărat și că fata asta e foarte frumoasă.

— Nu suferă comparație.

— Mai întîi vedeți-o și pe urmă vorbim.

— Am văzut-o deja. Dumneavoastră mă credeți prost, dar știu despre cine vorbiți : fata care prindea muște.

A căscat gura și i-a venit lui rîndul să pară un prost, însă și-a revenit destul de repede.

— Ați văzut-o pe cînd îi era foarte rău, biata de ea. Acum, cu sufletul doamnei, e altceva. Altceva.

— Dumneavoastră nu mă înțelegeți, domnule doctor. Eu nu vreau altceva. O vreau pe Diana.

Spuse :

— Variația e o plăcere.

— Ați pierdut simțul bunei-cuviințe. Nu vi s-a spus niciodată că nu trebuie să manipulați oamenii ? Știu eu ce spun. Vă credeți cineva important și sînteți doar un traficant ordinar de suflete și de trupuri. Un măcelar.

— Nu vă enervați, îmi zise.

— Cum vreți să nu mă enervez ? Mi-ați spus că o să mi-o dați înapoi pe Diana și ați încercat să-mi strecurați o mască. Nu v-ați gîndit că e groaznic să-ți privești nevasta și să bănuiești că dinăuntrul ei te spionează o necunoscută ?

— Asta era pe cînd nu erați la curent. Acum sînteți.

— În schimb dumneavoastră nu știți ce este o făptură omenească. Nici măcar n-aveți habar că, dacă o faceți bucăți, o pierdeți.

Discutam cu doctorul ăla de parcă aș fi vrut să-l conving. În realitate, nu voiam altceva decît să-mi dea înapoi soția și eram nenorocit. Mi-a spus :

— Cu părerile astea, n-am mai vindeca bolile, nici n-am îndrepta defectele.

— Niciodată nu v-a trecut prin cap că poți iubi oamenii pentru defectele lor ? I-am strigat ca scos din minți. Dumneavoastră sînteți cel bolnav ! Dumneavoastră sînteți cel bolnav !

Mi se pare că în momentul acela mi-a făcut injecția

67

CÎND M-AM TREZIT, m-am pomenit din nou în cămăruța albă.

Paula mi-a spus să mă grăbesc cu relatarea, fiindcă mîine o să fie schimbată la alt etaj. Cînd am întrebat-o dacă mă puteam bizui pe ea pentru o nouă încercare de fugă, mi-a răspuns evaziv. N-o învinuiesc. Biata de ea știe ce pățește cine îi înfruntă pe medicii ăștia.

Așa cum mi-a spus Ceferina nu o dată, nechibzuința e pierzania mea.

Sînt sigur că persoana care a vorbit la telefonul interior cu Samaniego, pe cînd mă aflam în biroul lui, e fata din Piața Irlanda. Cînd Samaniego i-a repetat : „Nu vă temeți. E ireversibil", îi promitea evident că nu avea s-o scoată din trupul Dianei. În orice caz, dacă nu m-aș fi înfuriat, poate îl convingeam s-o treacă în trupul celeilalte, și pe soția mea în al ei. Poate că nu-i încă prea tîrziu.

PARTEA A DOUA
de
FÉLIX RAMOS

ADESEA AM VISAT, în cursul vieții, să primesc o veste care să-mi schimbe destinul. Fantezia asta se trage poate de la povestea, fără îndoială neadevărată, citită într-un almanah, despre tînărul acela englez, mort de foame și disperat care, ajungînd la malul mării cu gîndul să se sinucidă, a dat peste o sticlă cu testamentul americanului Singer, ce își lăsase milioanele celui care avea să-l găsească. Într-o zi, chiar în poarta casei, visul se prefăcu în realitate, într-un mod de necrezut; dar în versiunea pe care mi-a hărăzit-o soarta dispar elementele romantice: nu-i vorba de sticlă, nici de mare ori de testament, ci de un teanc de hîrtii în gura unui cîine. Dorințele noastre se împlinesc în cele din urmă în așa fel încît ne încredințează că e mai bine să nu dorim nimic.

Cîinele, după cîte mi s-a părut, un dulău vărgat, știa el ce face, spre deosebire de poș-

taşii obişnuiţi care, în fiecare lună, aruncă pe veranda vecinului revistele aşteptate de mine cu nerăbdare. După ce mi-a dat plicul, m-a privit cu hotărîre şi, aşa cum cred acum, cu speranţă. A fugit pînă la uşă, s-a ridicat pe labele dinapoi, a apăsat cu cele din faţă clanţa, încercînd să deschidă. N-a izbutit. Bănuiesc că atunci s-a iscat o luptă între inteligenţa sa, extraordinară pentru un animal, şi reflexele proprii speciei lui. Au învins reflexele şi cîinele a urlat. Urletele au călăuzit paşii grăbiţi ai unui vlăjgan cu sprîncenele foarte groase care lucra la şcoala de dresaj de pe strada Estomba. Cînd l-a văzut, cîinele a încercat iute să contraatace şi să fugă. A fost prins fără greutate.

— A fugit, lămuri vlăjganul cu un zîmbet care-l făcea să semene a om.

Nu mi-a cerut hîrtiile.

Nimic mai dezolant decît ochii unui cîine trist. În cei ai bietului animal care se zbătea, aproape sufocat, era dezolare, dar şi reproş. Reproşul, bine ar fi să mă înşel, mi se adresa mie.

Am intrat în casă şi am cercetat teancul. Avea iscălitura aceluiaşi Lucio Bordenave care îmi trimisese mai demult, printr-o domnişoară, o scrisoare neobişnuită şi confuză. După ce s-a folosit de un cîine, la ce o să mai recurgă expeditorul meu ca să atragă atenţia?

Din motive aparent contradictorii, nu cred în autenticitatea acestui document. Mai întîi, mi se pare ciudat că Bordenave mi se adresează mie; la urma urmelor, sîntem distanţaţi. De asemenea mi se pare ciudat că Borde-

nave îmi vorbește cu dumneavoastră : la urma urmelor, ne cunoaștem din copilărie. Sigur e că după ce am citit m-a cuprins nedumerirea celui care primește o anonimă. Sau și mai rău : a celui care primește scrisoarea unui impostor.

Am căutat în cartea de telefon numărul Institutului de Psihiatrie de pe strada Baigorria, am sunat și am cerut-o pe domnișoara Paula.

Cînd mi-am spus numele, a întrebat :

— Ați primit hîrtiile ?

— Da. Mi le-a adus un cîine.

Fata exclamă : „Bietul cățeluș ! Cățelușul meu drag !“, izbucni în suspine sfîșietoare și închise telefonul.

După douăzeci de zile s-a petrecut în prezența mea, pe stradă, un episod neplăcut. Mă legănam în balansoarul de răchită, lîngă poarta casei, cînd prin mijlocul pasajului se ivi Ceferina, o rudă a familiei Bordenave — cu înfățișare de indiană, bătrînă, ciolănoasă, înaltă — cu părul despletit și cu ochii strălucind de parcă ar fi avut febră. A luat-o la fugă pînă a ajuns în fața mea, agitîndu-și brațele și strigînd cu vocea răgușită :

— Cel care s-a întors nu e Lucho ! Cel care s-a întors nu e Lucho !

Deodată, se făcu moale ca o cîrpă. M-am apropiat să văd. Murise. Într-o clipă se îngrămădiră curioșii.

Am intrat în casă, m-am trîntit pe pat, am încercat să uit și, pentru că îmi era imposibil așa ceva, am meditat. Nu găseam decît două alternative : să cred ce-mi povestea relatarea, să

intervin și să fiu luat drept prost, sau să nu cred, să nu intervin și să fiu luat drept egoist.

Pentru a-l vizita pe Bordenave chiar în noaptea aceea, am profitat, ceea ce nu mi se pare delicat, de priveghiul Ceferinei. Mai frumoasă ca oricînd, Diana mi-a oferit o cești cuță de cafea și m-a salutat ca și cînd nu m-ar fi cunoscut. Lucho m-a privit cu o indiferență atît de imperturbabilă, încît am căutat un refugiu într-un grup de prieteni, printre care se aflau Picardo Grasul, Aldini Paiața și alții pe care abia îi puteam identifica, fiindcă se mutaseră și nu mai locuiau în pasaj de mulți ani.

Către dimineață, în bucătărie se auziră strigăte. I-am șoptit lui Picardo, care e curios din fire : „De ce nu mergem să vedem ce se întîmplă ?“ O fată subțire, palidă, cu părul foarte scurt, îi striga Dianei :

— Am venit în noaptea asta ca să mă audă tot cartierul. Pleacă din casa mea ! Ești o intrusă și o știi prea bine !

Lucho Bordenave și domnul Standle, un neamț, au luat-o de mîini și au împins-o în stradă. Pe cînd o împingeau, m-am apropiat și cred că am văzut, pe ceafa fetei, o cicatrice. Mi se pare că Bordenave avea una la fel. Cineva a spus că neamțul s-a angajat s-o ducă pe scandalagioaică la Institutul de Psihiatrie. Socrul lui Bordenave, *don* Martín Irala — un bătrîn în cămașă și papuci — își consola fata, care părea foarte afectată de incident.

A doua zi, am telefonat la Institut și am cerut-o pe domnișoara Paula. Am fost întrebat :

— Cine sînteţi ?

— Un prieten.

— Nu mai lucrează la noi.

— Mi-aţi putea da adresa ei ?

— N-o avem. În camera unde a stat domnul Bordenave am găsit o scrisoare pentru dumneavoastră. Doriţi să v-o trimitem, domnule Ramos ?

Am rămas contrariat, pentru că mă cam săturasem de scrisorile lui Bordenave şi pentru că fusesem recunoscut. Toată afacerea mi s-a părut nu numai încîlcită, ci şi primejdioasă. Am hotărît, deci, s-o dau pentru o vreme uitării.

În colecția „Globus"

AU APĂRUT :

M. GYORGY — Pavilionul singuratic

V. MAKANIN — Portretul unei tinere femei

W. WELLER — Tot felul de întîmplări nemaipomenite

D. BAGLEY — Zburătorul

J. CHEEVER — Orașul viselor spulberate

W. H. GASS — Pușțiul lui Pedersen

În colecția „Globus"

VOR APĂREA :

CARLO CASSOLA — Omul și cîinele
GRAZIA DELEDDA — Trestii în vînt
VL. VANČURA — Marketa, fiica lui Lazăr

Lector : DIANA RADU
Tehnoredactor : V. E. UNGUREANU

Coli de tipar : 7,75 ; Bun de tipar : 16.02.1984

Tiparul executat sub comanda
nr. 705 la
Întreprinderea poligrafică
„13 Decembrie 1918",
str. Grigore Alexandrescu nr. 89-97
București,
Republica Socialistă România

407

Adolfo Bioy Casares

DORMIND LA SOARE

„În această carte Bioy Casares își propune să demonstreze, într-un chip extrem de original, că identitatea ființei umane se află în esența sa, în sufletul său, și nu în frumusețea trecătoare a înfățișării."

ESTHER MOCEGA-GONZÁLEZ

„Dacă mă gîndesc la cărțile mele ca la niște case, aș spune că *Dormind la soare* este casa în care mă simt cel mai bine."

ADOLFO BIOY CASARES

EDITURA UNIVERS
GLOBUS

Lei 8,75